

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Kısaltmalar

1. NEZİHE MERİÇ'İN HAYATI, ESERLERİ, ÖYKÜCÜLÜĞÜ	1
1.1. Hayatı	1
1.1.1.Çocukluk Dönemi	5
1.1.2. İlk Gençlik dönemi	8
1.1.3.Yetişkinlik Dönemi	15
1.2. Eserleri	20
1.3. Öykücülüğü	21
2. NEZİHE MERİÇ'İN ÖYKÜLERİNİN TEMA VE YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ	25
2.1. Nezihe Meriç'in Öykülerinin Tema Bakımından İncelenmesi	25
2.1.1. Kadın ve Başkaldırı	25
2.1.2.Can Sıkıntısı ve Mutsuzluk	31
2.1.3. Aşk ve Aile	36
2.1.4.Yaşama Olgusu	40
2.1.5. Mutluluk	43
2.1.6. Diğer Temalar	45
2.2. Nezihe Meriç'in Öykülerinin Yapı Bakımından İncelenmesi	49
2.2.1.Olay Örgüsü	49
2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı	54
2.2.3. Şahıs Kadrosu	56
2.2.3.1.Cinsiyetlerine Göre Şahıslar	57
2.2.3.1.1. Kadın Kahramanlar	57
2.2.3.1.1.1. Aktif-Mücadeleci Kadınlar	57
2.2.3.1.1.2. Pasif-Edilgen Kadınlar	63
2.2.3.1.1.3. Bunların Dışındaki Kadınlar	66
2.2.3.1.2. Erkek Kahramanlar	70
2.2.3.2. Mesleklerine Göre Şahıslar	75
2.2.3.2.1. Öğretmen Kahramanlar	75
2.2.3.2.2. Yazar Kahramanlar	76

2.2.3.2.3. Ressam Kahramanlar	76
2.2.3.2.4. Diğer Meslekler	77
2.2.3.3. Düşünce ve Karakter Yapılarına Göre Şahıslar	78
2.2.3.3.1. İçe Dönük Kahramanlar	78
2.2.3.3.2. Dışa Dönük Kahramanlar	81
2.2.3.3.3. Cahil Kahramanlar	82
2.2.4. Zaman	83
2.2.4.1. Kronolojik- Akronolojik Zaman	83
2.2.4.2. Vak'a Zamanı	84
2.2.4.3. Yazma Zamanı	86
2.2.4.4. Okuma Zamanı	88
2.2.5. Mekân	88
2.2.5.1. Kapalı-Dar Mekân	89
2.2.5.2. Açık-Geniş Mekân	95
3. DİL VE ÜSLÛP	107
4. SONUÇ	110
5. KAYNAKÇA	111

KISALTMALAR

- A.g.e. : Adı geçen eser
A.g.g. : Adı geçen görüşme
A.g.y. : Adı Geçen Yazı
Ank. : Ankara
BKDK. : Bir Kara Derin Kuyu
B. : Bozbulanık
Bs. : Basım
C. : Cilt
. : isenti
D. : Dumanaltı
İst. : İstanbul
MB. : Menekşeli Bilinç
s. : sayfa
S. : Sayı
TK. : Topal Koşma
Y. : Yandırma
Yay. : Yayınevi
YKY. : Yapı Kredi Yayınları

ÖN SÖZ

1950 kuşağı öykücülerinde yer alan Nezihe Meriç'in(1925_) mektupla anı arasında bir yapı gösteren ilk yazısı 'Ümit', İstanbul dergisinde, Genç Kalemler sayfasında 15 Şubat 1945'te çıkar. Ardından Seçilmiş Hikayeler dergisine gönderdiği 'Bir Şey' adlı öyküsünün, Mayıs 1950 tarihli 28-29. sayısında yayınlanmasıyla büyük bir yankı uyandırarak edebiyat dünyasına adımını atar ve 1950'de başlayan yazı hayatını günümüze dek sürdürür. Yazar, edebiyatımıza yedi öykü, üç roman, üç oyun, on çocuk, bir anı olmak üzere yirmi üç kitap kazandırmıştır. Her ne kadar farklı türlerde eserler ortaya koymuşsa da onun Türk Edebiyatı'ndaki asıl yerini belirleyen öykücülüğü olmuştur. Nezihe Meriç dönemini ve kendisinden sonra gelen edebi hayatı besleyen önemli öykücülerdendir. Bireye, onun iç dünyasına, özellikle de kadınların yaşantılarına özel bir önem veren yazar için sosyal konular da geri planda kalmamıştır. Yazar, toplumun içinde bulunduğu sosyal yapıyı eserlerinde başarıyla hissettirmiştir. Türk öykücülüğünde önemli bir yere sahip olan Nezihe Meriç, yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışmamızın odak noktası Nezihe Meriç'in öykücülüğüdür. Öncelikle Nezihe Meriç'in hayatı, eserleri, edebi kişiliği incelenmiş, bütün öyküleri tespit edildikten sonra, bu öyküler, günümüzde geçerli olan Forster'ın, Aktaş'ın, Todorov'un, Stevick'in roman inceleme yöntemleri esas alınarak, tema ve yapı bakımından değerlendirilmiştir.

Tezimizde İçindekiler, Ön söz, Kısaltmalar, Nezihe Meriç'in Hayatı, Eserleri Öykücülüğü, Öykülerinin Tema ve Yapı Bakımından İncelenmesi, Dil ve Üslup, Sonuç ve Kaynakça bölümleri bulunmaktadır.

Çalışmalarımın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Halil Hadi Bulut'a ve her an yanımda olan sevgili aileme teşekkür ederim.

Manisa
Eylül 2007

Sezen ÇOBANOĞLU

1. NEZİHE MERİÇ'İN HAYATI, ESERLERİ, ÖYKÜCÜLÜĞÜ

1.1.Hayati

28 Şubat 1340 tarihinde, Gemlik'te doğan Nezihe Meriç'in hayatını, kendisiyle yapılan röportaj ve hakkında yazılan kitaplardan ayrıntılarıyla öğrenebilmekteyiz.

Yazarın 1340(1924)'ta başlayan yaşamı ile öyküleri arasında sıkı bağlar mevcuttur ve bu sebeple, Nezihe Meriç'in öykülerini incelerken hayatını dikkate almak önemli bir ayrıntıdır.

“28 Şubat 1340(1924) tarihinde Gemlik'te doğmuşum.O dönemde yılbaşı 1 Mart'ta oluyormuş.Bir gün sonra doğsaymışım 1341 olacakmış.Onun için ben de, sorulduğunda, hep 1925 diyorum.Babam o sıra Gemlik'te yol müteahhitliği yapıyormuş. Diyeceğim, tesadüfen Gemlik'te dünyaya gelmişim.”¹

“Babam dalgacı bir adamdı. Doğum günümü bilmiyordu. Nüfus kağıdımı da çıkartmakta pek acele etmemiş. Ben atanıp gittiğimiz yerlerde okula, hep, Nafia Müdürü'nün kızı olarak yazılırdım. Benim o dalgacı babam aynı havanın içinde kimliğimi de çıkarttırmamış. Büyük Erzincan depreminde, ben ilkokuldaydım. O zaman bir gayri meşru çocuklar için kimlik meselesi olmuştu. Tam anımsamıyorum. O durumdan faydalanıp bana da kimlik çıkarttırılmış. Yalnız kesin olan şu: Eskiden yılbaşı Mart'ta olurmuş ya, ben 1340'ın çıkıp 1341'in girdiği gece yarısı doğmuşum.”²

Adı, babasının Çanakkale'de ölen arkadaşının vasiyeti üzerine Nezihe Şükran olmuş.Nezihe Meriç bu durumu şöyle anlatır:

“Savaşta babamın en yakın arkadaşı kollarında can vermiş. Son nefesini verirken, vasiyet etmiş babama, demiş ki: “ Halis bana nasip olmadı ama ilk oğlunun adını Nezihe Sahir, ilk kızının adını Nezihe Şükran koy.” Öyle yapmış babam da. Nezihe Sahir küçükken menenjit olarak ölmüş, ben de Nezihe Şükran henüz buradayım.”³

Nüfus kağıdında ise adı Neziha Şükran olarak geçer. Bu yanlışlık Nezihe Meriç'in hoşuna gitmez.

Nezihe Meriç'in ailesine, kökenine bakarsak;

“... Dedemin, yani babamın babasının adının Mehmet olduğunu, Bulgaristan'da Kırcaali'de doğduğunu, Edirne'de müderrislik yaptığını duymuştum. Ninem, annemin annesi Mahmure Hanım İstanbulluymuş. Kocasını Turhan Bey de Maraşlıymış. Öksüz

¹ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s.16-17.

² Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s. 56.

³ A.g.e., s. 80.

büyümüş. Gemi subayı olduğu söylenirdi. Orta boylu, kara kaşlı, elinden çok iş gelen tatlı bir adammış. Anneanneme akrabaları “saraylı” falan derlermiş. İnce uzun, sarışın, ela gözlü, sırma saçlı güzel bir kadınmış. Ben altı yedi yaşlarındayken ölmüş. Her ikisini de tanımadım. Öyleyken, dedemi daha bir seviyorum. Annem de onu daha çok severdi.’’⁴

Nezihe Meriç’in annesi Fatma Muattar Hanım, Anadolu’da söylenen adıyla Mater Hanım 1312(1896) yılında İstanbul Beşiktaş’ta doğmuş. Babası Halis Bey’den on yaş küçük. Ama ondan çok sonra, 1981’de İstanbul’da ölmüş.

Nezihe Meriç annesini anılarında şöyle anlatır:

“Bir de annem var. Akıllı. Becerikli. Kara kaşlı, kara gözlü. Kısa boylu, topalak bir anne. Akıllı ve becerikli, çünkü babam gibi bir adamla baş edebilmiş. Evde sık sık kıskançlık kavgaları olurdu ama, hep bir evimiz vardı: Annemin yuva yapabildiği. Babam, istifayı bastı mı, anında eşyaları toplayıp yola çıkmaya hazır, hiç yakınmayan, hep babamı haklı bulan acar bir kadın.’’⁵

“... Onu 1930’lu yıllarda, Karaköse’de anımsıyorum. Evimiz kırların ortasındaydı. Öyle sokak mokak yoktu. Karlar kalkar kalkmaz, o çabucak gelip geçen ilkbahar yaz aylarında, annem bahçeye hemen bir ocak yapardı. Yere bir çukur kazar, içini taşla döşer. Üzerine büyük sacayağı yerleştirir, sonra da –galiba- çamurla sıvardı, ocak kuruyunca da içini tezekle doldurup yakar, isli kazanı oturtur, şalvarı giyer güneşin altında, leğende köpük köpük çamaşır yıkardı. Hiç İstanbul kızı demezsiniz. Ama konuşurken İstanbul kızı. O başka. “Ah” diyor. “N’apicim ben bu çocukla. Bakar mısınız konuşmaya. ‘yapıyorum, geliyorum, gidiyorum...’ Rezil oluyorum.’’⁶

Nezihe Meriç’in babası Halis Bey ise 1302(1886) yılında Edirne’de doğmuş ve gençliğe kadar ki dönemi Edirne’de geçmiştir. 1957 yılında İstanbul Kadıköy’de vefat etmiş.

Halis Bey, karayolları mühendisidir. Fatma Muattar Hanım’dan önce dayısının kızı ile zoraki bir evlilik yapmıştır.

“Bir çeşit emrivaki. Karısı güzel bir kızmış. Küçüklükten beri onu tanırmış, kardeşi gibi severmiş. Omzunda büyümüş. Ondan bir oğlu olmuş. Adı Nezihe Sahir. ... Nezihe Sahir sonra menenjitten ölmüş. Ardından Turgut doğmuş. Ağabeyim. Onu

---

⁴ A.g.e., s. 13.

⁵ A.g.e., s.128-129.

⁶ A.g.e., s.81-82.

tanıyorum. Askeri lisede okurken tatillerde eve geliyordu. Beni çok seviyordu. Topçu subayı oldu. İlişkimiz gittikçe gevşedi ve koptu. Ölümünden önce beni aradı buldu, ama aradan yıllar geçmişti. Eski düzeni tutturamadık.’’⁷

Babası ikinci evliliğini 1921-22 yılında annesi Muattar Hanım ile yapmış.

“Hep söyleniyor, “Biz Rumeliler güzel adamlarız” denir. Benim babam da öyleydi. İnce uzun, koyu kumral, kaşları gür, gözleri sarı ela, dişleri çok beyaz ve düzgün, ağzı biçimli, burnu çekme, bıyıkları bıyık, yakışıklı bir adam işte... Büyük babam müderris Mehmet Hoca. Bir tane amcam varmış. Manika kadısıyken, gönüllü olarak katıldığı savaşta şehit düşmüş. Babam okumuş, mühendis olmuş. Mezun olunca, Fransızlarla çalışmış falan...’’⁸

“Babam, bu genç adam çok yetenekli. Resim yapıyor, Hoca Ali Rıza’nın öğrencisi. Şiir yazıyor. Müzikle uğraşiyor. Keman ve tambur çalıyor. Asıl “orijinal” olan, saz meselesi. Halk sazlarının hemen hepsini çalıyor. Hepsi var onda. Curadan meydan sazına kadar. Yalnız, tel düzenini değiştirmiş, telleri kendine göre düzenlemiş. Çünkü onlarda, Klasik Türk Musikisi çalıyor. Savaşta sol elinin parmakları donduğu için, tezenesini, yayını sol eliyle tutuyor, sağ elinin parmaklarını kullanıyor. Çalmasa, resim yapmasa, okumasa yaşayamayacak olanlardan. Arapçası, Farsçası çok iyi. Fransızlarla çalıştığı için Fransızcası da... Kur’an tefsiri yapan birkaç kişinin, ona telefon edip bazı surelerin, bazı hadislerin çevirisini danıştıklarını anımsıyorum. İslam dinini çok iyi biliyordu. Bu konuda en ufak bir yobazlığa dayanamazdı. Çağdaş, akıllı, ileriye gören, idealist, şakacı, hoşsohbet ve yalnız bir adam.’’⁹

“Öyle namuslu ve doğrudu ki, hiç baskıya falan gelemiyor, gözünü kırpmadan basıyor istifayı: Nafia vekâletinde adı, bu atakları, gözü peklığı yüzünden zaten Deli Halis. Ben tüm bu özelliklerin içinde büyümüşüm.’’¹⁰

Nezihe Meriç, karakter yapısının bu ortam içerisinde, babası tarafından şekillendirildiğini düşünmekte ve kendisini daha çok babasına benzetmektedir.

Nezihe Meriç’in, babasının ilk evliliğinden olan iki abisinin yanında, annesi Muattar Hanım’ın ilk evliliğinden olan iki de ablası vardır.

---

⁷ A.g.e., s.14.

⁸ A.g.e., s.124.

⁹ A.g.e., s. 124.

¹⁰ A.g.e., s.223.

“Birinin adı Muazzez. 16 yaşında Eskişehir’de evlendi. Söğütlü bir aileye gelin gitti. Sekiz dokuz çocuk doğurdu. Orada yerleşip kaldı. Birbirimizden ayrı düştük. Öteki ablamın adı Muzaffer. Onunla birlikte büyüdük. Anadolu’yu birlikte dolaştık. Ud çalardı. Kış gecelerinde babamla meşk ederdi. Hep onların musikisiyle uykuya daldım. Bazen de lüks lambasının ışığında karşılıklı kitap okurlardı. Muzaffer ablamı çok severdim. 1942’lerde Eskişehir’de bir havacıyla evlendi. Genç yaşında karaciğerinden, sirozdan gitti. Ondan olma iki yeğenim var: Mine ile Mete... Mete ile ilişkimiz sürüyor. Şimdi havayollarında pilot. Öbürü de İzmir’de evlendi. Onunla ilişkim sonradan koptu.”¹¹

Nezihe Meriç’in çocukluk yıllarına değinirsek; çok sevilerek, gözünün içine bakılarak geçirilen bir çocukluk görürüz. Nezihe Meriç, çocukluğunu babasının işi dolayısıyla farklı yerlerde geçirmiştir. Çocukluğuna dair anıları, gözlemleri çoktur ve bu yaşantılar öykülerinde sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Nezihe Meriç, çocukluğunun ilk dönemlerini (3-4 yaş) rahat bir yaşam içerisinde Ankara’da geçirmiştir. Maddi durumları oldukça iyidir. Fakat Halis Bey ödün vermeyen, titiz, dürüst kişiliği sebebiyle sık sık istifa etmiş ve bu sebeple çok farklı yerlerde yaşamışlardır.

“O zaman babam hem Nafia’da, hem Su İşleri Müdürlüğü’nde. Çok para kazanıyor... O zamanların tabiriyle, hovarda bir adam, -anneme göre- har vurup harman savuruyor. Hiç hesabını bilmiyor... Benim babama Nafia çevresinde Deli Halis derlermiş. Çünkü çok dik kafalı, doğrucu, hırçın bir adam. Baş edemeyeceği, dalavereli bir iş oldu mu, basıyor istifayı. O zamanın Ankara’sında, Yenişehir daha yeni yeni kuruluyor tabi. Sıhhiye’de şimdiki Sağlık Bakanlığı’nın arkasında bir yerde de ev yapılmış. Projesini kendi çizmiş, özenilmiş, bezenilmiş, -annem dayatmıştır mutlaka. Paralar uçup gidiyor, bari bir evimiz olsun diye- bitti bitecek. O sırada şehremini babamdan bir şey istiyor. Falanca cadde, ya da yol her neyse işte, benim bahçemden geçiyor. Halis şunu idare ediver,... Kıyamet kopuyor... Şehremini dişli çıkıyor, babam da basıyor istifayı. Daha içine girmeden evi satıyor, bizi topladığı gibi ver elini Bursa, Çekirge... Bu arada bir arkadaşıyla, - adı Halim Bey’di, nedense hiç unutmadım- Musiki Muallim Mektebi açma macerası var. Her şey tamamlanmış, okul açılmış, paralar harcanmış, tam o sırada, başka bir arkadaşı Edremit- Ayvalık yolunu

---

¹¹ A.g.e., s.16.

yapmak için ortaklık teklif edince, okulu Halim Bey'e devrettiği gibi müteahhitliğe başlıyor. Orada da bankacılık tarihinde ilklerden biri olan Esnaf Bankası batınca bizim paraların sonu da uçmuş oluyor. Allah'tan sevilen bir adam. Nafia Vekaleti her seferinde Hızır gibi yetişiyor. Böylece, Nafia Müdürlüğü devri başlamış. Ver elini Anadolu. Nerede baş edilmesi zor bir iş varsa akla ilk gelen babam olurmuş zaten. Tayin olmak gündelik yaşamımızın sıradan bir parçasıydı zaten.''¹²

Böylece Nezihe Meriç'in Anadolu hayatı başlamış oluyor. Bu dönemde Nezihe Meriç henüz 6 yaşlarında.

1.1.1.Çocukluk Dönemi

Nezihe Meriç'in ilkokul dönemi babasının işi dolayısıyla birçok yeri dolaşarak geçmiş. Yaşadığı her yer onun karakterinin oluşumunda bir katkı sağlamış. Çünkü gittiği her şehir ayrı bir yaşam, ayrı bir dünya olmuş onun için.

Nezihe Meriç ilkokula, 1931 yılında Eskişehir'de Asri Sinema'nın yanındaki Sakarya İlkokulu'nda başlamış. Birinci ve ikinci sınıflara orada devam etmiş. Üçüncü sınıfı Erzincan'da, dördüncü ve beşinci sınıfları Karaköse'de okuyarak 1936 yılında ilkokulu tamamlamış. Bu dönem içerisinde Kars, Iğdır, Sarıkamış, Erzurum ve Sivas'ta da bulunmuş.

Nezihe Meriç'in çocukluğuna dair anılarını daha çok Karaköse yılları oluşturmuştur. Fakat Eskişehir yıllarından kalma anıları da vardır: Bunlardan biri sonradan pilot olan ilkokul öğretmeni Naciye Toros ile ilgilidir. Nezihe Meriç'in ona olan sevgisi, anılarının içerisinde yer edinmesini sağlamıştır.

Nezihe Meriç'in Eskişehir yıllarından aklında bir de 'fırımlar' kalmıştır.

“Kocaman bir fırın vardı Odunpazarı'nda. Poffuduk poffuduk ekmekler çıkarırdı, kocaman kocaman, yuvarlak ekmekler. Birinci, ikinci, francala. Ben ikinci denilen esmer ekmeği severdim. Ekmek yemeğe doyamam. Francalayı, ince pelür kağıda sararlardı. Pembe, mavi, sarı. Babam pazar sabahları, bu francalayı, boydan boya çizer, ortasını hafifçe açar, zeytinyağı, karabiber, kırmızıbiber, çok az kekik serperdi. Çay demleninceye kadar ekmek yağı iyice emmiş olur, babam da onu dilimler bize dağıtırdı.''¹³

---

¹² A.g.e., s.126.

¹³ A.g.e., s.151-152.

İlkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarını okuduğu Karaköse'nin, Nezihe Meriç'in hayatında çok önemli bir yeri vardır. Çünkü çocukluğu orada ve dolu dolu geçmiştir. Oradaki hayat, yaşamın zorlukları ve tüm bunların içerisinde geçen güzel bir çocukluk. Nezihe Meriç'in bugün bile oraları özlemle anmasına sebep olmaktadır.

“Kürt arkadaşlarımla anlaşabilecek kadar Kürtçe öğrenmişim. Karaköse'de sonsuz beyaz karlar, sonsuz çorak, bahar yeşilliğinin gelip geçtiği boş araziler vardı, toprak damlı evlerimizin çevresinde. Tam anlamıyla özgürdük. Sabah olur olmaz evden fırlar, yalınayak, başı kabak tarlalarda koşturarak gezerdik biz çocuklar. Yer elması çıkarır, pınarda yıkar, ışınlarımızla bir arada eteğimize doldururduk. Cebimiz hep kavurga dolu olurdu. Çeteneyle karışık. Bayılırdım ağzımın içindeki kavurga kokusuna. Bir elimizde kocaman dürüm ekmeği, eteğimiz ganimet dolu.”¹⁴

“Sonsuz bir beyazlığı dünya. Karlar içinde yaşıyorduk. Radyo, sinema, tiyatro, gazete, dergi gibi şeyler yoktu yaşamımızda. Toprak bir evde otururduk. Tezek sobasının başında, lüks lambasının aydınlığında geçen geceler boyunca, aylarca önce gelmiş gazeteler, eldeki eski kitaplar, döner döner yeniden okunurdu.”¹⁵

“Evimizi hala bile gözlerim yaşarak anımsarım. Tek katlı toprak bir evdi. Giriş, orta büyüklükte toprak bir avluydu. Becerikli annem, nasıl yaptıysa, genişçe bir pabuçluk bıraktıktan sonra, tahta döşeterek, bir basamak yükseklikte bir sofa yaptırmış, odaları da tahta kaplatmıştı... Bir sofa karşılıklı üç oda vardı.”¹⁶

“Bir köşede annemle babamın pirinç karyolası dururdu. Beyaz işlemeli patiskadan etekleri olan bir karyola. Üzerine kahverengili beyazlı bir Siirt battaniyesi örtülürdü. Benim yatağım, karyolayla sobanın arasında, yere yapılırdı. Çok açıldığım, çok sıska bir çocuk olduğum için, beni, ince bir yorgana sarar, üzerimden -Amerikan bezinden, makineye çekilerek, özellikle hazırlanmış uzun bir uçkurla-bağlarlardı. Paketlenmiş bir çocuk. Dışarıda kurt kışları var, nasıl bağlamasınlar.”¹⁷

Böyle bir yaşam içerisinde Nezihe Meriç okumayı ancak ilkokul dördüncü sınıfta keşfedebilmiş. Babasının okumaya çok düşkün olması, gittikleri her yere sandık dolusu kitaplarını taşıması, Nezihe Meriç'in etkilenmesine ve ondan sonraki yaşamında okumanın vazgeçilmez bir unsur olmasına sebep olmuştur. O dönemde imkanlar sınırlı

¹⁴ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s.20.

¹⁵ A.g.e., s. 20.

¹⁶ Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s. 73.

¹⁷ A.g.e., s.75.

olduğundan ancak, kendisine ağır gelmesine rağmen, babasının sandığındaki Sefiller'i, Pardayanlar'ı, Goriot Baba'yı, Madame Bovary'yi okuyabilmiştir. Hatta Goriot Baba'yı okuduktan sonra, büyüyünce pansiyon açıp, romandaki madam gibi masanın başına oturup, liseli ve üniversiteli öğrencilere büyük turuncu bir kâseden çorba dağıtacağı hayallerini kurmuştur.

Okuma isteği, Nezihe Meriç'te daha sonra bir tutkuya dönüşmüş, okuyacak bir şey bulamayınca "sıkılıyorum" diye ağlamaya başlamıştır.

Nezihe Meriç, ortaokula 1936 yılında Kırşehir'de başlamıştır. Kırşehir depremini yaşamışlar, bir ay kadar çadırda kalıp, daha sonra evlerine dönmüşlerdir.

Nezihe Meriç, Kırşehir'de geçen ortaokul yıllarını şu şekilde anlatır:

"Ortaokul bir kalenin üzerindeydi. Her sabah kaleye çıkardık. Sırtımda kırmızı bir muşamba vardı. Onu çok severdim. Kırşehir, Karaköse'ye göre biraz daha kente benziyordu benim için. Orada da başıboş, rahat çocukluğum sürüyordu. Komşu kızlarla beraber, onların tezgâhında halı dokumaya bayılırdım. Onlarla beraber bahçelere ceviz çırpmaya giderdim. Tiyatro, sinema, kır gezileri falan yoktu hayatımızda. Radyomuz bile yoktu o zamanlar. Belki bazen bağlara falan gidilmiştir davetli olarak ama, yaşamımızı biçimlendiren bağlık bahçelik bir ortamda büyümek değildi bu. En büyük zevkim bahçedeki dut ağacına çıkıp kitap okumaktı. O zaman anneler kabul günü gezerdi. Çocuklar o evden o eve sandalye, çay bardağı, kahve fincanı koştururdu... Babalar da dairelerinde günlük hayatlarını yaşar, geceleri de ne yaparlardı bilmem. Poker, briç falan oynadıklarını, gece gezmelerine gittiklerini anımsıyorum. Çocuklar erkenden yatarıdı genellikle. Konukların yanına çıkmamız istenmişse, ya da bizler izin almışsak, bir köşede oturur kadınların konuşmalarını dinler yün örmelerini seyreder, onlarla beraber çay içmenin, börek çörek yemenin mutluluğunu yaşadık. Ben biraz yabani bir çocuktum. Kimsenin yanına çıkmazdım. Oturma odasında kendi kendime oturur, resim falan yapar oyalanırdım."»¹⁸

Nezihe Meriç o yıllarda, babasının sandığından alıp tekrar tekrar okuduğu kitaplarıyla, dut ağacının tepesinde kendi dünyasını kurarak, hayaller içerisinde günlerini geçirmiştir.

Nezihe Meriç'in Kırşehir yıllarından anımsadığı öğretmenleri vardır. Bunlardan biri; besteci Adnan Saygun'un çocukluk arkadaşı, müzik hocası Zeki Taner'dir. Batı

---

¹⁸ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s. 23-24.

müziğini Zeki Taner aracılığıyla öğrenmiştir. Ondan piyano dersleri almıştır. Bunun yanı sıra gizlice mandolin derslerine de girerek mandolin çalmayı öğrenmeye çalışmıştır.

Nezihe Meriç'in unutamadığı öğretmenlerinden biri de jimnastik öğretmeni Hasan Basri Çimer'dir. Milli atlet, koşuda Türkiye birincisi. Hasan Basri Çimer, Nezihe Meriç için ilk modern erkek tipini temsil etmiştir. Giyinme tarzı ile tavrı ile Meriç için bir model oluşturmuştur. Hasan Basri Çimer, Nezihe Meriç daha ortaokul yıllarında iken bir tespitte bulunup 'bu kız ilerde büyük adama olacak' demiştir.

Nezihe Meriç'in Kırşehir'deyken kendisini etkileyen diğer bir öğretmeni de Türkçe öğretmeni Meserret Hanımdır. Meserret Hanım, Nezihe Meriç'in ödevlerini alıp öğretmenler odasında okumuştur o dönemde .

Nezihe Meriç bu sırada babasının romanlarının yanı sıra, gizlice Kerime Nadir, Mükerrerem Kâmil, Peride Celâl, Esat Mahmut gibi yazarların gazete romanlarını da takip etmektedir.

Yine o dönemde, geceleri yazdığı romanını yakın arkadaşı olan Hermine'ye ertesi gün dere kenarına gidip okurmuş. Yani Nezihe Meriç'in yazarlığa olan eğilimi daha o günlerde başlamıştır.

1.1.2. İlk Gençlik Dönemi

Nezihe Meriç, lise eğitimini 1939-1943 yılları arasında Eskişehir'de tamamlamıştır.

Eskişehir, Nezihe Meriç'in daha önce gördüğü, yaşadığı yerlerden farklıdır. Bu farklılığı Nezihe Meriç şöyle anlatmaktadır:

"Eskişehir, benim gördüğüm ilk büyük şehirdi. Caddeler vardı; İstasyon Caddesi örneğin. Sonra, kentin ortasında kocaman bir park. Yediler Parkı. Oradan kente, Necip Aşkın Orkestrası'nın -Ankara Radyosu'nda- çaldığı Klasik Batı Müziği yayılırdı; esintiyle karışıp taa yukarı Odunpazarı'na kadar gelirdi. Porsuk kıyısında 'piyasa' edenler, geceleri istasyona gezmek ve salep içmek için gitmeler... Annem babam bunları yapmasa da, benim için çok ilgi çekiciydi."¹⁹

---

¹⁹ Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s. 149.

Çok nadir de olsa, Eskişehir’de annesi ve komşularla hamama gidişi Nezihe Meriç’in anıları arasındadır.Uykusunun arasında duyduğu fayton sesleri de unutamadıklarındandır.

Nezihe Meriç gerçek anlamda bir sinemayla da Eskişehir’de tanışmıştır.

“Bizim ev dediğim gibi, kentin eski semtlerinden biri olan Odunpazarı’ndaydı. Nafia dairesine ve liseye yakın olduğu için. Odunpazarı, düşlerimdeki kadar belirgin değil. Tam getiremiyorum gözlerimin önüne. Geniş bir meydanlık vardı. Köşede büyük bir kahve. Fırını da görebiliyorum karşı köşede eczane var. Oradan yukarı. Kalaba – kalaba mıydı?- içme suyuna giden yola doğru yürürken, ikinci bir meydana gelirdi. Görkemli, eski, ünlü Kurşunlu Cami Meydanı. Bizim ev tam köşede, iki katlı, eski yapı ferah güzel bir evdi. Benim odam yukarı katta küçük bir odaydı. Penceresini açınca Kurşunlu Camii’nin kalın, yüksek taş duvarlarından yükselen, yüzyıllık ağaçların cama resmi çıkardı. Yattığım yerden yarı uyur, yarı uyanık olarak onları seyretmek çok hoşuma giderdi. Bir de gece gündüz akan hayrat bir çeşme vardı. Su sesinin şırıltısı, ağaçların hışırtısına karışırken araya bir de sabah ezanı okuyan güzel sesli müezzinin bariton sesi karışınca, yüreğim bir hoş olur, ne yapacağımı şaşırır, gözlerimi sımsıkı yumarak yatağın içinde dertop olurdum. Galiba, heyecandan hemen uykuya dalardım. Aklıma öyle geliyor. Çok güzel uykulardı onlar.”²⁰

Nezihe Meriç, lise döneminde 1.68 boyunda 48 kilo ağırlığında sıska bir öğrenciymiş. Herkes tarafından çocuk suratlı olarak anılmış. O dönemde okulda kasket giyilmiş ve Nezihe Meriç kasketi kendisine çok yakıştırmış.Bu düşüncesi kasketin, berenin, şapkanın ileriki yıllarda kendisi için ayrılmaz bir aksesuar olmasını sağlamıştır.

Nezihe Meriç o dönemde, öğrenciliğini çok başarılı bulmamaktadır. Buna rağmen hiç sınıfta kalmadan okulunu tamamlamıştır. Yalnızca dil derslerinde başarılı değildir. Bunun sebebi de ortaokulda düzgün bir dil eğitimi almamasıdır ve Nezihe Meriç bu eksikliğini babasının kendisini çalıştırmasıyla gidermeye çalışmıştır.

Edebiyat öğretmeni Vasfi Mahir Kocatürk’tür. Hoş bir adam olmasına, dersi iyi anlatmasına rağmen, Nezihe Meriç’in yazmasında herhangi bir kılavuzluğu olmamıştır. Öyleki; çıkmakta olan edebiyat dergilerini bile öğretmeninden değil, üniversitedeki arkadaşlarından öğrenmiştir.

---

²⁰ A.g.e., s.154.

“Onun dersleriyle ilgili kalın bir defterim vardı. Ders boyunca not tutardım. Giysileri, ayakkabılarının cilalı olup olmaması, yaptığı esprileri, çok sevdiği Shakspeare, Divan Edebiyatı, derste ne anlatılmışsa hepsini, kısaltma yoluyla yazardım.”²¹

“Şimdi yazdıkça anlıyorum. Evet, ben yazmaya böyle başlamışım. İlkokuldaki ‘tahrir vazifeleri’ mi, ortaokulda, öğretmenler odasında okunan ‘kompozisyon’ larımı ve yıllarca sonra, şimdi Beyrut’ta yaşayan sınıf arkadaşım Hermine’den öğrendiğim hayal meyal anımsadığım romanları saymazsak.”²²

Lise döneminde, Nezihe Meriç’i etkileyen iki öğretmeni olmuştur. Bunlardan biri, biyoloji öğretmeni Süleyman Bey’dir. Nezihe Meriç, Süleyman Bey’in, kişiliğinin oluşmasında etkili olduğunu düşünüyor. Bir diğeri de yeşil gözlü, yakışıklı kimya mühendisi öğretmenidir. Ondan dürüstlüğü, onurlu, vakur olmayı öğrenmiştir.

“Dürüstlük konusunda babamın da üzerimde büyük etkisi olmuştur. Yeri gelmişken aile dostumuz Yüzbaşı Hayri Sükan Ağabey’i anmalıyım burada. Çünkü namuslu, dürüst olmanın bir simgesiydi gözümde o. Hem kişiliği, hem yaşamı, hem de dünya görüşüyle”²³

“Ben, Eskişehir Lisesi’nin, 1772 – Nezihe Meriç’iydim. Sessiz, sinik, kendi halinde bir öğrenci değildim. Çalışkan, akıllı, yaramaz, deli dolu... Durmadan ıslık çalardım. Şarkı söylerdim. Öyle ki, sınıfın beni kızdırmak isteyen, benim gibi yaramaz oğlanları bana Kargo Egert derlerdi. Hiç kızmazdım. Bu buluşları öyle hoşuma giderdi ki, gülüverirdim. – Yeni kuşak bilmez. Bizim zamanımızın, ünlü bir kolorotür sopranosu vardı: Marta Egert. Hollywood’tan tabi.”²⁴

Nezihe Meriç, o dönem kitapçıları, çarşıdan kitap almayı keşfetmiştir. İlk aldığı kitap Çalığışu’dur. Ayrıca eve gelen bazı dergiler de vakit geçirmesini sağlamıştır.

Nezihe Meriç o dönemdeki bir hastalığı sebebiyle, giremediği bir sınav yüzünden arkadaşlarıyla beraber mezun olamamış, bu sınava daha sonra, eylülde girerek diplomasını almıştır.

Nezihe Meriç’in ortaokul dönemindeki yazma çalışmaları lisede de devam etmiştir.

---

²¹ A.g.e., s.159.

²² A.g.e., s.159.

²³ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s. 27.

²⁴ Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s.162.

“Bir radyofonik oyun yazıp, Ankara Radyosu’na yollamıştım. Adı, Oynayna... Sonra mektup faslı geliyor. Çok sevdiğim bir arkadaşım vardı, adı Ayhan’dı... Onun babası askerdi. Sanırım son sınıftayken, onlar yaz için babasının görevli olduğu bir yere gittiler... Ben ona mektup yazacağıma söz vermiştim. Sözümü tuttum ve bir köşe yazarı sorumluluğu içinde, ona haftada iki ya da üç mektup postalamaya başladım. Bu bir aşk öyküsüydü. Bizim arka sokakta gitar çalan genç bir adam varmış da, ben her gün o sokaktan geçermişim de, ben geçerken o genç adam, hep aynı parçayı çalarmış da, bu beni çok heyecanlandırıyormuş, kim bu, bir görsem diyormuşum da falan filan. Bu benim, dışımdaki yaramaz, neşeli, dalgacı, şakacı 1772 Nezihe’ydi. Yaş on altı on yedi. Genç adam diye düşündüğüm, herhalde yaşlı(!) biriydi. Yirmi iki, yirmi üç yaşında olacak. Biz ‘ciddi’ kızlardık. Erkek arkadaşlarımızla sıra kavgası yapsak da, kopya versek, şakalaşsak, onları kızdırsak da öyle flört mlört geçmezdi aklımızdan. Ayhan’la benim ilk aşkımız da herhalde benim mektuplarda yaşayan o hayali çocuktu. Gitar çalan. Muazzez Tahsinler, Kerime Nadirler, Peride Celallerin havası esermiş çevremizde zahir.”²⁵

Bunun yanı sıra Nezihe Meriç’in o dönemde, bir başka arkadaşı Sabiha Ergen’ e yazdığı mektupları var. Bu mektuplardaki serüven ise; Fazıl Ovalı adlı meslek sahibi genç bir adamın hikâyesidir.

Nezihe Meriç tüm bu dalgacı, şakacı kimliğinin yanı sıra olgun bir karaktere sahiptir. İkinci dünya savaşının içerisinde yaşayan gençler olarak onlar, oldukça bilinçli, sorumluluk sahibi bir nesil tavrı içerisinde yetişmişlerdir.

Nezihe Meriç liseyi bitirip 1943 yılında Edebiyat Fakültesi’ne başvurmuştur. Fakülteye kaydoluşu ayrı bir maceradır. Nezihe Meriç, kayıt sırasında yaşananları, edebiyat öğretmeni Vasfi Mahir Kocatürk’ün lise döneminde öğrencilerini bilgilendirmemesine bağlar.

“Edebiyat hocamız ve müdürümüz Vasfi Mahir Kocatürk’tü. Hem edebiyatçı, hem belli bir akımın üyesi. Yedi Meşaleciler’den biri. Ama ben, - üniversiteye yazılmak için gittiğimde - ben üniversiteye gideceğim diye, babam İstanbul’a tayin olmuştu – bilgisizliğimden, kayıt memuruna kıyamet koparıp, çatlatmıştım adamı. Diyorum ki adama, edebiyata yazılacağım. Adam soruyor, hangi bölüm? Edebiyatın hangisi ne demek canım! Edebiyat işte diyorum. O soruyor, ben terslenip ısrar ediyorum, benim

---

²⁵ A.g.e., s.170.

sinirli tavrım adamı çileden çıkarıyor. Sonunda çaresiz kalıp, tamam diyor, ben seni Türkoloji'ye yazayım da, sen sonra edebiyata geçersin. Bir hırsla çıkıyorum kayıt odasından. Kapıda bir çocuk dikiliyor. Mum gibi, ince bir delikanlı. Hamit Akınlı. Selam sabah demeden, hemen oracıkta ona dert yanıyorum. Adamın kafasızlığını anlatıyorum. Hamit hayretle soruyor. Ayrıca bir edebiyat bölümü mü var? Hayda! Bu da bir hoş.'²⁶

Hamit Alkan, daha sonra Nezihe Meriç'in yakın arkadaşlarından biri olmuştur. Ayrıca Mehmet Deligönül, Satı Erişen, Saadet Timur, Enis Rıza Olcayto da yakın arkadaşları arasındadır.

Nezihe Meriç o dönemde hiçbir arkadaşına duygusal yakınlık hissetmemiştir. Hepsisi ile birer dosttur.

Nezihe Meriç, fakültedeki hocalarından da şöyle bahseder:

“Ali Canip gelir Keçecizade İzzet Molla, Sümülzade Vehbi diye, İsmail Hikmet Ertaylan gelir Tevfik Fikret, Mehmet Akif diye tuttururdu. (Onları yakından tanıyormuş) Sıkılırdım. Ali Nihat Tarlan yumuşak, kibar bir adamdı. Divan edebiyatı şerhine gelirdi. Dersinden hoşlanırdım. Uzak, gizemli, erişilmez, garip bir dünya düşlerdim o derslerde. Ama, o kadar işte. Çünkü anlattıkları çağdaşıktan uzak, ölü, cansız gelirdi bana. Fakat Mehmet Kaplan'ı soluğumu tutarak dinlerdim. Çok şey öğrendim ondan. Açıklamalarından etkilendim. Bir de Cevdet Perin vardı. O da Paris, Londra diye tuttururdu ama, beni başka dünyalara götürürdü. Anlattıkları yaşadığımız çağdan, günümüzün öteki yaşamlarından esintiler getirirdi. Tüm bunlara karşın, dünya edebiyatıyla olsun, çağdaş edebiyatla olsun yüz yüze gelemiyorduk. Bize bu yönde yardım eden, yol gösteren bir hocamız yoktu...'²⁷

“Ahmet Caferoğlu beni çok severdi. Ben de onu severdim. Deli dolu, konuşkan, ama açık yürekli bir kişiydi... Reşit Rahmeti Arat ise ilginç şeyler anlatırdı. İyi bir hocaydı...'²⁸

Nezihe Meriç o dönem, fakülteden arkadaşlarıyla koyu bir edebiyat ortamına girmiştir. Varlık, İstanbul, Şadırvan, Yücel gibi dergileri kaçırmadan takip etmişler, “külliyyat” halinde yazarları okumuşlardır. “Tercüme” dergisinin, çıkışı dünyaya ve edebiyata açılan bir kapı olmuştur onlar için.

---

²⁶ A.g.e., s.162.

²⁷ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s.28-29.

²⁸ A.g.e., s.29.

Nezihe Meriç o dönem Sait Faik'ten etkilenmiştir. Özellikle, Semaver'in onun için ayrı bir yeri vardır. Şairlerden ise; Orhan Veli, Oktay Rifat, Cahit Külebi, Fazıl Hüsni, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Attila İlhan sevdikleri arasındadır. Nazım Hikmet ise Nezihe Meriç için kapalı, yasak bir kapıdır o dönem. Çok sonraları girmiştir o kapıdan içeri.

Nezihe Meriç'in üniversite döneminde kitaplarla ve dergilerle tanışması da çoğu zaman tesadüflerle olmuştur.

“Dersler başlıyor. Ben Kadıköy'den gidip geliyorum. Bir gün, sabah, sınıfa geç kalmış olarak giriyorum. Allah'tan hoca gelmemiş. Soluk soluğa gülerek bağırıyorum: “Hey, Rüzgâr gibi geldim.” Kapının tam karşısındaki pencerenin önünde duran küçük gruptan, Mehmet Deligönül sesleniyor. “Çıkmış mı?” Ben de, pek çok şeyi bilmediğimi bildiğimden, hep tetikteyim. Bu, “çıkılmış mı” dediği ne ola ki? Gülüveriyorum. “Rüzgârdır bu. Çıkar çıkar. Belli mi olur,” diye, lafı döndürüyorum. Ama çıkma meselesi gün boyu kafamı karıştırıyor. Akşamüzeri, Kadıköy iskelesine geliyorum. O zamanlar, iskele girişinde bir kitapçı var. Ah! Kitapçı boydan boya kitaplarla donanmış. Rüzgâr, Rüzgâr... Gidip bakıyorum. Bu bir şiir kitabı. Cahit Külebi.”²⁹

Edebiyat fakültesinde iken yakın arkadaşı Satı Erişen verem hastalığına yakalanmış ve Nezihe Meriç de ona her gün başından geçenleri, okuduklarını, arkadaşlarının yaptıklarını yazarak göndermeye başlamıştır ve böylece adı daha o yaşlarda, hikayeci olarak anılmaya başlamıştır arkadaşları arasında.

Nezihe Meriç'in mektupla anı arası ilk yazısı, “İstanbul” dergisinde, 15 Şubat 1945 yılında, Genç Kalemler sayfasında, “Ümit” başlığıyla yayınlanmıştır. Bu yazının ilk paragrafı şöyledir:

“Kardeş,

Her gelen bahar, seni eskisinden daha kederli, daha bitkin; beni canlı ve neşeli kılıyor. Sen her nefes alışında biraz daha çöküyorsun, ben göğsümü şişiren sevinçli dünyalara sığamıyorum. Çünkü sen ümidini kaybettin.”

Nezihe Meriç, sonuç olarak Türkoloji'nin kendisini doyurmadığını düşünerek, felsefe bölümüne geçmiştir. Ama orayı da sağlık sorunları sebebiyle bırakmak zorunda kalmıştır.

---

²⁹Nezihe Meriç, *Çavlanın İçinde Sessizce*, YKY., İst. 2004, s. 163.

“Ben istiyordum ki orada her yönüyle bir edebiyat öğretilsin. Yazmayı, yazarları tanımayı, eserlerini değerlendirmeyi, anlamayı öğreneyim. Yazık ki Türkolojide bunları bulamadım. Üstelik, Cevdet Perin’in Fransızca dersleri de hevesimi kırdı. İlk gün beni tahtaya kaldırdı. “Yaz bakalım” dedi. “Mösyö...” Bir türlü “mösyö”yü yazamadım. Çok şaşırđım. Gerçi sonra söylediklerini yanlışsız yazdım, ama bir kez olan olmuştu. Derslerin hiçbirini kaçırmadığım halde beni devamsızlıktan bıraktı. Çok üzüldüm. Devam mecburiyeti kondu. Kadıköy’den, Bahariye’den fakülteye gidip 8.30’da derse yetişebilmek için gecenin karanlığında kalkmam gerekiyordu. Benimse hem moralim, hem sağlığım bozulmuştu. Türkolojiden ayrıldım, felsefe bölümüne geçtim. Fakat iyice zayıflamıştım. Kilom 46’ya düşmüştü. Bu yüzden felsefeye de devam edemedim. Fakülteyi bıraktım. Zaten doktorlar da bir yıl kadar dinlenmemi söylemişti. Kendimi okumaya verdim. Çılgınlar gibi okudum.³⁰

Nezihe Meriç fakülteyi yarıda bıraktıktan sonra kendisini edebiyat ürünlerini okumaya vermiştir.

Nezihe Meriç, fakülteyi bırakmasının ardından 1945 yılında Verda Ün’den piyano dersleri almaya başlamıştır. Ardından 1947 yılında Heybeliada İlkokulunda müzik öğretmenliği yapmaya başlamış ve bu tam sekiz yıl sürmüştür.

Müzik öğretmenliği yaptığı sırada üniversite korosunda yer almıştır. Daha sonra Nedim Oytam’ın oluşturduğu “Yurdun Her Köşesinde Deyişler ve Söyleşiler” topluluğunda yer almış, İstanbul Radyosu’nda yaptıkları programlarda hem söyleyici, hem de Turan Erol’la birlikte sunuculuk görevinde bulunmuştur.

Bu dönemde Nezihe Meriç müzik topluluğuyla birlikte İtalya’daki gençlik festivaline de katılmıştır.

“O dönemde sık sık gençlik festivalleri yapılıyordu.İtalya öğrenci federasyonu bizim topluluğu çağırđı. Kırk kişilik bir grup Ankara vapuruyla İtalya’ya gittik. 30 gün Roma’da istasyon yöresinde bir pansiyonda kaldık. Üniversitede üç konser verdik. Babam cebime 200 lira kadar para koymuştu. Bol bol gezdim. Roma beni çarptı. Büyük ve güzel binalara, yollara, heykellere, havuzlara, fiskiyelere, müzelere hayran oldum. Ayrıca Avrupa’yı Avrupa yapan şeyleri, Batı’nın havasını, modern yaşamını, insanlarını da yakından gördüm. Roma’dan Milano’ya gittik, dokuz gün de orada kaldık. Otobüsle

---

³⁰ A.g.e., s.29.

Napoli'ye geçtik. Yurdumu, annemi, babamı özlemiştim. Şefik Kaptan'ın yönettiği bir vapurla İstanbul'a döndük.³¹

Nezihe Meriç İtalya yolculuğundan önce, yazdığı 'Bir Şey' adlı öyküsünü arkadaşı Satı Erişen'in etkisiyle, 'Seçilmiş Hikayeler' dergisine yollar. Öykü, ertesi ay derginin Mayıs 1950 tarihli, 28-29. sayısında "Yeni İmzalar" başlığı altında yayınlanır ve bu öykü ile Nezihe Meriç'in adı edebiyat dünyasında duyulmaya başlar:

"... benimki işte böyle "güm" diye bir şey oldu. Hemen mektup geldi; işte size özel sayı yapacağız da, kadın mısınız erkek misiniz de... Erkek sanmışlar... Ondan sonra hemen Salim Şengil geldi. Özel sayı yapıyordu o sıra Seçilmiş Hikâyeler. "Pat" diye bir Nezihe Meriç çıktı ortaya. Öyle olmuştu. İlk defa bir öykü kitabı, bir ay içinde ikinci baskı yapmıştı."³²

Bir anda, isminin patlamasıyla beraber başka dergilerden de Nezihe Meriç'e hikaye yolması için talepler gelmiştir. Örneğin "Yeditepe" dergisinin 1 Eylül 1951 tarihli dördüncü sayısında, "Ümit Fakirin Ekmeği" adlı öyküsü yayınlanmıştır.

Salim Şengil'in yaptığı özel sayının büyük yankı uyandırmasının ardından, Nezihe Meriç'in hikayeleri 1952 yılında, **Bozbulanık** adıyla kitaplaşmış, bu öykü kitabının başarısı üzerine hakkında övücü yazılar çıkmıştır.

1.1.3. Yetişkinlik Dönemi

Nezihe Meriç, 21 Haziran 1956'da Salim Şengil ile evlenmiştir. Salim Şengil'in önceki evliliğinden dört tane çocuğu vardır. Nezihe Meriç, Salim Şengil'in çocuklarını kendi çocukları gibi sevip onlara annelik yapmıştır.

Salim Şengil ile evlendiği yıl (1956) ikinci öykü kitabı **Topal Koşma** yayımlanmıştır. O da **Bozbulanık** gibi olumlu yankılar yapmıştır basında.

Nezihe Meriç 1957' yılında sonradan adı "Dost" olan "Seçilmiş Hikayeler" dergisinin, sorumlu müdürlüğünü yapmıştır. Yayınevinde bunun yanı sıra, derginin düzeltmelerini yapmaktan, gelen hikayeleri okuyup seçmeye, paketleri bağlamaya kadar her birimde çalışmıştır.

³¹ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s.33.

³² İbrahim Yıldırım-Nalan Barbarosoğlu, "Dil de bizimle aynı yolu izliyor", **Kitap-lık**, S. 92, Mart 2006, s.52-53.

Derginin çıktığı dönem zor bir döneme denk gelmiştir. Büyük zorluklarla, büyük emeklerle uzun yıllar derginin ayakta kalması sağlanmıştır. Nezihe Meriç o zor dönemi şöyle anlatır:

“Dost ... Biliyorsunuz, bazı kelimeler, başka şeyler çağrıştırır... “Dost” kelimesi doğrudan solculuğu, sosyalizm çağrıştırır. Zaten dergiyi çıkarmak başlı başına bir cesaret. Cesaretin ötesinde, kendinize, kendi edebiyatınıza da sponsor oluyorsunuz. Kendi yazarlığınıza sponsor oluyorsunuz. Bu o dönem o kadar önemli ki. Bir yandan Demokrat Partiyi eleştirirken, edebiyata yaptığı katkıyı da unutmamak gerekiyor. Gündümlü edebiyat, resmi edebiyat bitmiş.”³³

Nezihe Meriç’in bu görevi, 1972 yılına kadar oldukça zor, sıkıntılı yoğun bir seyir içerisinde on beş yıl boyunca sürmüştür.

“Para yok, çok küçük bir parayla ama çok büyük bir gayretle dergi çıkartılıyor. Bir de başımızda hep bir kılıç sallanıyordu sol dergi diye Basın ilan vermiyor, kâğıt problemi var, ikide bir kitaplar toplatılıyor, ikide bir yazıhane basılıyor... Kitapları toplayıp götürürlerdi, ondan sonra telefon ederlerdi. İkinci Şube’nin önünde yığarlar ortalara. Yağmur altında... Kapının önüne bir kamyon döker giderlerdi. Bizim parmaklarımız acırdı kitapları paket yapacağız diye... Dergi böyle çıkartılıyordu... Öyle arkasında bankalar bilmem neler olsun yoktu! Şimdi Salim Amca şu koltuğunda oturuyordu. 90’ına gelmişti... Yeni çıkan dergileri okuyordu. O kadar acıklı bir şey ki o, o kadar sever bakardı ki, okşardı onları; “Yahu ne güzel kâğıtlar, bu ne güzel kapaklar” diye... bizim zamanımızda yoktu güzel kâğıtlar.”³⁴

Nezihe Meriç’in, **Topal Koşma**’dan sonra, 1962 yılında **Korsan Çıkmazı** adlı romanı yayımlanmıştır ve **Korsan Çıkmazı**, Türk Dil Kurumu’nun 1962 yılı Roman Ödülü’ne layık bulunmuştur.

Aynı yıl, 1962 yılında Nezihe Meriç’in kızı Aslı da dünyaya gelmiştir. Evliliğinin beşinci yılında doğan Aslı, Nezihe Meriç’in yaşamına mutluluk ve umut getirmiştir.

“... altı yıllık bir bekleme ve çeşitli bebek serüvenlerinden sonra bir kız geldi dünyaya. Adını Özdemir Nutku koydu. Ya Elif, ya Aslı dedi. Aslı oldu. 1962. Ankara Argun Klinik’te doğdu bebek. Herkes Sanat Sevenler Kulübü’nde bekliyordu. Tabii içiyorlardı. Bu kaçınıcıydı çünkü. Şinasi Nahit, doğumu haber alır almaz kliniğin

---

³³ A.g.g., s. 54.

³⁴ A.g.g. , s. 54.

kapısına gelip ortalığı toz duman etmiş sevincinden. Beni seven herkes bu itiyadi düşüklerden ve benim gizli ağlamalarımın öyle yılmış, öyle üzölmüşlerdi ki ...”³⁵

27 Mayıs 1960 ihtilalinin ve 1961 Anayasası’nın getirdiği havada, Nezihe Meriç, eksikliğini duyduğu alanlarda okumasını sürdürmüştür. Aynı rahat ortam içerisinde Nazım Hikmet’in eserlerini de yayımlamaya başlamışlardır.

Nezihe Meriç’in 1965 yılında üçüncü öykü kitabı **Menekşeli Bilinç** yayımlanmıştır.

O dönemde Nezihe Meriç, oyun yazma çalışmalarına da girmiştir ve Yıldız Kenter’in destek ve önerisiyle tek kişilik **Sular Aydınlanıyordu** adlı oyununu kaleme almıştır.

Dost yayınevi 1968 yılında yayımladığı Nazım Hikmet – Bütün Eserleri, Şiirler, I – için kovuşturmayaya uğramıştır. Kitap yayınlarının sorumlusu Nezihe Meriç olduğu için, 13 Aralık’ta mahkeme kararı ile tutuklanmıştır. Bu dönemde arkadaşları ve edebiyatçılar güzel bir dayanışma örneği göstererek Nezihe Meriç’i zor günlerinde yalnız bırakmamıştır. Bir hafta sonra 19 Aralık’ta tahliye edilmiştir. Fakat mahkeme Nezihe Meriç’i suçlu bulmuştur.

“16.07.1969 günü, 909/21-189 sayılı kararla TCK’nin 142/4.6 ve 173/3 maddeleri gereğince bir buçuk yıl ağır hapis ve 6 ay Adana’da emniyet-i umumiye nezareti altında ikametle cezalanmanıza hüküm vermiş.”³⁶

Hükümü hemen temyiz etmişlerdir. Yargılama tekrar başlamıştır. Fakat mahkeme altı ay sonra eski kararını yinelemiştir.

Nezihe Meriç, bu hüküm sonrası kızı Aslı’yı düşünerek teslim olmamaya karar verir. Böylelikle Nezihe Meriç ve çevresindekiler için zorlu, sıkıntılı, tedirgin günler başlamış olur. Yazar o zor günlerini şu şekilde anlatmaktadır:

“O yıllar hiç yaşanmamış yıllarım gibidir. Çok korkulu, her dakika polis gelecek, çocuk ortada kalacak. Önce çocuk ortada kalacak diye korktum, sonra buluş çağına geldi, eyvah babası bakamaz diye korktum. Hep hassas, sinirli, gergin yaşadım; okumadan yazamadan yaşadım. Yazık yıllar.”³⁷

³⁵ Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s. 42.

³⁶ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s. 43.

³⁷ İbrahim Yıldırım-Nalan Barbarosoğlu, “Dil de bizimle aynı yolu izliyor”, **Kitap-lık**, S. 92, Mart 2006, s. 60.

“Kaçak yaşayışımın bir bölümü Side’de, bir bölümü Çeşme’de, bir bölümü de İstanbul’da geçti zaten. Af yaklaşıncaya eve geçtim. Apartmanda, karşı komşuyla bizi çok seven kapıcımızdan başka pek kimse bilmiyordu döndüğümü. Evde kimse yokken kapıyı açmıyordum. Az tanıdığımız biri gelmişse, yanına çıkmıyor, arka odada oturuyordum sessizce.”³⁸

1974’te Af kanunu çıkmış ve Nezihe Meriç de kaçak hayatından kurtulmuştur. Fakat sonrası Nezihe Meriç için tam bir boşluk, bir belirsizlik içerisinde geçmeye başlamıştır. Ta ki Erdal Öz’ün teklifine kadar.

“Okuyamıyordum, çünkü okuduğumu anlamıyordum. Dergiler, kitaplar birikmişti. Yıllardır onları izleyememiştim. Bu beni çok korkutuyordu... Ben yoktum sanki. Bana benzeyen biriydim. Kendime gelmek için her zaman her zaman uyguladığım yolları denedim; yün örmek, takı yapma, pantolon dikmek, ipekle sarma işlemek, yerli bezlerden, değişik bol giysiler, yelekler vb. uydurmak, hayır! Sadece çıkıp kilometrelerce yürümek vardı. Yorgun, bitkin dönüp, içinde kıpırdamaya başlayan, ne olduğunu kestiremediğin duygulara sarılıp uyuklamak, çocukluğumdan beri hiç ara vermediğim o deli okumalara başlayabilmek için dualar etmek.

Sonra bir gün geldi. Bu o gündü işte. Kendiliğinden oluvermişti. Bu, beni geri getiren, beni sevinçlere “garkeden” hemen masama, kitaplara, dergilere döndüren, en “harika”sı içinde, kaybettiğim coşkumu taşıyan bir mektuptu. Erdal Öz’den geliyordu... Çocuk yayınlarına başlayacaklardı. Erdal, benim çocuklara olan büyük sevgimi biliyordu. Onun için, ille benim de yazmamı istiyordu”³⁹

Böylece Nezihe Meriç için, **Alagün Çocukları**’nın hazırlanış evresi başlamıştır. Fakat Nezihe Meriç’in büyük çalışmalarına, uğraşlarına rağmen planlanan bu on iki kitaplık kurgulamanın, daha ikinci kitabı yayınlanmadan, 12 Eylül sebebiyle bu çalışmaları durdurulmuştur.

Bu arada Nezihe Meriç, 1976 yılında Ankara’dan taşınıp İstanbul’a yerleşmiştir. 1972 yılında “Dost” dergisinin kapanması, Ankara’daki hava kirliliğinin artmış olması, Salim Şengil’in işyeri olarak İstanbul’u istemesi, İstanbul’a yerleşmelerinin sebepleri olmuştur.

Nezihe Meriç, 12 Mart günlerinden izler taşıyan **Dumanaltı** adlı öykü kitabını, 1979 yılında İstanbul’a taşındıktan sonra yayımlamıştır.

³⁸ Nezihe Meriç, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004, s. 24.

³⁹ A.g.e. , s. 140.

1981 yılında TSİP'in düzenlediği Sovyetler Birliği gezisine katılmıştır. 1982'de ise eşi Salim Şengil ile Almanya ve İngiltere'ye gezi amaçlı gitmiştir.

1985 yılında Nezihe Meriç'in yazmış olduğu **Sevdican** adlı oyunu Almanya'da Almanca ve Türkçe olarak oynanmaya başlanmış ve büyük bir ilgi görmüştür.

Nezihe Meriç yarım kalan **Alagün Çocukları** serisinden sonra, **Küçük Bir Kız Tanıyorum, Bir Genç Kız Tanıyorum** adlı on iki kitaplık bir çocuk serisi yayımlamış ve büyük bir ilgi görmüştür. 1989 yılında, **Bir Kara Derin Kuyu** adlı öykü kitabı yayımlanmış ve bu kitap 1990 Sait Faik Hikaye armağanına layık görülmüştür.

Nezihe Meriç'in 1995 yılında ise **Çın Sabahta** adlı oyunu yayımlanmış ve bu oyun büyük ilgi görererek devlet tiyatrolarında sahnelenmiştir.

1998 yılında **Yandırma** adlı öykü kitabı yayımlanmış ve bu kitap da 1998 Sedat Simavi Edebiyat ödülünü almıştır.

2003 yılında yazarın **Alacaceren** adlı romanı ve 2004 yılında anılarını paylaştığı **Çavların İçinde Sessizce** yayımlanmıştır.

Nezihe Meriç'in son öykü kitabı **Çisenti** ise, 2005 yılında okuyucusuyla buluşmuştur.

Nezihe Meriç'in sevgili eşi Salim Şengil ise 2005 yılında vefat etmiştir. Nezihe Meriç "...yanmışım dumanım tüter" adlı öyküsünde kahramanın ağzından ölüm için şunları söyler:

"Şimdi kederliyim

Sadece kederliyim

Kederli bir kadın. (ben kederin böylesini bilmezdim. Zormuş. Çok zormuş)"⁴⁰

"Ağlamak ağlamak getirirmiş. Öyle diyorlar. Herkes biliyor bunu.(ağlama ağlama diyorlar. Hasta olacaksın ağlama. Allah çoluğunu çocuğunu bağışlasın. Ağlama)"⁴¹

"Birde şu laf : "Hayat devam ediyor!"

İstanbul sakızı mübarek. Herkesin ağzında, Mis kokulu sanıyorlar. Değil

"İllet bi bişey"

Anladık, devam ediyor, da, nasıl devam ediyor, soran, anlayan yok."⁴²

Nezihe Meriç bugün İstanbul Etiler'de yaşamını sürdürmektedir.

⁴⁰ Nezihe Meriç, "... yanmışım dumanım tüter", **Kitap-lık**, S.34, Kasım 2005,s.88.

⁴¹ A.g.y., s.35.

⁴² A.g.y. , s. 35-36.

1. 2. Eserleri

1.2.1. Öykü Kitapları

- 1.2.1.1. Bozbulanık, Seçilmiş Hikayeler Dergisi Kitapları, Ank. 1952.
- 1.2.1.2. Topal Koşma, Seçilmiş Hikayeler Dergisi Kitapları, Ank. 1956.
- 1.2.1.3. Menekşeli Bilinç, Dost Yay., Ank 1965.
- 1.2.1.4. Dumanaltı, Cem Yay., İst. 1979.
- 1.2.1.5. Bir Kara Derin Kuyu, Can Yay., İst. 1989.
- 1.2.1.6. Yandırma, YKY., İst. 1998.
- 1.2.1.7. Çisenti, YKY., İst. 2005.

1.2.2. Oyunları

- 1.2.2.1. Sular Aydınlanıyordu, Dost Yay., Ank. 1970.
- 1.2.2.2. Sevdican, Can Yay., İst. 1992.
- 1.2.2.3. Çın Sabahta, Mitos Boyut Yayınları/ Tiyatro Oyun Dizisi, İst. 1995.

1.2.3. Romanları

- 1.2.3.1. Korsan Çıkmazı, Dost Yay., Ank. 1961.
- 1.2.3.2. Alacaceren, YKY., İst. 2003.

1.2.4. Çocuk Kitapları

- 1.2.4.1. Alagün Çocukları, Cem Yay., İst. 1976.
- 1.2.4.2. Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında, YKY., İst. 1992.
- 1.2.4.3. Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında, YKY., İst. 1992.
- 1.2.4.4. Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında, YKY., İst. 1993.
- 1.2.4.5. Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında, YKY., İst. 1994.
- 1.2.4.6. Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında, YKY., İst. 1996.
- 1.2.4.7. Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında, YKY., İst. 1996.
- 1.2.4.8. Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında, YKY., İst. 1998.
- 1.2.4.9. Ahmet Adında Bir Çocuk, YKY., İst. 1998.
- 1.2.4.10. Dur Dünya Çocukları Bekle, Can Yay., İst. 1993.

1.2.5. Anı Kitabı

- 1.2.5.1. Çavlanın İçinde Sessizce, YKY., İst. 2004.

1.3.Öykücülüğü

Nezihe Meriç öykü kavramını, roman tanımıyla birlikte vermekte; böylece hikâyenin kapsamını daha iyi ortaya koyduğunu düşünmektedir.

“Roman da, hikâye de dünya dediğimiz şu düzensizliğin üzerinde, çeşitli topluluklar halinde yaşayan insanlardan söz açıyor. Roman, büyük bir kavram, insanı çeşitli yönleriyle, enine boyuna anlatabilir. Kişiyi, dünyada, bulunduğu toplum içinde, ailede, fert olarak ele alır. İnsanı, dünya olaylarının toplumlara, toplumların birbirine, toplumun aileye, ailenin topluma, ferde...Hepsinin bir düzen içinde birbirine karşılıklı tesirleri arasında görür. Halbuki hikaye, yine bu tesirler altındaki insanın, bir ruh halinin, herhangi bir olay karşısındaki durumunun, kısmetine düşen zaman içinde, bir gülüşünün, bir davranışının ustaca makaslanıverişidir.”⁴³

Nezihe Meriç’e göre öykü, insanın bir anının ortaya konuluşudur. Yani öyküde, sürüp giden yaşam içerisinde yer alan bireyin, o anlık durumu, bir davranışı yer almaktadır ve yazar bunu ortaya koyarken, aynı zamanda, okuyucuyu iyiye, güzele ve doğruya da götürebilmelidir.

Öyküye bu açıdan yaklaşan Nezihe Meriç’in, ilk gençlik döneminde beslendiği kaynaklardan biri Sait Faik Abasıyanık’tır.Yazar, Sait Faik’in hikayelerine, havasına suyuna, denizine, balığına, şahsiyetine hayrandır.Onda görülen “Yaşam, doğa ve insan sevgisi. Ayrıca dünyaya inançlı, iyimser bir bakış, sorumluluk duygusu.”⁴⁴ nu kendi öykülerinde de hissettirmektedir.

“...Yaşamak sevinci, insanları sevmek küçük saadetler, aşk ve huzur... Ben topluma, kitlelere tesir etmek, büyük şeyler yapabilmek... istiyorum.” (Kurumak, B.,s. 125)

Bir ressam duyarlılığına sahip olan yazar, taşıdığı bu hassasiyetle, ancak zorlu, sıkıntılı, titiz çalışmaların ardından düşüncelerini yazıya dökebilmektedir ve kendisi de yazma eylemini şu şekilde anlatmaktadır:

“ Benim bu yaşamam, hep, bir metnin malzeme (gereç) toplayıcısı olarak yaşamaktır. Hep yazacağı metne hazırlık olarak yaşanan bir yaşamadır bu. O gözle

⁴³ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basın Yayın, İst. 1999, s.74.

⁴⁴ Asım Bezirci, **1950 Sonrası Hikayecilerimiz – eleştiriler, konuşmalar**, Evrensel Basın Yayın, İst. 1994, s.27.

bakar, öyle dinler, öyle değerlendiririm çevremdeki yaşamı. İşte ben bu dönemi de yazma olarak tanımlıyorum.”⁴⁵

Yazarın düşündüklerini yazıya geçirme süreci; birikim sürecinin bir yerinde, içinde yazama sevinci ile uyanmasıyla başlar.

“Yaşayıp durduğum bu yaşam serüvenini bilincin süzgecinden geçirir, sözcüklerle kuracağım, yeniden yaratacağım dünyanın gereği olarak hazırlarım. Yazma eylemi başlamıştır. İlle, sözcüklerle ortaya çıkaracağım metin için, o metinde kuracağım yaşam için, öğrendiğim, bildiğim, sezdiğim, sınavıp düşündüğüm her ölçüyü, her kuralı, işimle ilgili her beceriyi kullanarak, yapıtımdan istediğim, aradığım tınlamayı elde edinceye dek uğraşırım. Ben, ta yıllar öncesi, Toroslar’da çan yapan çan ustalarını izlemiş, Toroslar’ı çan sesinin en güzel çınlayışında yaşamayı bilmiş, sevmiş adam değil miyim?”⁴⁶

Bu şekilde öykülerini ortaya koymaya başlayan yazar, 1940’lı yıllarda çıkan ilk yazısıyla beraber büyük bir yankı uyandırmış, aynı etki yıllar içersinde gittikçe gelişerek devam etmiş ve bu durum kendisine ‘Cumhuriyet Dönemi ilk kadın yazarı’ unvanını kazandırmıştır.

Nezihe Meriç haklı olarak kazandığı bu övgüleri, öykülerinin her alanında gösterdiği başarıdan kazanmıştır. Yazar, öykülerini, şahıs kadrosundan, olay örgüsüne, mekan ve zaman kavramlarından dil ve üsluba kadar her açıdan, derinliğe sahip kılmıştır.

Öykülerini şahıs kadrosu açısından incelediğimizde; öncelikle kadın ve genç kızların yoğunlukta olduğunu görürüz. Çünkü kadın bir yazar olarak Meriç, kadına, kadın sorunlarına öncelik vermeyi ilke edinmiştir.

Bunların yanı sıra öykülerde; özellikle orta tabakada yer alıp, içinde buldukları ortamdan, çevreden memnun olmayan, genellikle kendi içlerine dönük bir hayat yaşayan aydın kahramanlar da yer alır.

“Kişiler çoğun çevreyle çatışma halindedir. Törelerin baskısı, toplumun anlayışsızlığı karşısında bunılıyorlar. Cinsel özgürlüğe kavuşmak isteğiyle ve tutkuların etkisiyle ya çevreden kopuyorlar ya da ona baş kaldırıyorlar.”⁴⁷

---

⁴⁵ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basın Yayın, İst. 1999, s. 79.

⁴⁶ A.g.e. , s.79-80.

⁴⁷ Ömer Lekesiz, **Yeni Türk Edebiyatında Öykü 2 (Öykücüler ve Öykü Anlayışları Öyküler ve Çözümlemeleri)**, Kaknüs yay., Haziran 1998, s.456.

Nezihe Meriç'in öykülerinde yarattığı bu karakterler; kalabalıklar içersinde yaşamayı seven biri olarak gözlemlediği kişilerden oluşur.

Nezihe Meriç'in öykülerinde mekân da özel bir kavramdır. Babasının görevleri nedeniyle Anadolu'nun farklı yerlerinde geçmiş hayatı, onda mekân kavramının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Nezihe Meriç'in mekan kavramı için şu açıklamalarda bulunulmuştur:“Bütün özlemleri, bütün sevgileri, bütün ayrılıkları bilen kent, Nezihe Meriç'in en yakın arkadaşı.Yazar kimselerle paylaşmadıklarını sokaklarla, yapılarla, bahçelerle, balkonlarla, ahşap evlerle, eski taş duvarlarla paylaşıyor. Kentin renkleri, sesleri, kokuları, yazarın iç dünyasındaki iklime göre değişiyor. Mor salkımlar geçmişi, köşedeki manavın renkli tezgahı umudu, el oyması ahşap kapı aşkı, yıkanıp parlatılmış taş duvarlar istenci simgeliyor.

Mekânı, içinde yaşayan insanın kimseliğinin devamı olarak görüyoruz öykülerde.”⁴⁸

Öykülerinde kapalı mekan denilince, öncelikle mutfaklar çıkar karşımıza. Onun öykülerinin çoğunda yer alan kadın kahramanların yaşamları, özellikle mutfakta koşuşturmayla geçmektedir. Karakterler orada yemek yapmakta, orada düşünmekte, orada dünyayı algılamaya çalışmaktadır.Yani evlerin merkezi Nezihe Meriç'in öykülerinde mutfaklardır.

Öyküleri açık mekan olarak değerlendirdiğimizde; çocukluk dönemi kırsal kesimde, açık havada, doğa ile iç içe geçen bir yazar olarak; öykülerinde mavi ve yeşil tonlarının sıkça kullanıldığı doğa tasvirleri, çiçeklerin özellikle de begonvillerin kendisinde bıraktığı etki, deniz, Boğaziçi, kıyı kentleri mekan tasvirleri içersinde insan ilişkisine dayandırılarak verilmiştir.

Zaman, Nezihe Meriç öykülerinde üzerinde uzun süre durulması gereken bir kavramdır.Çevresine sosyal gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşan yazar, dönemlere bağlı olarak, toplumun içinde bulunduğu durumu kahramanları üzerinden okuyucuya sunar.İlk dönem öykülerinde sadece şikayete dönük olaylar, zaman içersinde isyana dönüşür.

Nezihe Meriç'in en hassasiyet gösterdiği kavram ise dilidir.Çünkü o, kendine has biçimini, sesini bulmak için uzun yıllar uğraş vermiş bir yazardır ve bunun sonucunda

---

⁴⁸ Birsen Ferahlı, “Bir Öykü Risalesi”, **Cumhuriyet Kitap**, S.837, 2 Mart 2006, s.5.

adeta kılı kırk yarararak, şiirsel bir yapıya sahip metinlerini oluşturmuştur. Bunu yaparken de konuşma diline yakın, sade bir üslup kurmayı da ihmal etmemiş ve bu titizliği onu hikayeciliğimizin dil ustaları arasına girmesini sağlamıştır.

Ömer Lekesiz, Nezihe Meriç'in kendisine ait olan çizgisini şu şekilde ifade etmektedir:

“Meriç kendine özgü güzel bir anlatım kuruyor.İmgeli, sıfatlı, şiirli, esnek ve akıcı bir söyleyiş yaratıyor.Türkçe'nin inceliklerini yakalamasını, olanaklarını değerlendirmesini biliyor. Bunların el vermediği yerde, sınırları zorluyor yeni deyişler getiriyor.”⁴⁹

Nezihe Meriç öykülerindeki dille ilgili şöyle bir açıklamada bulunmuştur:

“Dil de yaşayan bir varlık.Zamana göre, toplumun geçirdiği evrelere göre yenilenen, biçim hatta renk, koku değiştiren bir oluşum.İnsan bir dilin içine doğuyor. Onu öğreniyor ve bir arada yaşamaya zorunlu olduğu insanlarla bu dille anlaşıyor. Bunu herkes yapıyor. Bu beş on sözcükle de yapılabilir, dilin bütün gelişmişliğiyle de yazarın işi, işte bu gelişmiş binlerce ayrıtı olan dili bilmek, algılamak, sezmek, öğrenmek, anlamaya çalışmak ve kullanmak.Bunu yapabilmek için de onunla yaşamak gerek. Konuştuğu dili, çevresinde konuşulanları en ince ayrıntısına dek izlemek, üzerinde düşünmek, koklamak, sözcüklerin derinliklerinde yatan renkleri, sesleri duymak gerek. Yoksa güzel mektup yazan, meramını düzgün cümlelerle, güzel anlatan pek çok insan var. Ama yazarın yaratıcılığından geçen yazınsal düzey çok başka bir şey... Bu yazın kurallarına uyularak, noktası, virgülü yerinde yazmaktan başka bir şey.”⁵⁰

Yazar; mekan, zaman, dil, tema gibi kavramları birleştirirken olaydan çok düşünceye ağırlık vermektedir.Çünkü onun kahramanları, dünyaya genellikle eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan, düşünen, sıkılan karakterlerdir.

Nezihe Meriç'in dünya karşısındaki tavrı, düşünceleri, çektiği sıkıntıları, susuşları onun edebi hayatının belirlenmesinde etkili olmuştur.Öyküleri; bu açıdan değerlendirdiğimizde belirgin olarak üç dönem karşımıza çıkar.

Bozbulanık(1953), **Topal Koşma**(1956) ve **Menekşeli Bilinç**(1965) ilk gençlik döneminin birikimlerini ortaya döktüğü eserleridir.

---

⁴⁹ Ömer Lekesiz, **Yeni Türk Edebiyatında Öykü 2 (Öykücüler ve Öykü Anlayışları Öyküler ve Çözümlemeleri)**, Kaknüs yay., Haziran 1998, s.456.

⁵⁰ Leyla Ruhan Okyay ,Yazmak Yaşamaktır, **Adam Öykü**, S. 17, Temmuz – Ağustos 1998 ,s. 51 – 52.

İlk öykü kitabında yer alan kahramanlar, sessiz bir gözlemci olmaktan ileri gidemezken; **Menekşeli Bilinç** öykü kitabında yer alan kahramanlar, özellikle genç kızlar, zamanla, toplumsal baskılara karşı koyan karakterler haline gelirler.

Edebi hayatının ikinci dönemini oluşturan **Dumanaltı**(1979) ve **Bir Kara Derin Kuyu**(1989) öykü kitaplarında, kendisinin de içinde bulunduğu siyasi çalkantıların, yaşadığı kaçaklık günlerinin izleri yer alır. **Dumanaltı** öykü kitabındaki siyasi hava, **Bir Kara Derin Kuyu**'da yerini biraz daha doğaya, rahatlığa bırakır.

Üçüncü dönem de karşımıza çıkan öykü kitapları ise; **Yandırma** ve **Çisenti**'dir. Bu öykü kitaplarında artık, olgun, kendisini kanıtlamış bir yazarın, eserlerinin yazılma serüvenlerini, okurlarıyla paylaştığını görürüz. Bu kitaplarda siyasi konular azalırken; yerini günlük hayata dair kesitler alır. Çevrenin yaşadığı yozlaşma, birtakım değerlerin yok oluşu öykülerin özünü oluşturur.

Nezihe Meriç, **Bozbulanık**'tan başlayarak son öykü kitabı **Çisenti**'ye gelesiyeye kadar uzun aşamalardan geçmiş, anlatımının güzelliği, duyarlılığının inceliği, işlediği sorunların önemi ve kadın psikolojisini yansıtmaktaki ustalığı ile dikkate değer bir yazar olmuştur.

2.NEZİHE MERİÇ'İN ÖYKÜLERİNİN TEMA VE YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

2.1 Nezihe Meriç'in Öykülerinin Tema Bakımından İncelenmesi

Nezihe Meriç öykülerinde tema denilince, öncelikle karşımıza çıkan ilk tema, kadın ve onun başkaldırı mücadelesidir. Kadına, kadının iç dünyasına, onun çevreyle, geleneklerle girdiği mücadeleye özellikle önem veren yazar, bu durumu öykülerinde bütünüyle yansıtmıştır. Kahramanların bu mücadele sırasında yaşadıkları zorluklar, tatsızlıklar da can sıkıntısı ve mutsuzluk olarak da öykülerde kendisini hissettirmiştir. Kahramanların özellikle de kadınların aşka olan yaklaşımı, yapılan evlilikler temalar içersine yer almıştır. Bunların yanı sıra yaşama olgusu, mutluluk, ölüm ve yalnızlık da öykülerde kullanılan temalar içersinde değerlendirilmelidir.

2.1.1. Kadın ve Başkaldırı

Nezihe Meriç öykülerinde en çok, kadın ve başkaldırı temalarını işlemektedir. Kadın yazar-erkek yazar kavramları her ne kadar tartışmalı ise de, Meriç'in

öykülerinde, otobiyografik ögelere yaslanarak, cinsiyetini belli ettiğini söyleyebiliriz.Öyküleri kadınların iç dünyalarını yansıtır.Doğal olarak da öykülerinin büyük çoğunluğunda başkarakterler kadınlar ve genç kızlardan oluşur.Bu öykü kahramanları, öncelikle, kadın kimlikleri dolayısıyla toplumda hazır buldukları sorunlarla uğraşırlar.Adeta bir varoluş kavgası verirler.Fakat bu kavgada direnç gösterecekler de daha çok onları içe kapanışlar, tedirginlikler, kırgınlıklar beklemektedir.

Bu nedenle de öykülerde kadının erkek karşısındaki eşitsizliği, taşımak zorunda olduğu kimlik yükü, bir yere ait olamama hissi, yaşadıkları monotonluk, cinsel sorunlar, açlık, mutsuzluk, sahip olduğu haklar, örf-adetlere bağlılığın verdiği ağırlık, aile içindeki konumu, toplumla yaşadığı mücadeleler, bilinçlenme belirtileri ön plana çıkar.

Nezihe Meriç'in **Bozbulanık**'tan başlayarak, ilk dönem öykülerinde soğukkanlılıkla ele aldığı kadın sorunları, daha sonraki öykülerde yerini isyana, bilinçlenmeye, bir çözüm üretme çabasına bırakır.

Dünyada Teknik Arıza öyküsünde, kocasının kendisini aldatması sonucu; okumamış, küçük yaşta evlenmiş, bir iş edinmemiş biri olarak, iki çocuğuyla ortada kalan, çuval dikerek geçimini sağlamaya çalışan ve başka çaresi olmadığı için kurtuluşu yine, kendilerine bakacak bir erkekle evlenmekte bulan, pasif karakter Nermin'in durumu öykünün dokusuna yansımıştır.

“Öyle çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirememişti. Zaten hemen evlendirilmişti. Ama felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu...Önceleri başkaldırmıştı. “On altı yıl sonra, oğlan boyumca yetişmişken, evim barkım, namusum, şerefimle yaşayıp dururken... Hem de adi bir fabrika kızı yüzünden... diye düşündükçe deli olur, inanamazdı. Sonra mahkeme, kavga, dedikodu gürültüsü ile dolu günler geldi. Çevresini saran eşe dosta anlatır ağlar, düşer düşer bayılırdı. O durumuyla, şimdiki dingin ilgisiz, her şeyi olduğu gibi alan durumu arasında çok zor günler geçti doğal olarak. “Fabrika müdürü Fikret beyefendinin refikası.” Hatta “Eski defterdarlardan Münir Fuat beyefendinin kerimeleri” olmak şerefine, elindeki mücevherleri birer birer sattı. Ele güne sır vermemek için dünyayı kendine dar etti...Eh, zaman geçiyor. İnsan acıya alışıyor...Alıştı Nermin Hanım'da...”(Dünyada Teknik Arıza, **B**,s.15-16)

Susuz IV öyküsündeki kadın kahraman ise, kocasının kendisini aldatmasına rağmen çocukları uğruna boşanmayan, acılarını içine atıp bir şekilde yaşama tutunmaya çalışan, kocasının yanında her zamana bir adım geri planda kalan bir kadın tipidir

“Vay kuzum! “Yuvayı yapan dişi kuştur,” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası,” demişler. “Testi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur,” diye dolmuş kulağı. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış.” (Susuz IV,TK.,s.30)

Susuz X öyküsünde de kocası tarafından aldatılan, “Erkektir yapar, sonra döner gelir evine” telkinleriyle yetiştirilen, bu durumdan acı çeken, kadınlık duyguları ön plana çıksa da sesini çıkarmayan, isyan etmek isteyen, kadınların sessiz çılgınlıklarını, savaşmamalarını, geri planda kalışlarını örnekleyen bir kadın karakter yer alır.

Suskun Ezgisi öyküsünde bir kadın kahraman vardır. 23 yıllık evli, kocaman iki oğula sahip, zengin, yakışıklı bir kocası, mutlu bir hayatı olan...Kahramanın bu mutlu yaşamı evlerine girip çıkan, iki kere evlenip boşanmış, kocası ile samimi, otuz sekiz yaşındaki, güzel, bakımlı kadın ile birlikte tedirginliğe uğrar.

Kahraman düşünmeye başlar, kıyaslamalara girer. Bir kendini, bir de karşısındaki hoş bayanı düşünür. O ana kadar geçip giden evliliğini irdelemeye başlar. Kocasının kendisi için yapmadığı fedakarlıkları diğer kadın için yaptığını görür.Bu duruma üzülür, kırılır; ama yine de sesini çıkaramaz.Çünkü bu durum kocasının hoşuna gitmeyebilir. Ve bu yüzden savaşını kendi içerisinde sürdürmeye, ne kadar aşağı bir duygu da olsa kocasını kaybetmemek uğruna yaşananlara sesini çıkarmamaya karar verir, her geçen gün daha fazla sessizliğe gömülerek...

Nezihe Meriç öykülerindeki kadın kahramanların bazıları ise, tüm eğitimlerine, yaşama tutunma çabalarına rağmen kendilerini bir yere oturtamayan, düşüncelerini hayata geçiremedikleri için kendilerini pasif, parazit olarak nitelendiren, istedikleri atağı gerçekleştiremeyip bir uğraş içerisine girme gereği duyan karakterlerdir.

Boşlukta Mavi öyküsünün kahramanı genç kızın, kendisini bir yere ait hissedemeyip arada kalışı, yaşamında kendisine sağlanan tüm rahatlığa rağmen, içinde bir şeylerin eksik olduğunu düşüncüsü, Nezihe Meriç’in kadın kahramanlarının çoğunun taşıdığı boşluk, bu öykü kahramanında da kendisini göstermektedir.

Zor Yokuşu ve **Tedirgin** öykülerinde de aynı boşluk, aynı sıkıntı dikkatleri çekmektedir.

Kurumak öyküsünde, öykünün kahramanı Bilge, tüm amaçlarına, hayatı sevmesine, eğitimine rağmen mutsuzdur. Kendisini parazit bir insan olarak görüyordur. Taşdığı sanatçı yaradılışını kullanamadığı için kurduğunu hissediyor ve bu duygunun en rahat, en mutlu, en umursamaz olduğunu düşündüğü anlarda bile ortaya çıkacağını, zaman zaman bu duyguyu kuvvetle hissedeceğini biliyordur.

Dedi Ölüm Aklımda öyküsünde ise; bir kadın karakterden yola çıkarak özgürleşme isteği, sıkıntı, başkaldırı, değişim, katılma, eşitlik, mücadele gibi temalar işlenmiştir.

Öykünün baş kahramanı Nedret, tüm hayatı, işi ile evinde mutfakta geçen, çalışmasına rağmen özgürleşememiş bir kadındır ve artık bu durumdan sıkılmaya başlamıştır. Ondaki bu değişme arzusu çocuklarından kaynaklanmaktadır. Çocuklarının ona ot gibi yaşadığını söylemesi, yaşama katılmasını istemeleri, çocuklarının idealleri, istekleri uğruna başkaldırmaları, mücadele etmeleri, kayınvalidesi ile annesi arasındaki eşitsizlik; bilinçlenmesine, mutfaktan çıkıp güneşe, evin dışına, hayata atılma isteği içerisine girmesine neden olmuştur.

İkircim öyküsünde, öykünün kahramanı Zerrin, kendisini diğer kadın kahraman Güzin'e kabul ettirme çabası içerisinde. Çünkü Güzin gibi güçlü kadın karakterler okumuşlardır, kültürlüdür ve kendi görüşlerinin doğru olduğu iddiası içerisinde. Ama Zerrin biraz daha geri plandadır. Çünkü o, Güzin kadar sesini yükseltmez. Sosyal davalarla çok fazla ilgilenmeden kendi kabuğunda yaşayıp gider ve bu yüzden arkadaşı Güzin tarafından eleştirilir, küçümsenir. Zerrin bu duruma her ne kadar kızsada, Güzin'in söylediklerini düşünmeden de edemez, bir ikircim arasında kalır ve bu kararsızlık, sıkıntı içerisinde, öykünün diğer güçlü kadın karakterlerinin savundukları görüşleri düşünmeye başlar.

“Gene o gün yağmuruna benzeyen gözyaşları iniyor. Gene kabuğu kararıyor. Kuruyor. Çatlıyor. “Eksik olanı seziyorum da...” diyor içinden usulca, iki yana sallanmaya başladığını ayırt edemeyerek, “Anlayamıyorum...”” (İkircim, D., s.167)

Nezihe Meriç öykülerinin kadın temi içerisinde dikkat çeken özelliklerinden biri; sessiz, ezik, kocalarına bağımlı karakterlerin yanı sıra; çevrelerinden farklı, onlara uymak yerine dilediğince yaşayan, eleştiren, sesini yükseltebilen kadın karakterlerin de bulunmasıdır.

Susuz VII öyküsünde, öykünün kadın kahramanı Meli, kendisini “ Ben dik kafalı, esintili bir kulum. Toplumun yasalarına gereğince uymuyorum” şeklinde tanıtır. Kendisine “Çevreme uyup o tempoda dönmem mi gerekiyor, yoksa çevrem aklını karıştırıp bana karşı bir duruma getirecek de olsa, doğru bildiğimi yapmam mı?” şeklinde sorar. Meli taşıdığı bu karışık düşüncelere rağmen yılmayıp, kendi bildiği yollardan giden, sağlam, güçlü olması gerektiğini düşünen; fakat çevresindeki anlayışsızlıklardan, uyumsuzluklardan dolayı da, sonunda pes edip kendi içine dönen, aydın bir kadın tipidir.

“Biz eski teknede yoğrulan yeni hamuruz. Tekneye sığmamız olanaksız. Hamurla, tekne arasında, bir kolayı bulunup denge kuruluncaya kadar, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtulacağız, ama insan olarak hep açıkta bunun sıkıntısını yaşayacağız. Bu bir kuşak kaderidir.”(Susuz VII, TK.,s.66)

Dumanaltı öyküsünde ise bir kadına bağlı olarak (Gülgün), onun çevresinde yer alan diğer güçlü kadınların (Mihri ve Ülker Öğretmen) yaşamlarına, zorlukları kavrama mücadelelerine şahit olmaktayız. Çok fazla eğitilmiş oldukları gözlenmeyen bu kahramanların, duman altı olan bir ülkede, yaşananları algılamaya çalışmaları, kimseye boyun eğmemeleri, susmayışları kadın temasını öne çıkarmıştır.

“Başını çevirmedi.

Çevirip biriken kalabalığa bakmadı.İpek eşarbını bağlamış, yeni dikindiği mantosunu giyinmişti. Jandarmaların arasında, her zamanki ince sessizliği ile yürüyordu. Rengi uçmuştu yüzünden. Bir gözleri kalmıştı, çakılı. Çevresinde kimseler yokmuşçasına, yukarı, gün yalımıyla ışıklanan dağlara doğru bakıyordu. Yürüyüşünden de durumuyla ilgili bir anlam çıkarılmazdı. Sanki, çarşıya gidiyordu. Kuka, tığ, emzik alıp dönecekti. (Dumanaltı, D.,s.27)

Aksaray Dolmuş, Sancılı Us Bizdedir ve Umut’a Tezgah Kurmak öyküsünün kadın kahramanları da bilinçlilikleri, çevreyi umursamayışları ile dikkatleri çekmektedir.

Öykülerde ayrıca, kadın teması ‘analık’ hassasiyetiyle iç içe verilmiştir.

“Öykülerindeki gözlemci ya da anlatıcı durumdaki kişilerin özel yapılarına gelince, bunlar, izlenen, tutuklanan, vurulan gençlerin ya doğrudan anasıdır, yakınıdır, ya da kendinin de çocukları olan bir ananın gözleriyle bakmaktadır onlara. Eylemleri

karşısında eleştirel tavrın yitirilmesinin başlıca nedeni bu ‘anaca bakış’ olmaktadır. Bu ‘ana’lık temasını vurgulamak istiyor Meriç”⁵¹

Tan’ın Öyküsü’nde, sıkı yönetim döneminde, öykünün kadın kahramanı Ülker, bir taraftan kocasının tutuklanmasının sıkıntısını, acısını yaşarken; bir taraftan da ayakta durmaya çalışarak, oğlu Tan’a bir şey belli etmemeye çabalıyordur. Kötü bir durumdadır; ama güçlü olması gerektiğinin farkındadır. Bu da bir kadının güçlü olma çabasını, karakterinin sağlamlığını gösteriyordur.

“O zaman dayanamadım işte. Sarıldım oğluma. “ Ah canım benim!” diye inledim. Elimde değil inlememek. Yorgundum. Sinirlerim haraptı. Birikmiş tüm sıkıntıları, kırgınlıkları, acıları, hırsları, gerginlikleri bir araya toplayarak hüngür hüngür ağlamak istedim. Yapamadım. Katıldım kaldım.” (Tan’ın Öyküsü,D.,s.143)

Acıyı Aşmak öyküsünde de ihtiyar kadının, kaçak gençlerin yakalanmaması için verdiği mücadele takdire değerdir.

Okumuş, eğitilmiş, orta tabakadan oluşan kadınların yanı sıra; şehre uyum sağlamaya çalışıp bir taraftan da örf-adetlerine bağlı kalmak için uğraş veren, çevresinde olup bitenlerden habersiz cahil kadın karakterler de kadın temi içerisinde yer alır.

Menekşeli Bilinç öykü kitabında ise; kadınların erkekleri ya da kendi özgürlükleri, tutkuları için başka kadınlarla çatışması, başkaldırıları ön plandadır ve bu boyutta cinsellik ön plana çıkar.

Susuz XI öyküsünde, öykünün kahramanı Naciye, evli ve çocuk sahibi olmasına rağmen, aşık olduğu, tutkuyla bağlandığı şoför Murat’ın kamyonuna binip, her şeyi geride bırakmıştır. Çevresindeki kadınlar kendilerine yazılan kaderleri yaşarken, Naciye kendi yaşamını oluşturmaya çalışmıştır.

“Bilinçlenmenin temelinde tutkular yatıyor. Şimdiye değin alttan alta ilerleyen cinsel tutku, artık su yüzüne çıkıyor. Hatta, gitgide gelişerek belirleyici bir güç kazanıyor. Öyle ki kişileri çoğun bu tutku güdüyor. Bir çok edimler ya da düşünceler ona bağlı olarak belirleniyor. Onu engelleyen kuruluşlar (aile, çevre, gelenek vb.) öfke ve isyan doğuruyor. Tutkularının bilincine varan ve engelleri gören kişiler ya bağısızlığı ya da başkaldırmayı seçiyorlar.”⁵²

⁵¹ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s. 121.

⁵² A.g.e. , s.95.

Varım Diyorum İnanmalısınız ve Menekşeli Bilinç öykülerinde yer alan kahraman genç kızlar; çevrelerine karşı verdikleri mücadelelerle, cesurca başkaldırılarıyla dikkatleri çekmektedir.

“Ben çevreye aldırman” dedi. “Ben varım, siz varsınız ya, bu iki adamın kişiliği yeter bana.” Adam büyük bir güçlülükle, “Akşam olanların sorumluluğu...” demek istedi. Kız gene boynunu büktü. “Önemli değil,” dedi. Eski hikaye. Ateşle barut dedikleri. Hiç önemli değil. Birbirimizi seviyoruz. Hem dengedeyiz. Duygularımız karşılıklıydı.” Adam, “Beni şaşırtıyorsun, senin mutlu olmanı şimdi daha çok anlıyorum,” dedi. (Varım Diyorum İnanmalısınız, **MB.**,s.29)

Menekşeli Bilinç öyküsünde; annesinin, ablasının kaderini yaşamak istemeyen genç kız, sevdiği erkekle gitmek istemektedir. Çünkü dışarıda capcanlı bir dünyanın olduğunu fark etmiştir. Ve bu arzuyu, ablasına karşı çıkararak, büyük bir başkaldırı örneği göstermiştir.

“Ben gidiyorum. Bir İngiliz şirketinde iş buldum. Sınava girmiştım. Kazanmışım. Kendimi geçindirebilirim. Bu eve dayanmam artık. Kendime ve arkadaşlarıma değin, oturup konuşabileceğimiz bir odam olsun istiyorum. *Ben ölü kızlar kervana girmeyeceğim.*”(Menekşeli Bilinç, **MB.**,s.34)

Nezihe Meriç’in bazı öykülerinde ise; kadın kahramanların, yaşadıkları sıkıntıları başka uğraşlar içerisine girerek, biraz olsun hafifletmek arzusunda olduklarına şahit olmaktadır.

Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar öyküsünde, bir profesör eşi olarak kadın kahraman, sosyal statüsüne uygun olarak yaşamak, bunun ağırlığını taşımak zorundadır. Fakat hayat şartları, geçim sıkıntısı ve bir kadın olarak evin düzenini sağlama, idare etme zorunluluğu kahramanı boğar. Ve bu sıkıntılar içerisinde kahraman, yazdığı öykülerle, yarattığı kahramanlarla yaşam savaşını biraz olsun dayanılır hale getirmeye çalışmaktadır.

2.1.2.Can Sıkıntısı ve Mutsuzluk

Nezihe Meriç öykülerinde; kahramanların, özellikle de kadınların, içinde buldukları toplum yapısı, buna bağlı olarak diledikleri şekilde yaşayamama durumlarından duydukları sıkıntı ve bunun doğurduğu mutsuzluk, tema olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk dönem öykülerinde, kahramanların seslerini yükseltmeyip buldukları durumu kabul edişleri, aileleri ya da çevrelerinden gördükleri baskılardan, yok sayılmalarından, bir işe yaramadıklarını düşünüp için için duydukları acı, kahramanları mutsuz kılıp bir isyan etme, bağırma isteği içerisine sokar. Her ne kadar **Topal Koşma** öykü kitabından itibaren, kahramanlar bir mücadele içerisine girip kendi isteklerini gerçekleştirmeye çalışsalar da can sıkıntısı ve mutsuzluk hissi, hiç beklemedikleri anda kendilerini bulur.

Öykülerin bir kısmında, can sıkıntısı, kahramanların kendilerini, çevrelerinden farklı hissedip, aralarında bir yer edinememelerinden kaynaklanır.

Çalgıcı öyküsünde, öykünün başkışisi olan öğretmen; düşüncelidir, tedirgindir, dünyayı algılamaya çalışmaktadır ve bunların yarattığı sıkıntı öykünün merkezini oluşturmaktadır.

“Genç adam da yorgun, bezgin, tatsız. Bir an önce evde olmayı istiyordu. İstek değil, kuru, sessiz bir odayı, bu ıslak, soğuk gürültüden üstün bulmak onunki. Huzursuz, sıkıntılı bir duruşu vardı. Aklından şöyle bir dize geçirdiği sanılabilir. “Ve ben bir anlık hayatını yaşamak isterim herkesin” ya da insanları ayakta tutan, yaşama gücü veren, en ilkelinden en olgununa dek herkeste eş olan şeyin ne olabileceğini düşünüyordu. Yüzünde bu anlama gelen bir solukluk vardı. Kim bilir! İnsanların alacası belli mi? Önünden geçen otobüslere, insanlara, tramvaylara, şapkalara, ışıklara, pencerelere bakıyor; üşüyor, bezginliği artıyordu.” (Çalgıcı, **B.**,s.9)

Susuz VI öyküsünde, öykünün kahramanı Özün, Orta Anadolu şehirlerinin birinde, resim öğretmenliği yapan bir bayandır. Bu şehir; insanları, karanlığı, ve mekânlarıyla kahramanın kendi içine dönüp sıkılmasına neden olan bir yerdir.

Özün çevresinden farklı, kendi gibi olduğunu düşündüğü, canı sıkılan kişileri arar çevresinde ve tuvalinde. Onun can sıkıntısını, ancak kendisi gibi insanlar giderebilir çünkü.

“O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşılamayan rengi arıyordu. Tuvalin tam ortasına: “Sahir olmasa yaşayamam,” diye yazacak. Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: “Resim yapmazsam yaşayamam,” yazacak. Sonra bir köşeye, küçük, çekingen, bir yazı oturtacak: “Boya alacak paramız yok.””(Susuz 6, **TK.**,s.54)

Susuz VII öyküsünde, öykünün kahramanı Meli ve onun gibi düşünen arkadaşlarının çabaları olumsuzlukla ve sessizlikle sonuçlanır. Bu durum Meli ve

çevresindekilerinin canını sıkır. Meli, eski zihniyete sahip insanların anlayışsızlığını ‘Eski tekne yeni hamura dar geliyor.’ şeklinde yorumlar. Çünkü Meli yeni bir hamurdur, taze düşünceleri vardır ve bu taze düşünceler, eski tekneye sığmıyordu. Bunların yarattığı sıkıntı da kahramanı mutsuzluğa götürüyordu.

“Ben dik kafalı, esintili kulum. Toplumun yasalarına gereğince uymuyorum. Beğenmediklerimi beğendiğim biçime çeviriyorum. Hakkım var mı? Nereye kadar? Nasıl? Bir öğretmen olarak,-ülküm iyi öğretmen olmak değil mi?Düzenimi buna göre kurup bütün boğuntularımı, öğretmen oluşuma, bu görevli durumuma göre yola getirip düzeltmedim mi? Böyle yapınca kurtulmadım mı?- Çevreme uyup o tempoda dönmem mi gerekiyor, yoksa çevrem aklını karıştırıp bana karşı bir duruma getirecek de olsa, doğru bildiğimi yapmam mı? Ben sorular içindeyim. Bir sonuca erişemiyorum. Açıktaım.” (Susuz VII,TK.,s.58)

Susuz VIII, Varım Diyorum İnanmalısınız ve Çisenti 5 öykülerinde de, kahramanların kendilerini çevrelerinden farklı hissedip, bir yer edinememelerinden kaynaklanan can sıkıntısı ve mutsuzluk öykülere yansır.

Öykülerde can sıkıntısı yaratan sebeplerden biri de; kahramanların, içlerinde buldukları durumları açacak güleri olamamalarından, sıkıntılarını giderecek bir çare bulamamalarından kaynaklanır.

Dünyada Teknik Arıza öyküsünde, öykünün kadın kahramanı Nermin Hanım mutsuzdur. Çünkü eşi tarafından aldatılmıştır ve çuval dikerek geçimini sağlamaya çalışıyordu. Bir oda içerisine tıklıp kalması ve istemediği bir yaşam sürmek zorunda oluşu kahramanda can sıkıntısına neden olmuştur.

Uzun Hava öyküsünde, öykünün kahramanı Şoför Sabir, sevdiği Rum Sofiya’yla beraberliğini açıklamaya çalışırken isyan etmekte, hırçınlaşmaktadır. Ama tüm mücadelelerine rağmen, sonunda Sofiya’yla değil, kendisine bir oğlan çocuğu verecek başka bir kadınla evlenir. Çünkü aşkının, tutkusunun üzerine toplumun görüşleri, çevrenin istekleri baskın gelir ve bu durum kahramanlara huzur değil mutsuzluk getirir.

“Öbürü deli Sâbir’dir Şoför Sâbir, kopuk Sâbir...Kimin nesidir bilinmez.Kendi de bilmez.Böyle içip içip efkârlandığı vakitler, bir Karadeniz kıyısı anımsar.Bir karayel eser.Hayalinden, sert yüzlü, mavi gözlü bir kadın geçer.Hepsi bu işte.Geri yanı, dağda taşa, şoför yamaklığında, hanlarda, yollarda geçmiş bir delikanlılık.Şimdi “Kimdir?” dense, gene kimse, doğru dürüst bir şey anlatamaz.Masal gibidir havası.Enine en

boyuna civan, şahin bakışlı, kartal uçuşlu Şoför Sâbir. Sonra çarşıdan hızla geçip rıhtım kahvesinin önünde yolcu boşaltan parlak mavi Bozkurt otobüsleri; içip içip dağlarda gezen bir adam; yangın olduğu Rum karısı Sofiya...Ve dağın tepesinde Fehmi ustanın evine yakın bir evde, ablak köylü suratı, uçuklamış dudaklarıyla on altısını yeni bitirmiş karısı.” (Uzun Hava, **B.**, s.49-50)

Bir Yunus öyküsünde, sevmeden evlendirildiği karısıyla mutlu olamayıp, şehirdeki başka kadınlarda mutluluğu arayan; ama bunun da bir çare olmadığı farkında olan kahraman Yunus’un yaşadığı ikircim, can sıkıntısı, belirsizlik, öyküde tema olarak yer alır.

“Ben bu İstanbul’da yaşamayı beceremedim.Sıkıntım var.Yüreğim daralıyor abla. Konuşacak bir kimsem yok.Sefere çıkmak da, yok, artık eski şavkım kalmadı.O zamanlar çok gençtim.Olmaz.Değiştım ben abla.Şöyle söyleyeyim:Yani, hani şu seninle tutturduğumuz şu konuşmayı, ne bileyim, orada da yapamıyorum.Atlayıp tekneye çıkıyorum.Tek başıma.Bir o zaman, eh, biraz işte...Tek başıma, bir o zaman, bir o zaman, bir de şu rakımı içerken işte, akşam olmuş, deniz kenarı, kalabalık, insanlar falan, çok şenlenmiş bizim oralar.Da, gürültü çok, benim yüreğim artık...Of be abla oof! Hadi içelim...” (Bir Yunus, **Y.**, s.24)

Susuz 4, Susuz 10 ve Suskun Ezgisi öykülerinde, kocaları tarafından aldatılan kadın kahramanların yaşadıkları acı, mutsuzluk öykülerin temasını oluşturur.

Bazıları öyküsünde, kahraman Rıza Bey’in karısına söylemek isteyip de söyleyemediği şey; sessiz bir çığlık halinde kendisine sıkıntı verir.

“Nazife’nin kızını gördüm hanım, Nazife’nin kızını” diyecekti.Koca kız olmuş maşallah!Tıptı Nazife. Fidan gibi yavrucağ.Benim kızım sayılır.Babası da ölünce açıkta kalmış fukara.Benden başka kimsesi yok.Buraya halasının yanına gelmiş.Çıktı geldi bugün daireye.Görür görmez tanıdım.Memleketi görür gibi oldum vallahiâzim!Sessiz, utangaç bir çocuk.Beni görünce ağlanmaya başladı.Diyorum ki, halası kendi geçiminden aciz, bize alsak, şurada, Nevin’le birlikte ha? Nevin onun ablası.Bizimle birlikte, öksüz yavrucağ...”diyemedi.” (Bazıları, **B.**,s.56)

Bir Kara Derin Kuyu öyküsünün kahramanları da, yaşadıkları hayatlardan memnun olmayan, mutsuz bir şekilde günlerini geçiren, dilediklerini gerçekleştirememenin verdiği sıkıntılarla yaşayıp giden karakterlerdir.

Çangal öyküsünün kahramanı, içinde bulunduğu durumdan, kendisinin yaşadığı sıkıntılardan, o gün arkadaşlarıyla arasında güzel bir sohbet geçmeyişinden dolayı sıkıntı içerisinde. Her şey üzerine üzerine geliyordu. Dünya eski güzelliğine, verimliliğine sahip olmayıp, insanlar her anlarını güzel geçirmiyordu ve bunları düşünerek otobüsün gelmesini bekleyen kahraman, otobüsün gelmemesiyle daha da fazla sıkıntıya gömülüyordu.

“Her zaman yaptığım gibi, içimden şarkı söylemeyi denemedim bile .

Gün, o gün değil.

Alt üst olmuş bir suratla, soluğu, burnumdan alıp burnumdan vererek, otobüs idaresine, ağza alınmaz ilenmeler yolluyordum.

Dişlerimi sıkarak, Of be of! Diye bağıırıyordum içimden.” (Çangal, **BKDK**,s.275)

Umudu Fakirin Ekmeği, Zor Yokuşu, Güzbeyi, Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 ve Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 öykülerinin bütününe; içlerinde buldukları durumdan memnun olmayıp bunları aşacak gücü de kendilerinde bulamayan kahramanların ve çevrenin yaşadığı sıkıntı yansır.

Kahramanlara sıkıntı, mutsuzluk veren durumlardan biri de; o güne kadar yaptıkları, telafi edemeyeceklerini düşündükleri hatalardan kaynaklanır.

Susuz II öyküsünün kahramanı Ali Bey mutsuzdur. Çünkü kendisinin de farkında olduğu, geçmişte yaptığı hataları vardır. Öncelikle oğlu Bülent’e güvenmemiştir. Uzun zaman onu anlamamış, gençlerin üstünlüğünü, madde adamı oluşlarını kabul etmemiştir; ama sonunda onların en kısa yoldan, en sağlam ruh bütünlüğüne vardıklarını görmüştür. Pişman olsa da, oğlu Bülent’in artık onu affetmeyeceğinin farkındadır.

Kızı Suzan sıradan bir genç kızdır. Oğlu Bülent, babasından Suzan’ı çalıştırmamasını, onun iş yaşamında harcanıp gideceğini söylemiş, Ali Bey’de sözde Avrupalı görünüşüyle, kadın da erkek de çalışabilir düşüncesiyle kızını çalıştırmış, hata yaptığını sonradan fark etmiştir.

Karısı Müzehher Hanım ise; kocasının bir birikim yapmayışından, hayatını öylesine geçirip gitmesinden şikayetçidir.

Ali Bey ise tüm bu gerçekler karşısında mutsuzdur. Her şeyin farkına geç varmış, her ne kadar yaptığı hataları telafi etmek istese de bir şeyin değişmeyeceğini öğrenmiştir ve bu durumun verdiği karamsarlıkla yaşamını sürdürmektedir.

Öykülerde, özellikle de **Dumanaltı** öykü kitabında, döneme bağlı olarak, kahramanların yaşadıkları sıkıntılar dikkatimizi çekmektedir.

Işın öyküsünde; gerek toplum, gerek baba, gerekse babasını örnek alan kızı Işın bir sıkıntı içerisindedir. Toplum 12 Mart dönemini yaşıyor, görüş farklılıkları artmıştır ve bu durum insanlarda bir can sıkıntısı yaratıp, mutsuzluğa sebep olmuştur.

“Senin böyle sıkılman babacım, böyle, böyle bunalman beni çok üzüyor. Derste aklıma gelince içim cız ediyor. Usulca, “Ayh!” diyorum. Neden sıkılıyorsun? Neyin var.” (Işın, D.,s.128)

Tan’ın Öyküsü, İkircim, Erol Bey ve Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar öykülerinde de aynı siyasi hava içersinde, kahramanların taşıdıkları sıkıntılar yer alır.

2.1.3.Aşk ve Aile

Nezihe Meriç, bir kadın yazar olarak, öykülerinde kadına, aşka ve evliliğe büyük bir hassasiyetle yaklaşmış, kahramanların iç dünyalarındaki kıpırdanmaları, çalkantıları tüm canlılığıyla okuyucularına aktarmıştır.

Eve, ev içlerine, evlerin düzenine, temizliğine büyük bir önem veren Nezihe Meriç için aile hayatı ve düzeni de çok önemlidir.

Nezihe Meriç öykülerinde aşka ve evliliğe birkaç açıdan yaklaşmış; mutlu evlilikler, mutsuz evlilikler, birkaç dakikalık kısa süreli aşklar ve cinsellik boyutlarında işlenmiştir.

Öykülerin bir bölümünde; umutsuz aşklar, gerçekleştirilemez evlilikler dikkatimizi çekmektedir.Özellikle ilk dönem öykülerinde, toplumun baskıcılığı ve eziciliği yüzünden, kahramanlar diledikleri hayatları yaşayamayıp, aşık oldukları kişilerle evlenemezler.

Uzun Hava öyküsünün Şoför Sabir’i istemediği, mutsuz bir evlilik içerisindedir.Çünkü onun kalbi Rum kızı Sofiya’dadır.Çok istemesine rağmen, toplumun baskısı yüzünden büyük aşkıyla evlenememiş, kendisine bir oğlan çocuğu verebileceği düşünülen bir kadınla, evlilik kurumu içersine çürümeye mahkum edilmiştir.

“Biliyorum, çocuk daha.Korkuyor dağın tepesinde.İçtim mi bu namussuzu, ben benden geçiyorum.Dövüyorum bazı.Ama bu ateş başka ateş.Bak ha, o dalavere içinse, namussuz şerefsizim.Öyle olsa, hani öyle olsa, elde neler var.Değil abi.Bu karı başka karı.Erkek karı.Ana gibi, bacı gibi, avrat gibi.Anlatamam ben yoksa...

Anlatamaz Sabir.Ama böyle başı ellerinin arasında, gözleri kapalıyken Sofiya’yı oracıkta görür.Düş falan değil; Sofiya oradadır.Mavi parlak sabahlığı, çukur çenesi, sıcaklığı, kokusu, alt dudağındaki beni ile ta yanındadır.İşte bu yüzden, onu hep böyle yanında duyduğundan artar yangını Sabir’in.Seferdeyse eğer, basar gaza.Arabayı, seksen, yüz demez sürer.Yol bembeyaz parlar.Sofiya yanına gelir, “Sabir” der, “yavrumaki”.O zaman, yeşillikleri, ağaçları, asfaltı, koyun sürüsünü görmez.” (Uzun Hava, **B.**, s. 50)

Bazı öykülerde ise; evliliğe dönüşemeyip platonik boyutta kalmış ve kahramanlar için acı verici aşklar karşımıza çıkar.

Keklik Türküsü öyküsünde, Oya adlı genç kızın, her gün vapurda görüp, aşık olduğu delikanlıya hissettiği yoğun duygular, bir süre sonra, bu genci başka bir kızla gördükten sonra yaşadığı hayal kırıklığı ve aşk acısı tema olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Tutup âşık olmuştu. Hem de nasıl!.. Acaba kim onun kadar inanmış, aşkı böyle tatlı bir neşe içinde karşılamıştır. Acaba âşık oldum diye kim onun gibi sevincinden deli olmuştur...Yaşlar süzülüp süzülüp gidiyor, pembe elma çiçekleri titreşiyor ve Oya’nın kulağında kendi sesi çınlıyordu: “Oh!..Cüneyt Bey amca, sizin bu elma ağacının çiçekleri ne güzel.”O zamanlar her şeyde bir şeyler vardı zaten. “İnsan âşık olunca, kapalı göz kapakları arkasından bütün dünyayı filiz yeşili bir dinginlik olarak görür” diyordu. “Hani pembe akide şekerleri vardır bilir misiniz, onların bir baygın pembesi, insanın içine yayılan bir kokusu vardır. Aşk öyle bir şey işte.” (Keklik Türküsü, **B.**,s.97)

Susuz 1 öyküsü, Nezihe Meriç öyküleri içerisinde, aşk temasını en iyi işleyen öykülerden biridir. Ama bu, hukuk öğrencisi bir genç kız ile doktor bir gencin yaşadığı platonik bir aşktır.

“Aşk, neden sevinçle neşeyle karşılamıyorlar?- Neden sevinçten birbirlerinin boynuna sarılmıyorlar?- Beraber olunca kentin değişeceğini, gece vakti hava gazı ile yarı aydınlanmış yokuşların masal havası estireceğini, geceleri gökyüzüne çizilen ışıklı pencerelerin çok güzel görüneceğini, kentin, büyük, yok edilemez gücüyle onları

koruyacağını düşünemiyorlar mı? Neden –ne fena, ne fena somurtuyorlar? Neden böyle yapıyorlar.” (Susuz I, TK.,s.11)

Ünlemleri Kökertmek öyküsünde de, bir genç kızın vapurda görür görmez hayatının erkeği dediği bir adama duyduğu platonik aşk yer alır.

““ Ne güzel adam” diye düşündü.

Sonra hemen oracıkta ona âşık oldu. Bunu yüreğinin en çılgın titreşimiyle algıladı.

“Ben âşık oldum” dedi.

“Bu ‘O’ “dedi.

Kim?

O!

Yıllardır bekleyip durduğu.’ (Ünlemleri Kökertmek, Y.,s.93)

Öykülerde umutsuz aşkların yanı sıra; örnek teşkil edebilecek mutlu evlilikler, birbirine âşık çiftler de yer alır.

Susuz VI öyküsünün kahramanları Özün ile Sahir birbirlerine büyük bir aşkla bağlı bir çifttir ve yaşam, tüm zorluklarına rağmen, bu karı kocanın birbirlerine yaptıkları fedakarlıklar sayesinde, çözülmesi kolay sorunlar haline gelir.Çünkü ortada, boyaya çok para gittiği için resim yapmayı bırakan ressam bir eş (Özün) ve yaşadıkları Orta Anadolu şehrini sevmeyen karısı uğruna tayin yaptırmak için uğraşan, geceleri dahi uyuyamayan bir koca (Sahir) ve birbirlerine duydukları büyük bir aşk vardır.

“Edebiyat öğretmeni dalgın bakıyor karısına. İçinde bir yer sızlayıp duruyor; sert ince, keskin bir uçla.Özün ilk evlendikleri günlerden birinde, elinde salata tabağı, duygulu bir duruşla dikilmiş kalmış. Yüzünde bir çocuk sevinci, hemen onun yanında bir çocuk ürkekliği, öyle duruyor.“Resim yapmak istiyorum Sahir. Günlerce, her işi bırakıp resim yapmak istiyorum.” Boynunu büküp gülüyor.“Ama evlendiğim için de çok memnunum. Senin işini yapmak hoşuma gidiyor. Böyle canlı canlı bir insana sahip olmak çok hoş bir şey.”” (Susuz 6,TK.,s.53)

Yandırma öyküsünde ise; Zümrüt Hanım ile Rasim Usta’nın aşkı, öyküye can vermektedir. Birbirlerinden habersiz yıllarını geçiren karakterler, tanışmalarının ardından büyük bir sevgi ile birbirlerine bağlanırlar ve aralarındaki bu sevgi, bağlılık büyük bir kaza geçiren Rasim Usta’nın, yaşama dönmesini bile sağlar.

“Uzun geceler, uzun acılı ağrılar çekerken el ele, tırnakları dibinden kesilmiş, üzerleri kıllı, koca ellerini gözyaşlarıyla öperek Rüstem ustasının kulağına sihirli sözler söylemiş, afsunlamıştı onu. Hastasının eli ellerinin arasında gözleri kapalı bıkmadan usanmadan onun başında oturduğunu görenler, oynayan dudaklarını görünce onun dua ettiğini sanıyorlardı. Duaydı. Durma yineleyerek anlatıyordu ki, Rüstem usta onu bırakıp gidemez. Akşam o gelecek diye ballı börekli sofralar hazırlamayacaksa, Rüstem ustası için sobayı harlandırmayacaksa, Rüstem ustasının fanilalarını öpe koklaya ütülemeyecekse, kulağı kapının zilinde bir acele et kavurmayacaksa bol kırmızı biberli, yaşamak neye yarar? Al Rüstem usta, Zümrüt hanımın mis kokan soluğunu çek ciğerlerine, al Zümrüt hanımın ince ellerini, dolaştır kırılan kemiklerinin üzerinde... Aç gözlerini gör Zümrüt hanımı, kapa gözlerini gör Zümrüt hanımı. Bırakıp gidebilir misin?

Sonradan bir hemşire söylemiş: Gece, sabaha karşı, hastanenin o uzun koridorundan geçerken görürmüş Zümrüt hanımı, orada, öyle, hiç bitmeyen bir mum gibi. Tüyleri diken diken olurmuş. "Ben" demiş, "kocasını seven çok kadın gördüm bunca yıl şu hastanede ama, böylesini görmedim” (Yandırma, Y., s.22)

Çisenti 10 öyküsünde, farklı yaşamlardan gelmiş iki kişinin, yaşamlarını birleştirip çocuk sahibi olmaları, birbirlerini sevip anlamaları ve bu şekilde yaşamlarını sürmeleri öykünün temasını oluşturur.

“ Oysa, karısı, ufak tefek, nazlı, çekingen.

Suluk sarı.

Güldüğü zaman bile, bir hüznü, gülüşe döndürüyor sanki.

Ürkek.

Ürkek, maral, menekşe, çiçek sözcükleri ona çok yakışıyor.

O iriyarı adam, cüssesinden umulmayan bir incelikle sevip korur onu. Ama anladığı pek söylenemez” (Çisenti 10, Ç., s.109)

Öykülerin bir kısmında ise; bir aile kurumu içerisinde yer alıp birbirlerine saygı duyan; fakat dünyaları farklı olan karakterlerin, aşksız yaşantıları dikkatimizi çeker.

Ormanın İçinde Yeşil Gezer öyküsünün kahramanı Mustafa, bir ev kurmasına evlenip aile olmasına rağmen yalnızdır. Öksüz biri olarak yetiştiği için, çok sevdiği Agop Ustanın karısı tarafından evlendirilmiştir. Fakat iyi kalpli, tasasız karısı Menekşe ile dünyaları farklıdır. Karısının tek eğlencesi akrabaları ile vakit geçirip, evini kendisine göre düzenlemekken; Mustafa ondan farklı olarak yalnızlığı, kitapları,

meyhaneyi, birkaç dostu kendisine arkadaş olarak seçer. Kendisinin çalışma masasını koymak için düşündüğü oda bile sandık odası olarak kullanılmaktadır. Kısacası Mustafa ile Menekşe'nin hikâyesi çevremizde sıkça gördüğümüz, bir aile kurumu içerisinde yer alan; ama dünyaları, yaşantıları farklı olan iki karakterin hikâyesidir.

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4' te öykünün genç kahramanı, sonradan pişmanlık duyduğu mutsuz bir evlilik yaşayan, her şeyi silip yok sayarak, çocukluğunu geçirdiği kıyı kentine dönmek isteyen bir karakterdir.

“Bu uyumsuzluk, bu yeni yetmeliğin deneyimsizliğiyle yapılmış evlilik bitirilecekti. (Çökertici, ağır, bastırıp, derin, koyu karanlıklar getirmiş olan bir ilişki, böyle bir geceyle yok edilebilirdi.Edildi.” (Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4, Ç.,s.55)

Özellikle **Menekşeli Bilinç** öykü kitabından itibaren, kadın karakterlerin bilinçlenerek başkaldırmaya başlaması, evlilik boyutunda istemediği şeylere karşı çıkmalarına, dilediklerini yaşama duygusuna kapılmalarına ve cinsellik konusunda da rahat tavırlar sergilemelerine neden olmuştur.

Susuz 11 öyküsünde, istemediği mutsuz bir evlilik yaşayan kadın kahraman, hiç düşünmeden kocasını ardında bırakarak, aşık olduğu, içinin titrediği Şoför Murat'ın arabasına binip gönlünün aktığı yere gider.Bu, mutsuz evliliğe tercih edilen büyük bir aşkın örneğini teşkil eder.

Kadın Aşk Deniz, Kimin Kimsesi Kim, Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından yazılmıştır 1, Çisenti 7 ve Açar da Tutku Gülleri Açar öykülerinde de aşk ve evlilik kavramları, değişik açılardan yaklaşılarak irdelenmiştir.

2.1.4.Yaşama Olgusu

Nezihe Meriç öykülerinde, yaşama bir kıyısından tutunmaya çalışan karakterlerin kimisi, sevdikleriyle mutluluk içerisinde bir yaşam sürerken; kimi de hayatın kendilerine sunduğu sıkıntılı bir ömrü tüketmeye çalışır. Çünkü yaşam denilen o uzun yol, her zaman güzel sürprizlerle çıkmaz insanların karşısına ve hayat onlar için, geçmesi zor bir çile yeri haline gelebilir.

Öykülerin bir kısmında, dışarıdan mutlu, huzurlu bir yaşama sahip görünen kahramanların, yaşamaktan doğan sıkıntılarına, bir şey yapmamalarına şahit olmaktadır.

Dağılış öyküsünde, memleketlerinden ayrı, Roma’da eğitim gören genç kızların, gittikleri yerler ne kadar güzel olursa olsun, kalplerinin memleketlerinde sevdikleriyle kalışı, onlardan ayrı olmanın verdiği hüznün, uzaklarda hayata tutunma çabası dikkatimizi çeker.

“Daha sonra uyuyakaldılar. Memleketten uzakta, küçük çocuklar gibi dudakları bükülü, renkleri sararmış, bir pansiyon odasının taş duvarları arasında...

Şimdi Meryem onları koruyor, dalgın dalgın Türkiye’yi, perdeleri, günlük güneşlik sokakları ve küpe çiçeklerini düşünüyordu.” (Dağılış, **B.**,s.62)

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken öyküsünün kahramanı Yeşim’in çocukluğu, Boğaziçi’nde güzel bir yalıda geçmiştir. Ama yıllar, yaşam, onu zaman içerisinde apartman dairelerine, küçük aile yaşantısına ve geçmişine özlem duyarak yaşamaya itmiştir. Yeşim bu durumdan mutsuzdur. Fakat insan olarak da bazı sıkıntıları çekme zorunluluğunun farkındadır ve bu nedenle, bilinçli bir karakter olarak yaşamdan zevk almaya çalışmaktadır.

“Yeşim, bu öykü üzerinde çalışırken ağlıyor. Bazen öyle çok ağlıyor ki, olduğu gibi bırakıyor. Bu öykü bitti mi, daha yazılacak mı o da pek kestiremiyor.

“Yazılacak öyle çok anı var ki.” diye düşünüyor. Düşünüp kalıyor.”(Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken, **Ç. 4.**,s.17)

Kimi öykülerde, kahramanlar için hayatta kalmanın, yaşam mücadelesi vermenin zorluğunu, insanların bir şeyler uğruna dayanıp pes etmediklerini gözlemlemekteyiz.

Susuz 4 öyküsünde, kocası tarafından aldatılıp, mutsuz bir yaşama itilen kadın kahramanın, çocukları uğruna ayakta durmaya çalışıp istemediği bir hayatı yaşamak zorunda kalışı ve buna ses çıkaramayışı tema olarak karşımıza çıkar.

Susuz 7 öyküsünde, öykünün güçlü kadın kahramanı Meli, gerek toplumla gerek kendisiyle bir yaşam mücadelesi içerisinde. Çünkü hayat, kendi dilediği şekilde ilerlemiyordur. Ve bunun verdiği can sıkıntısı, bir şeyleri değiştirememesi, kendisini ifade edememesi durumu, Meli için yaşamı çekilmez hale getiriyordur.

“Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim.” (Susuz 7, **TK.**, s.68)

Zor Yokuşu öyküsünde, kocasından ayrı, çocuğuyla bir kıyı kentinde yaşamak zorunda olan kahramanın tek başına verdiği yaşam mücadelesi, bunlardan olumlu bir sonuç alamaması, kocasının ‘kuvvetli ol, dünyanın sesine kulak ver’ telkinlerine karşı hissettiği bezginlik ve her şeye rağmen ayakta kalma çabası yaşama olgusu içerisinde yer almaktadır.

“Bazı insanların her gün et alabilmesine çok şaşıyorum. Ben alamıyorum. Neredeyse binde bir. Kız da, Allah’tan sadece köfte seviyor. Kıyma ucuza geliyor. İçine bol ekmek, soğan, yeşillik, yumurta falan katarak çoğaltabiliyorsun. Neyse ki bazen balık çok ucuzluyor. Sözü toparlarsak, bu kent yaşamında belli bir paraya gereksinimim var. Bunu elde ediyorum, ama bu anlatması, anlaması, garip bir çarkıfelek. Anneannelerin, annelerin üç aylıklarından, çeviri paralarından, birikmiş gazetelerin satışına, en üste oturan aptal kıza, parayla yün başlık örmeye dek kol atan, eski bakırları satmaktan ve akla gelmedik çok karışık yollardan geçen bir devinim. Şimdi, yaz evine gelmenin zor oluş nedenlerini, otobüs parası denkleştirmekten başlayarak, yazlık giysi, deniz için havlu, çocuğa, hiç olmasa kova kürek, diye başlatmalısın. Karşı çıkışım bu yüzdendi. Bilmeden esip gürlleme. Neyse, uydurduk bir şeyler.” (Zor Yokuşu, **BKDK**,s.220)

Bazı öykülerde, benzer şeylerin tekrarlanması kahramanlarda, hayatın bir tekrardan ibaret olduğu, yaşananların, yapılanların aynı; sadece kişilerin değiştiği izlenimini verir.

Öğretmen öyküsünde, öykünün baş kişisi öğretmen, yaşamın, bir döngü içerisinde tekrarlandığı kanısındadır. Ona göre bir hayat vardır ve insanlar bu hayat içerisinde serüvenlerini yaşarlar.

“ Öğretmen çocukları tanıdıklarına benzettikçe, hepsinin nasıl büyüüp nasıl bir hayat yaşayacaklarını aşağı yukarı kestirdikçe bakışlar, gülüşler, eller, kalem tutuşlar, konuşmalar arasında hep bildiği bir şeyler buldukça, kendine soruyor: “Yoksa hiçbir şey değişmiyor mu?” Ama bu, demek istediğini tam olarak belirtmiyor...” (Öğretmen, **B**,s.67)

Yaşamın insanlara verdiği taşınması zor yüklerin, sorumlulukların yanı sıra; bunları bir mutluluğa çevirip, hayatı her şeye rağmen yaşanır kılmak isteyen kahramanlar da çıkar öykülerde karşımıza.

Özsu öyküsünde, umutsuzluğu ve umudu temsil eden iki karakterle karşılaşmaktayız. Bunlardan evde yatağa bağlanıp kalmış yatalak genç kız umutsuzdur, mutsuzdur. Çünkü içinde bulunduğu durumdan kurtulma ümidi yoktur.

Buna karşılık, genç kızın yaşadığı mahalleye taşınan Hayriye ise mutlu, neşeli ve canlıdır. Onun da sıkıntıları vardır; ama içindeki yaşama sevinci, her şeyi güzelliğe çevirmektedir ve Hayriye'nin taşıdığı bu güzel özellik, zamanla bütün mahalleye yayılmıştır. Yani Hayriye'yle beraber, genç kız dahil bütün mahalle yaşama sevincini tatmıştır.

“Şimdi bir kadının, bir sokağın kaderinde oynadığı rolü düşünüyorum. Hayriye o evde iki yıl oturdu. Geldiğinde, sokak yine bu sokak, evler yine bu evlerdi. Kiracılarda değişmedi. Gelgelelim sokağın-sokağın nesi demeli bilmem ki, galiba ruhu-ruhu değişti. Bu sokakta yaşayanlarla, sokak arasındaki anlaşma nasıl oldu anlatılamaz. Ama bunu yapanın Hayriye olduğunu biliyorum.” (Özsu, **B.**, s.73)

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır öyküsünün kahramanı Ahmet Usta, maddi sıkıntılarla dolu yaşamında, sırf ailesinin mutluluğu, huzuru için yaşam mücadelesini güzelliğe çevirmeye çalışan bir karakterdir.

“Bulsam bir gece kondu. Helası dışarıda olurmuş. Olsun. Tavanı yıldızlarla dolu ya!

Ulan iste be Ahmet! İsteyenin bir yüzü...

Damı akarsa! Sıvarım be. Bu eller Ahmet ustanın elleri. El bunlar el! Suyu yok. Taşır beni karı. Cehennem kapısında deseler, gider bulur suyu. Fıstıkla ağaçlarının arasından da doğdu muydu Ay!” (Marangozdur Adı Ahmet Ustadır, **D.**, s.122)

2.1.5. Mutluluk Teması

Nezihe Meriç'in kahramanlarının çoğunluğunu oluşturan kadınlar ve onların yanlarında yer alan erkekler, çektikleri tüm sıkıntılara rağmen kolay kolay pes etmeyen, küçük şeylerle mutlu olmaya çalışan mütevazı karakterlerdir. En sıkıntılı dönemlerinde bile, bu kahramanların, kiminin sevdiği, kiminin çocuğu, kiminin de kendisi için pes etmeyip mutlu olmaya çalıştığı görülmektedir. Çünkü mutlu olmadan, onun için savaş vermeden, bir ömrü geçiremeyeceklerinin farkındadırlar. Mutlu olmaya çalışan karakterlerin yanı sıra, mutluluğu yakalayıp hayata küsen kahramanlar da yok

değildir. Fakat genel anlamda mücadeleci bir ruha sahip olan Nezihe Meriç kahramanları için mutluluk; her zaman peşinden koşulan bir olgudur.

Özellikle **Bir Kara Derin Kuyu** ve **Çisenti** öykü kitaplarında mutluluk teması sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Alaturka Şarkılar öyküsünde, şehrin uzağında tek başına kalan genç kız mutludur. Tamamıyla kendisiyle olduğu yemyeşil bir ortamda, şehrin kalabalığından uzakta kendi iç sesini dinler, düşüncelere dalar, hayaller kurar, koşar, kendini çimenlerin üzerine atar, gökyüzünü seyrederek. Kısacası yalnız olmaktan mutlu, o anı yaşar.

Öyküde huzur dolu olan bir başka kahraman ise genç kızın annesinin arkadaşı Rani'dir. Rani gençliğinden bu yaşına kadar bir çok şey yaşamış, görmüş bir karakterdir. İki kez evlenip ayrılmıştır. Şimdiki kocası Ahmet Bey ile huzur dolu, mutlu bir yaşam sürüyordur. Kedisinden köpeğine, denizinden acı biber turşusuna, eski yalılara kadar her şeyi, kısacası yaşamı seviyordur ve şehrin dışındaki bahçeli evinde, kocası Ahmet Bey ile huzur dolu, sakin, mutlu bir ömür geçiriyordur.

Marangoz Dur Adı Ahmet Ustadır öyküsünün kahramanı Ahmet Usta bir marangozdur. Çalışıyordu. Çocukları ve ailesi için emek sarf ediyor, zor hayat koşulları içerisinde ayakta kalmaya çalışıyordu ve bunları sırf, ailesinin mutluluğu için yapıyordu.

Öykülerde, kahramanların, yaşadıkları küçük, şaşırtıcı olaylardan duydukları mutluluklar da dikkatimizi çeker.

Çangal öyküsünde, güzel bir bahar sabahı, büyük bir sabırla durakta otobüs bekleyen kahramanın sıkıntısı, karşıdan otobüs yerine bir at arabasının geldiğini görmesi ile değişikliğe uğrar. Kendi kendine söylenip, oflayıp puflayan kahramanın keyifsizliği, at arabasındaki ihtiyar çingene ile yaşadıkları komik bir sohbetle sevince dönüşür. Kahramanın, at arabasına bir otobüs gibi nereye gideceğini sorması ve çingenenin verdiği komik cevap, öyküdeki sıkıntının dağılmasına ve öykünün bütünün bir neşenin kaplamasına neden olur.

“Otobüs, ister gelsin ister gelmesin.

Yürürüm.

Fizana dek yürürüm artık.

(Haklısın. Eskiden bir İstanbul vardı, bir de İstanbul ahalisi.)

Üsküdar'a giderim. Çarşıda dolaşır, balıkçılara bakarım. Kalabalığa karışıırım. İnsanların yüzlerine bakarım.

Yaşlı, eski bir çingeneyle bir şakalaşmada bulunmanın tadını bölüşecek biri var mı, diye aranırim.”(Çangal, BKDK.,s.277)

Deli Deli Deli ve Gül Yaprağının Pembe Sesi öykülerinde de tesadüfe dayalı yaşanan mutluluklar dikkatimizi çeker.

Eskiden Bodrum'da I öyküsünde, Bodrum, insanları ile özdeşleştirilerek güzel şeylerin yaşandığı, insanların birbirini sevdiği, huzur dolu, mutlu bir yer olarak tanıtılmıştır.

Çisenti 4 öyküsünde, eşleri tarafından aldatılmış mimar kadın ve adamın, kendilerini birbirlerine yakın hissetmeleri ile yaşadıkları mutluluk, yalnızlığın beraberliğe dönüşmesinin verdiği güzellik, kahramanların gülüşmeleri ile öyküde yer alır.

““Güller nasıl kokuyor duyuyor musun? Şaşırttım seni biraz. Güldüğüme bakma. Bu gülüşler birazda sinirlilik alametidir bilirsin. Bende seni gibi yalnızım. Hadi yürü bakalım.”

Adam, ilk kez içinden gelen bir gülüşle gülüp, atlaması için kadına eline uzatırken,

“Yahu” dedi, “biliyor musun, çok sevindim seni bulduğuma.” Kadın o güzel gülüşüyle güldü gene.Akşam güneşinde dişleri parıladı.

“Biliyorum” dedi gene.Bu kez ikisi birden güldüler.”(Çisenti 4,Ç.,s.87)

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır, Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl yaşamak İstedığıme Gelince...Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak ve Çisenti 8 öykülerinde de mutluluk öykülerin içine işleyecek şekilde verilmiştir.

2.1.6.Diğer Temalar

Nezihe Meriç öykülerinde ölüm de, az da olsa tema olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öykülerde ölüm, sevdiklerin arkasından yakılan bir ağıt gibi işlenmiştir.Çünkü sevilmeyen istenmeyen kişilerin değil; sevilen, değer verilen, yitirilmesinden acı duyulan, yitirildiklerinde çevreleri tarafından eksikliği hissedilecek kahramanların ölümlerine yer verilmiştir.

Acıyı Aşmak öyküsünün bütününe bir mücadele ve bu uğurda yetirilen canlar hakimdir. Öyküde solcu olarak nitelendirilen kaçak gençlerin, bir kıyı kentinde yakalanıp öldürülmesi tüm canlılığıyla tema olarak işlenmiştir.

“Bir koşu tutturdum tepeye doğru.Soluk soluğa durduğumda, üç jandarma eri vardı karşımda. Küçük kardeşim Oktay’ın yaşında aşağı yukarı.“Yasak!” dediler. “Ancak şu yoldan dönebilirsin.!” Elimde olmayarak gözyaşlarımı tuttum.İçime akıta akıta kıyıya inmeye başladım.Açıkça söyleyeyim, ağladığımı görmelerinden çekindim. Kimin neye tutuklandığı belli değil artık.Üç küçük çocuğum var.Onları düşünmem gerek.Allahım, benim oğlanların büyüdüğünü, vurulduğunu düşünmüyor muyum, canım uçup gidiyor gibi oluyor.” (Acıyı Aşmak, D. ,s. 151)

Kimin Kimsesi Kim öyküsünün kahramanı Ayşe yaşamayı boyunca sevdiği insanlardan ayrılmak zorunda kalmıştır. Yapayalnız çocukluğunda önce, tek dayanağı olan ninesini kaybetmiştir. Ardından evlendirildiği Çerşi Mustafa tarafından çocuğu ile birlikte sokağa bırakılmıştır. O zor günlerinde karşısına Madam Ana çıkmıştır. Madam Ana ve ona aşık Rüstem baba tarafından çocuğunu ve kendisini bir sevgi yumağı içerisinde bulmuştur. Madam Ana ile geçen güzel yılların ardından ölüm, yaşlılığa dayanamayan Madam Ana’yı da yanından almıştır.

Ve görür görmez aşık olduğu, içinin aktığı çatı ustası Abdurrahman. Madam Ana’nın ölümünün ardından sevgisini verdiği iki varlık vardır.Biri kızı Tülay, diğeri Abdurrahman.Ama Abdurrahman’ın da çatıdan düşüp ölmesi üzerine, yaşamı boyunca ayrılıklar yaşamak zorundaymış gibi Ayşe, bir kez daha yalnız kalır.

“ “Kimsem yok. Kimsem ki” diye, sürdürür düşünmeyi.Madam ana öldü. Neden? Çünkü o çok ihtiyardı. Ölebilirdi artık bu doğaldı.Ya Abdurrahman?O neden ölsün? Ölüm ona yakıştı mı? (Ağla Ayşe ağla.) “Rüstem Amuca da ölürse?” Ya birileri gelip onu bu evden atarsa?” (Kimin Kimsesi Kim, Ç.,s.33)

Çisenti 2 öyküsünde, öykünün çocuk kahramanı, kendisini büyüten, bitip tükenmez bir sevgi sunan, duyarlı bir insan haline getiren anneannesinin ölümü ile ayrılığın, yalnızlığın, ölümün ne olduğunu anlar.

Nezihe Meriç öykülerinde dikkatimizi çeken temalardan biri de yalnızlıktır. Genellikle hassas, kırılgan, ince düşünceli bir yapı sergileyen Nezihe Meriç kahramanları için çevrelerinden uzak durma eğilimi, yalnızlık sıkça

karşılaşabileceğimiz bir durumdur. Çünkü onlar için yalnızlık çoğu zaman kafalarını dinleyebilecekleri, kendi kendilerine kalabilecekleri güzel bir duygudur.

Alaturka Şarkılar öyküsünde işlenen yalnızlık teması, umutsuz, kötü bir yalnızlık değil; şehrin dışında, uçsuz bucaksız yemyeşil bir çayırın ortasında, kahramanın tamamıyla kendisi ile olup kendisini dinlediği bir duygu olarak işlenmiştir.

Sepetli Kadın öyküsündeki yalnızlık da, içerisinde yaşama sevincini barındıran, yaşadığı yalnızlıktan mutluluk duyan, bu şekilde kuvvetinin daha da arttığını düşünen bir kadının yalnızlığıdır.

Öyküde tertipli, titiz bir karakter çizen kadın kahraman, koluna taktığı sepeti ile bazen pazara giderken, bazen de sepetinin içerisine koyduğu havluları, güneş yağı, sigarası ve kitabı ile denize giderken çıkar karşımıza. Ama o, bu durumdan gayet hoşnuttur. Çünkü içinde bulunduğu durumu kendisi tercih etmiştir.

“ Tek başımayım yalnızlığında. Bunu aklımdan çıkarmamaya gayret ediyorum. Kuvvetim artıyor böyle yapınca. Bir sepetim var. Her işime yarıyor. Pazardan gelirken, domatesler kirlenmişse onu, içine biraz toz sabun serpip köpürtüyorum. Sonra, hortumdan fişkırttığım su ile çalkalayıp yan duvarın üzerine güneşe karşı koyuyorum. Kururken çıkardığı, sazlık çiçeklerinin kokusu hoşuma gidiyor. Vefalı bir sepet bu. O sazlığı hiç unutmuyor. Biliyorum. Sıla onu bitiriyor.” (Sepetli Kadın, **BKDK**, s.265)

Öykülerdeki kahramanlardan bazıları, kendilerini çevrelerindeki insanlardan farklı hissettikleri, onların yanlarında yabancı kaldıklarını düşündükleri için yalnızlığa sığınır.

Narin öyküsü, kırılmış bir genç kızın yalnızlığı üzerine kuruludur. Kıza bağlı olarak çevresindeki insanların yalnızlığına da değinilmiştir.

Çevresindeki varlıklar genç kıza çeşitli etkilerde bulunmaktadır. Örneğin تنها bir asfaltta bulunan elektrik feneri, kırık bir duygu yaratıyordu. Ve genç kız, içinde bulunduğu ortamda tek olmadığının farkındadır. Kalabalıklar içerisinde yaşasalar da ona göre yalnızlardır. Ve bu acı durumları gözlerinden belli oluyordu.

Bu durum kalabalıklarda yaşayan şehir insanının, içinde bulunduğu haldir. Çevreleri kalabalık da olsa kimse kimseyi görmüyor, herkes kendi yalnızlığında yaşayıp gidiyordu.

““ Mona Lisa” diyor. “Mona Lisa...” Donuksuyorum. O esmer ses çevremi sarıyor. Bir rüzgar estiriyor orkestra şarkının içinde, o bölüm çok güzel. İçim eziliyor.

Aslında, yalnızlık, gariplik benim içimde zaten. Bunlar bahane. Plak bitince yeniden koyuyorum. Anılar, o uçuk sarı ışıklar kendiliklerinden beliriyorlar artık.” (Narin., B.,s.69)

Çisenti 3 öyküsünde ise önceleri kalabalık aile hayatı içerisinde, kendisini farklı hissetmesinden dolayı gazetelerine, kitaplarına sığınarak, kendi tercihi ile tek başına yaşayan kahraman; sonraları, çevresinde kimse kalmadığı zaman da çekip gitme arzusuyla, geçmişte sıkıldığı kalabalık aile hayatını özleyerek yaşayan bir kahraman haline gelir. Ve kahramanın bu yalnızlığı, mutsuzluğu öykünün bütününe yansır.

“O kargaşanın, o çoluk çocuk...”

O çoluk çocuk şamatasının...

Şamata.

Evet!

Onların ortasında, onlarla birlikte yalnız olmak vardı.

Evet, onların arasında...

Oysa, şimdi...

Artık..

Artık...!

Tek başına yalnız olmak, renklerin, seslerin, şamatanın (baş üstüne) gülüşlerin, küçük çekişmelerin, tatlı dedikoduların...

O gülüş, suya, taa yukardan, tek tek boncuk atılıyormuş gibi tek tek tek tek, peşpeşe peşpeşe...

Alıp başını, yumulup kendine çekip gitmeli

Ne bu şimdi? Ne ?

Onlarla birarada yalnızken, şimdi böyle tek başına...

Zaten mutluluk yada mutsuzluk tanımlanabilir mi? Yaşamın bir ucundan tutmak gerek”. (Çisenti 3, Ç.,s.77)

Öykülerin bir kısmında ise; kahramanların, sevdikleri kişiler tarafından terk edilmeleri sonucunda yaşadıkları yalnızlıklar yer olur.

Susuz X öyküsünün kahramanı Hüsniye, yalnız ve ezik bir karakterdir. Kendisini başka bir kadınla aldatan kocasını büyük bir sabırla, acıyla yapayalnız bir biçimde bekler.

“Acı, boş bakır kabın çinileşmiş küf yeşilinden de kekre; yüreği sıkıştırıyor. Ne aş, ne ocak... Boş ovalarda esemeyen tuzlu rüzgarlar; başı boş...Uzak uzak...Diyar; diyar. Bir uzun hava katılıp kalıyor söylenmeden. Bir uzun kavak tek başına kıraç toprağın orta yerinde...Tek başına bir duman tütüp duruyor boşlukta.” (Susuz X, TK.,s.105)

2.2. Nezihe Meriç’in Öykülerinin Yapı Bakımından İncelenmesi

2.2.1.Olay Örgüsü

Nezihe Meriç öyküleri yapısal olarak incelendiğinde, belirgin olarak ayrılan üç bölüm dikkatleri çeker.

İlk dönem öykülerini oluşturduğunu düşündüğümüz **Bozbulanık**, **Topal Koşma** ve **Menekşeli Bilinç** öykü kitaplarında yazarın, Anadolu’da geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarının birikimlerinden yararlanmış olduğu görülür. Bu öyküler, çok genç yaşta yazı hayatına atılan Nezihe Meriç’in oluşum devresinin ürünleridir. Bu ilk dönem öykülerinde, öykülerin büyük bir çoğunluğunda yer alan kadın kahramanların, rahatsızlıklara karşı herhangi bir müdahalede bulunmayıp seslerini çıkaramayışları, öykülerin toplumsallıktan uzak bir yapı göstermesine neden olmuştur.

Konuların yaşamdan, kişilerin çevreden seçildiği **Bozbulanık** öykü kitabında, derinleşmeye hazır genç bir yazarın, yazarlık aşamasının en sade, bir o kadar da güzel öykülerinin örnekleri yer alır.

Kekik Türküsü öyküsünde, annesinin ısrarla evlendirmek istediği Oya’nın aklı, her gün vapurda karşılaştığı, adını ‘dergi’ koyduğu gençtedir. Oya uzaktan uzağa bu genci tanımaya çalışıp hayaller kurarken, âşık olduğu genci bir gün, parmağında pırıl pırıl bir nişan yüzüğü, yanında çok güzel bir genç kız ile vapurda görür. Bu durum genç kız için büyük bir hayal kırıklığıdır; ama yine de o, gencin onu hiçbir zaman aldattığına inanmaz ve başka kimseye bakmaz.

“ İlk kez, geçen kışın yağmurlu bir gününde, Kadıköy vapurunda karşılaşmışlardı. Oya, yukarı salonda, arkadan ikinci sıraya oturmuş, o gün çıkmış olan bir dergiyi merakla gözden geçirirken, genç bir adam gelmiş ve boş yerlerden yer beğenerek, geçip onun karşısına oturmuştu.Öyle çok ıslanmıştı ki...Oya’nın gülmesi tutmuş, belli etmemek için dudağını kenarını ısırarak, kaşlarını çatmıştı. Oysa genç adam doğrudan

doğruya kıza olmasın diye onun omzuyla kulağı arasında bir yere bakarak açıkça gülmüştü. Çevresinden sular süzülen şapkasını çıkardığı zaman, Oya göz ucuyla ve ilk kez geniş bir alını, sarı ela gözleri ve saç ayırımında bir yara izi olduğunu görmüştü. Uzun boylu yakışıklı bir adam olmasına karşın, güzel değildi. Fakat halinde tavrında öyle sevimli bir haylazlık, gülüşünde, yaramaz oğlan çocuklarını anımsatan öyle tatlı bir haşarılık vardı ki, Oya'nın içi aydınlanıvermiş, ferahlamış, içinden, kalkıp adamın boynuna sarılıvermek gelmişti. Genç adam onu elindeki dergiye şöyle bir baktıktan sonra, hemen çantasını açıp, aynı dergiyi çıkararak yalancı bir merakla okumaya başlamıştı. Oya da hemen orada ona bir ad takmıştı: “ Dergi! ” ”(Keklik Türküsü, **B.**, s.97-98)

Nezihe Meriç'in ilk gençlik yıllarında yazdığı bu hikâyeler suya sabuna dokunmayan, kahramanların o anlık durumlarını anlatan taptaze öykülerdir.

Bozbulanık'a benzer bir yapı gösteren **Topal Koşma** öykü kitabının farkı ise; kahramanlarının duyarlılığı yüksek bir yapı göstermeye başlamasıdır. Artık kahramanlar, yaşanan olaylara, sonuçları değiştirmeseler de tepkide bulunma isteği içersine girerler.

Topal Koşma öykü kitabının belirleyici öykülerinden biri olan **Susuz 7**'de, kahramanların (özellikle Meli'nin) izlemekten vazgeçip vakaya dâhil olduğu, olayların seyrini değiştirme isteği içersine girdiği gözlemlenmektedir.

“Bu, çevremdeki günlük yaşamın içinde yuvarlananlardan, düşüncesi ancak bu çerçevenin içinde doğup gelişenlerden biraz daha ayrılmama neden oluyor. Gün geçtikçe, okuyup öğrendikçe, onların sorunlarını, içinde dönendikleri olayları, ruh durumlarını, tüm bunların neden ve sonuçlarını açıkça kavırıyorum. Her şey gizliliğinden, karışıklığından kurtuldukça, benim için önemini kaybediyor. Düşçülüğüm bozuluyor. Yavana, tatsıza varıyor. Ben tek başıma kalıyorum. Kıyamet burada başlıyor. ”
(Susuz 7, **TK.** , s. 67)

Menekşeli Bilinç öykü kitabının, diğer öykü kitaplarından farkı ise; kahramanların çoğunluğunu oluşturan kadınların, önceki kadın karakterlere göre aileyle, çevreyle, gelenekle daha çok mücadele edip özgürleşme isteği içersinde olmalarından kaynaklanır.

Varım Diyorum İnanmalısınız öyküsü, ailesinden memnun olmayan bir genç kızın, kapıyı çarpıp çıkışını ve daha önce, sadece sokakta gördüğü bir adamın evine

gidecek rahatlığa sahip oluşunu, kendine göre yaşadığı özgürlük ve başkaldırı mücadelesini anlatan, olaya dayalı bir öyküdür.

“ Ayakları kendiliğinden tren sesine doğru gitmişti. (Karın içinde) öksüre öksüre hiçbir şey olmamış gibi yürüyordu.Bir ara ayağı kaydı.Tam düşerken kolundan biri tuttu."Sağ olun," deyip doğruldu, tutanın yüzüne bakmadan.Ama kolunu bırakmamıştı tutan.O zaman deli bir korkuyla, başını çevirdi. Bakışları durmuştu.Önce toparlayamadı kendini.Sonra, hızla duruldu.Yolda rastladığı zamanlar mutluluk duyduğu adamdı bu... “Neniz var?” diyordu. Alkolün verdiği bir iyimserlik içindeydi. Yeryüzünde olamayacak hiçbir şey yok gibi görünüyordu ona, " Benimle gelin," dedi bir de.”(Varım Diyorum İnanmalısınız, **MB.** , s.251)

Nezihe Meriç öykücülüğünün ikinci dönemi olarak kabul edebileceğimiz **Dumanaltı** ve **Bir Kara Derin Kuyu** öykü kitaplarına, dönemin siyasi çalkantılarının ve yazarın kendisinin yaşadığı kaçaklık günlerinin karamsar havasının yansıdığı görülmektedir ve öykülerde, kahramanların (özellikle kadınların) düşünce yapıları ön plana çıkmıştır. Bunlara bağlı olarak da kadınların bilinçlenmeleri, tabuları yıkma isteği, çevreyle mücadeleleri, çalışan kadınların yaşadıkları zorluklar ve sorunlar da öykülerde yer almıştır.

“Bu dönem, toplumsal yaşamın ağır, baskılı, sıkıntılı bir zaman parçası.Yaşam buradan geçerken – geçerek – kuruyor sanatçı kurgusunu, buradan geçip getiriyor – yaşamın – yapıtının yorumunu, anlamlanmasını. ”⁵³

Dumanaltı öyküsünde, siyasi gelişmelerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemde, öykünün kadın kahramanı Gülgün’un, kaçak olarak yaşayan, eski aşkı Murat’ı evine saklayıp yakalanması ve Gülgün’un yaşananlara rağmen başı dimdik, acısını belli etmeden jandarmaların arasında ilerleyişi, tüm canlılığı ve dokunaklılığı ile, içinde bulunan siyasi ortamı en iyi yansıtacak şekilde, kahramanların düşünce yapılarına değinilerek, yoğun tasvirler içersinde öyküde yer almıştır.

“Kent, jandarmaya, kaçakçıya alıştı, ama bu sefer başka türlüydü işler. Şaşıyorlardı. Alışılmışın dışında, kavrayamadıkları, o yüzden huzursuzlandıkları bir durumdu bu. Kuş uçmaz sokak başlarına değin polis, jandarma sarmıştı ortalığı. Bir de bu sıkıyönetim başlarında! Murat için, ‘ Öğrencilerin başı’ diye yazıyordu gazeteler. ‘Eşkiyanın azgını değil ya!’ diye yanıtlıyorlardı.Soruyorlardı : ‘Bu anarcist ney ki?’

⁵³ “Nezihe Meriç ile Düünden Bugüne; söyleşiyi yapan: Feridun Andaç, **Adam Öykü**, S. 2, Ocak-Temmuz 1996, s. 20.

Sonra düşünüyordular: Bizim sendikacı Mahmut’la, topal sürgün öğretmeninin dediğine bakılırsa, bu bebelerin ettikleri bizim hayrımıza emme.” (Dumanaltı, D. , s.29)

Bir Kara Derin Kuyu öykü kitabında da, dönemin siyasi etkilerine bağlı toplumsal konular, bunların yanı sıra, çevremizde sıkça karşılaşılacak yaşayabileceğimiz güncel olaylar ve tek başlarına olan bireylerin yalnız yaşamları vaka olarak öykülerde yer almaktadır.

Büyük Liman İçine de Pazar Kuruludur Pazar öyküsünde, bir kadın karakterden hareketle, toplumun karışık siyasi yapısı, gençlerin tutuklanışı, yazar kahramanın bir öykü yazabilmek için verdiği uğraş ve içlerinde sıkça yer aldığımız pazaryerlerinin güzelliği, canlılığı olay örgüsü içerisinde aktarılmıştır.

“Pazar dönüşü her zaman yaptıklarımı yineledim.Aldıklarımı buzdolabına yerleştirdim.Boş kese kâğıtlarını dürüp büküp çöp kutusuna attım.Yerlere dökülenleri küçük süpürgeyle faraşa aldım.Naylon torbaları katlayıp kaldırdım.Çevreyi düzenledim. İşim bitince, gene her zaman yaptığım gibi, işte masamın başına oturdum. Kalemlerimi, kâğıtlarımı yerleştirdim.Makinenin şeridini yeniliyordum.Parmak uçlarım mosmor. Kalkıp kolonyalı pamukla siliyorum.Kahvemi pişirmiştım.Hem, iki kişilik cezvede yapıp fincana koyarak.Aldığım fındıklı küçük kurabiyeleri, yeni tahta çerezlikle başköşeye oturttum.Çalışmak, yazmak için her şey hazır.Pazarı yazmak kolay geliyor da, öyküye gelince kafamı karıştıran bir sorun var.Yaşanmış olan olayı anlatan oydu. Algılayıp yazacak olan benim.O, ben değilim.Ama O’nu anlıyorum.Tanıyorum.Pek çok kişi tanıyorum.Tanıdıklarımın edindiklerimi bölüm, sınıf ayırabiliyorum.Böylece, belki onu anlatıyorum, ama bu arada, kendimi de bir yanımdan tutuyorum.“Şimdi iş okurda.O da, öyküyü okurken, bu açıklamayı göz önünde tutmalı.Bence hiçbir karışıklık yok.Önce söz verdiğim pazar yerlerini anlatan yazıyı yazmalıyım.Makineyi önüme çekiyorum.Haydi!(Aklımda hep onun yazamayışı.)” (Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar, **BKDK.**, s.251)

Üçüncü dönem öyküleri içerisinde karşımıza çıkan eserler ise **Yandırma** ve **Çisenti**’dir.Bu öykü kitaplarındaki öykülerde, siyasi konular azalırken, onların yerini insan ve toplumla ilgili olaylar alır. Bu öykülerin çoğunluğunda öykülerin yazılış serüvenlerinin de yer aldığı belirlenmiştir. Bu dönem öyküleri, yazarın önceki öykülerinde olduğu gibi kadın karakterlerin etrafında dönerken; erkek sayısında da artış gözlemlenmiştir.

Yandırma öyküsünde, öykü yazmanın ne kadar şaşırtıcı bir şekilde oluşup geliştiği verilirken, bu yazar kahramanının, şehrin kenar mahallelerinde yaşadığı bir olay da günlük hayatta sıkça karşılaşılabilecek durumlar içerisinde verilmiştir.

“Günlerden bir gün, herhangi, sıradan, hiçbir özelliği olmayan bir gün, uyanıyorum.Büyük kentte yaşayan bir kadın olarak, başlıyorum günlük yaşamımı sürdürmeye.Yüzünü yıka, giyin, çayını demle, kâküllere iki kıvrımcı tak, kapıdan gazeteni al, telefonlarını et, yatağını düzelt, ortalığın gecedен kalma dağınıklığını topla, öğle sonu yapacağın işler için, gereken hazırlıklarını tamamla vb...” (Yandırma, Y. , s. 7)

Çisenti öykü kitabındaki öykülerde ise; modern hayat ön plana çıkmaya başlar. Buradaki öykülerde olay örgüsü, büyük vakalardan çok, kahramanların herhangi bir gün içerisinde yaşadıkları, her an gerçekleşebilecek olaylara dayalıdır.

Örneğin **Çisenti 5** öyküsünde, balkondan yere düşen bezini aşağıdan geçen küçük çocuktan isteyen kadının, çocukla girdiği diyalog, çocuğun bezi yukarıya çıkartmaması; fakat sonradan da yaşadığı pişmanlık, üzüntü öyküde vaka olarak yer almıştır.

“Çocuk kadına baktı baktı, sonra hiç yanıt vermeden yüzünü çevirip yürüdü. Caddeye çıkmadan, kaldırımını izleyerek sola dönecek, eczaneyi geçince...

İçinde tanımlayamadığı bir sıkıntı var.(Anne bazen kızınca bağırır ya.)Midesi de acımaya başladı galiba.Evet. Midesini eliyle bastırmak istiyor.

Kadının sesi, bir şeyler söyleyerek ona dek geldi ama, o tam anlayamadı. Çünkü önünden geçtiği apartmanın, giriş katının balkonundaki ağabey, ona bir şey (hani şu gitar çalan ağabey) söylüyordu.” (Çisenti 5, Ç. , s. 69)

Kısaca, Nezihe Meriç’in ilk dönem öykülerinde vak’a denilince, genç bir kadın yazar olarak, o güne kadar yaşadıklarına dayanan bireysel öyküler ön plana çıkarken; kendisinin de kaçak olarak yaşadığı yıllara denk gelen ikinci dönem öykülerinde toplumsal boyutların, karakter çözümlemelerinin derinlik kazandığı gözlenir. Son dönem öyküleri ise; yaşanan toplumsal değişimlere, yozlaşmalara tanıklık edip güncel konular bakımından ağırlık kazanır.Fakat genel anlamda, tüm öykülere baktığımızda dikkati çeken bir bağ vardır ki; o da Nezihe Meriç’in öykülerinde, bir şekilde kendi varlığını hissettirmiş olmasıdır.

2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı

“Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde, vak’a zincirinin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.”⁵⁴

Nezihe Meriç öykülerinin çoğunda tekil bakış açısı (kahraman anlatıcıya ait bakış açısı) kullanıldığı görülür.

“ Otobiyografik yöntemin hâkim olduğu romanlarda uygulanan bir bakış açısıdır. Bu tür romanlarda “anlatıcı” ile “anlatılan” aynı kişidir. Bu nitelikleri taşıdığı için bu figüre “kahraman-anlatıcı” adı da verilmektedir.”⁵⁵

Bu noktada, kadın bir yazar olarak Nezihe Meriç’in de, yarattığı karakterlerde kadınlık kimliğini, öz yaşamını yansıttığı görülmektedir. Yarattığı karakterlerin içersinde, onlarla birlikte yaşayıp ilerleyen yazar için bu bakış açısını kullanmak hiç de zor değildir. Hatta bazı öykülerinde (özellikle son dönem) yazar kimliğini bütünüyle ortaya koymakta, öykülerini oluşturuşu konusunda ipuçları vermektedir. Böylelikle hem öykülerini daha inandırıcı kılmış hem de okuyucularını yazma atölyesine götürmüş olur.

Çisenti 6 öyküsünün kadın kahramanı, tıpkı Nezihe Meriç gibi çok küçük yaşlarda, babasının tayinleri nedeniyle kırsal kesimden İstanbul’a göçmüş, çocukluğu kırsal yaşamın güzelliklerini özlemekle geçmiş, yıllar sonra, Kadıköylü bir genç kız olduğunda, İstanbul kentinin kendisine sızmaya başladığını, kendisini büyülediğini fark etmiş ve İstanbul’u, bir yazar olarak ancak deli divanesi olduğunda yazabileceğine inanmış bir karakterdir.

Nezihe Meriç’in bu öyküsü, otobiyografik özellikler gösteren, yazarın geçmişine tanıklık eden, ben anlatıcıya sahip bir öyküdür.

“ Büyük kent sözcüğü, acı sözcüğüyle beraber geliyor bana; her laf açılışında. Uzak, üstü küllü, karıştırıldığında bile, birden kendini vermeyen, ince ince sızlar gibi olup kaybolan bir acı. Anımsayışlar, akla gelmesi ile kaybolması bir olan, unutulmaya bırakılmış özelemler, onları yeniden yaşamının olanaksız olduğunu bilmenin getirdiği üzünc gibi bir şey.Sanki rüya görmüşüm; tümünü anımsayamadığım, bazı yerleri çok belirgin.” (Çisenti 6, Ç. , s. 91)

Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar öyküsünde de toplumsal bir ortamda, siyasi yapıdan sıkıntılı, çevresine karşı duyarlı, bir şeyler yapabilmek için

⁵⁴ Şerif Aktaş, **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Birlik Yay., Ank 1984, s. 84.

⁵⁵ A.g.e., s.100.

çalalayan, yaşamayı seven bir yazar kahraman ve onun yazdığı öykü dikkatimizi çekmektedir.

“ O, balık tutanları seyrediyordu.İki elinde de, iyice doldurulmuş naylon torbalar vardı.Birinde, en üste koyduğu taze, yemyeşil maydanozlar taşıyordu.Öbüründe, elma ile portakal.Torba, saydam olduğu için, açıkça görülüyordu.Ben onun görünce uzaktan, güldüm.O, zaten gülüyordu.Balık tutan çocuklarla şakalaşuyordu.Yüzü apaydınlıktı. Yanına varınca, "Bana bak " dedim, " sen, ufacak tefecik, içi dolu gülmecik bir kadınsın. Bayılıyorum senin bu ışıklı yüzüne."Beni görünce sevinmişti.Gülüşü iyice yayıldı yanaklarına doğru; sonra hemen kaşlarının gölgesi düştü üzerine.“Ah! Bu bir oyun " dedi." Ne yapıyorum ben! Bilemiyorum.Aslında şöyle demeliyim:Bu bir oyun mu? Görünüşüme bakma, içim çok kötü.Gene iki öğrencim gitti.En iyilerinden iki çocuk. Sabah anaları babaları geldi bana.Berbat." ” (Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar, **BKDK.**, s. 249)

Nezihe Meriç'in öykülerinde “kahraman anlatıcıya ait bakış açısı”nın yanı sıra “müşahit bakış açısı ” da dikkatleri çekmektedir.

“ Gözlemci figür, anlatı sisteminde ağırlıklı bir şahsiyetle yer almaz; en azından almamalıdır.O, genelde olayların akışını etkilemek için değil, onları gözlemek için vardır.Okuyucunun, anlatılanları daha iyi anlamasına yardımcı olur.Tanrısal anlatıcının imkânları kadar olmasa bile, onun sahip olduğu imkânlar da az değildir.Anlatıya dinamizm kazandırmak için kendi kişisel becerilerinin yanı sıra diğer kaynaklardan da yararlanabilir.Sözgelimi olayları daha iyi açıklamak, yorumlamak için diğer figürleri konuşturabilir, bilgi ve belgelerden yararlanabilir.1. tekil kişinin bakış açısından sunulan romanlarda, bu bakış açısının yapısından kaynaklanan mahsurları gidermek isteyen romancılar, gözlemci figürü devreye sokarlar ve onun etki ve katkılarıyla, anlatımı tek kişinin tekelinden, az da olsa, kurtarmış olurlar.”⁵⁶

Örneğin **Bozbulanık** öykü kitabının **Çalgıcı** adlı öyküsünde, öykünün kahramanı öğretmen ile çalgıcı ve içinde bulunulan atmosfer bir gözlemci bakış açısıyla verilmiştir.

“ Saat tam 19.00'da, şehrin en gürültülü, en kalabalık caddelerinden birinin otobüs durağına bir adam geldi.Paltosuyla fotr şapkasının altında kaybolmuştu.Ufak tefekti. İncecik suratlıydı.Sakalı uzamıştı.Sırtı ağrıyordu.Üşüyordu.Bakışları bıçak sırtı gibiydi. Gençti ama çok yaşamış bir görünümü vardı.Hava pisti.Gökyüzü renksiz, lekeli...

⁵⁶ Mehmet Tekin, **Roman Sanatı 1 (romanın unsurları)**, Ötügen Yay., İst. 2002, s. 52.

Yağmur altında mağazalar, apartmanlar, ara sokaklar ruhsuz...Taşın, tahtanın, demirin soğukluğunda, paslığında...Işıklar ıslak, çipil çipil üşütücü...Genç adam da yorgun, bezgin, tatsız.Bir an önce evde olmayı istiyordu.İstek değil, kuru, sessiz bir odayı, bu ıslak, soğuk gürültüden üstün bulmak onunki.Huzursuz, sıkıntılı bir duruşu vardı. ” (Çalgıcı, B. , s.9)

Susuz 7 öyküsünde, ressam Özün’ün tuvalindeki kadın da müşahit bir bakış açısıyla öyküde yer almıştır.

“ Gazeteci çocuk ıslığı çalınca, o ilk ıslıkta, o duru mavilikte kuşlar güneşe doğru havalanınca, bir kadın, elinde bavulu ile bir iki adım gerileyerek, kuşlara açıkça güldü. Deri eldivenli elini sallayarak, tozları uzaklaştırdı Herkes gibi bir kadın değildi.Şarkıyı duymaya başladığı kesin olarak duyuluyordu.Kadın maral gibiydi.Uzak diyarları, sis basmış dağ yollarını, yalnız kayaları yüreğine düşürüyordu insanın.Kadın bir an, güneşe doğru kuşlara baktı gözlerini kırpıştırarak.Hep öyle gülüyordu.Sonra hızlı bir bakışla meydanı gözden geçirdi. ” (Susuz 7, TK., s. 49)

Genel anlamda Nezihe Meriç’in öykülerine bakıldığında, "Müşahit Bakış Açısı"nın son dönem öykülerine doğru yerini " Kahraman Bakış Açısı"na bıraktığı, bu bakış açılarının yakın miktarlarda ve en iyi şekilde kullanıldığı söylenilebilir.

2.2.3.Şahıs Kadrosu

Nezihe Meriç öykülerine, şahıs kadrosu açısından yaklaşıldığında, fazlaca çeşitlilik gösteren bir tablo çıkar karşımıza.Kadınından erkeğine, çocuğundan yaşlısına kadar her yaştan, her düşünce yapısından kahramanlar öykülerinde yer alır.Ama yine de onun, öykülerindeki kadın kahramanlar vasıtasıyla kadınların sorunlarına, onların iç dünyalarını ortaya koymaya özellikle önem verdiğini söyleyebiliriz.

Kahramanları yaş olarak değerlendirdiğimizde ise daha çok genç ve orta yaşlı karakterler dikkati çekmektedir.

Nezihe Meriç’in çocukluk ve ilk gençlik dönemlerinden esinlenerek yazdığı ilk dönem öykülerinde, kırsal kesimin mekân olarak kullanıldığı ve bu yörelere ait, sosyal statü bakımından düşük karakterler yer alırken, son dönem öykülerinde mekân olarak büyük şehirlerin yer almaya başladığı ve bunlara bağlı olarak da kahramanların eğitim seviyelerinin yükseldiği gözlenmektedir.

Karakterleri maddi durumlarına göre sınıflandırdığımızda ise; daha çok orta tabakaya mensup kahramanların bulunduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra zengin, ince bir beğeniye sahip karakterler ve bunların karşısında yer alan görgüsüz olarak nitelendirilebilecek karakterler de dikkati çekmektedir.

Belli bir düşünce yapısına sahip aydın karakterleri de; içe dönük ve sessiz, bunların yanında başkaldıran, mücadele eden, sesini yükselten karakterler olmak üzere iki grupta sınıflandırabiliriz. Çünkü özellikle kadın karakterler önceleri daha içe dönük yapılar sergilerken; zaman içerisinde bilinçlenip, daha duyarlı bir hale geldikleri görülmektedir.

Kahramanları dış görünüşleri açısından değerlendirdiğimizde ise; çok fazla çeşitlilik karşımıza çıkmaz. Çünkü Nezihe Meriç, kahramanlarını, dış görünüşlerinden ziyade ruhsal yapılarını yansıtmak şeklinde vermek ister. Giyim kuşam konusunda yapılan tasvirler de; kahramanların karakter özelliklerini daha iyi yansıtmak amacıyla yer alır.

Bu çerçevede Nezihe Meriç öykülerinin şahıs kadrosu; cinsiyetlerine, meslek gruplarına ve düşünce yapılarına göre tasnif edilebilir.

2.2.3.1. Cinsiyetlerine Göre Şahıslar

2.2.3.1.1. Kadın Kahramanlar

Nezihe Meriç öykülerinde kadın denince, çalışanından ev hanımına, mutlusundan mutsuzuna, cahilinden eğitimlisine, köylüsünden şehirlisine, gencinden yaşlısına kadar oldukça geniş bir kadro çıkar karşımıza. Bu kadın kahramanların çoğunu orta yaşlı, kentli, yüksek öğrenim görmüş karakterler oluşturur. Bunların yanı sıra genç kızlar, ihtiyarlar ve anneler de kadın kahramanlar içerisinde yer alır.

İlk dönem öykülerinde daha çok ailesine, kocasına bağımlı, yaşamlarında farklılık gösteremeyen kahramanlar yer alırken, öykülere zamanla, üniversite öğrencileri, bilinçlenmeler, şehir yaşamı girmeye başlar ve sosyal yaşamdaki bu değişimler kahramanların giyimlerinden, hal ve tavırlarına kadar her şeylerine yansır.

2.2.3.1.1.1. Aktif-Mücadeleci Kadınlar

Öykülerin bazılarında, eğitim görmüş ya da çevrelerindeki klasik tiplerin arasından sıyrılmaya çalışan, çevrelerindeki insanları umursamayan aktif-mücadeleci

kadın karakterler karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Nezihe Meriç'in desteklediği, ayakta durmaya çalışan kadınlardır.

Aksaray Dolmuş öyküsünde; dolmuşta, kahramanın yanında oturan kadının, dedikodusunu yaptığı kız Leyla, neşeli, umursamaz, başkalarının düşünceleriyle ilgilenmeyen mutlu bir karakterdir.

Susuz 1 öyküsünde yer alan hukuk öğrencisi genç kız, kararlı, inatçı, korkusuz yapısıyla, hastalıktan kıvranan çocuğa bakması için, doktora yaptığı baskıyla dikkati çekmektedir.

“Sapsarı, üşümüş, başından aşırıp örttüğü siyah paltonun altında dimdik.”(Susuz 1, **TK.**, S.7)

Susuz 7 öyküsündeki Meli karakteri, belki de, Nezihe Meriç öykülerindeki aktif-mücadeleci kadın karakterlere verilebilecek en güzel örnektir.

“İyi bir ailenin kızı olan Meli-Meliha'nın kısaltılmışı-İstanbul liselerinden birinde edebiyat öğretmenidir. Çevresiyle anlaşamayan, iki çağ arasında bocalayan, duygularıyla düşünceleri bağdaşamamış, XX. yüzyılın bozgun havasında yaşayan, sanatçı yaradılışlı bir kızdır.”(Susuz 7, **TK.**, s.62)

“Boncuk oyası gibi oluşumla, uzun boyum, ince belimle, spor elbiselerim, hepsini bana tutkun kılan, akıllı, ebemkuşağı konuşmamla en zamana değin tutabilirim onları.”(Susuz 7, **TK.** s.58)

Meli farklı bir kişiliktir. İçinde bulunduğu çevreyi olduğu gibi kabul etmek istemez. Çevreye uyması gerektiği düşünülse de o, bir öğretmen olarak çevreyi değiştirme isteği içersindedir. Kendini etrafındaki insanlarla kıyaslar. İnsanların kadere kismete tutunuşu, bir amaçlarının olmayışı onu daraltır.

Menekşeli Bilinç kitabındaki öykülerin çoğunda yer alan kadın kahramanların ise önceki öykülerdeki kadınlara göre daha fazla, bir başkaldırı, özgürlük mücadelesi içersine girdikleri, cinsel tutkularının peşinden gitme isteği duydukları ve kadınların erkekler uğruna birbirleriyle mücadele ettikleri gözlemlenmektedir.

Susuz 11 öyküsünün baş kişisi Naciye; kocası ve çocuğunu terk edip, aşık olduğu Şoför Murat ile kaçan, sevgilisi ölünce de bir film şirketinde iş aramaya gelen bir karakter olarak çıkar karşımıza.

Mahallesinde sevilmez Naciye.Çünkü mahalledeki diğer kadınlardan farklıdır.Tutkuları vardır ve onların peşinden gider.O çevresine başkaldıran, yalnız, özgür bir kadındır.

“Bir çalık kadın.İri kalçaları, sağlam beyaz dişleri var.Beyaz sağlam dişler.Komşuları olmayan kadın.Komşularıyla hamama gitmeyen, çeşmeden su taşımayan, taşlıklara serilip, gülüşüveren kızlarla ahbaplık etmeyen bir kadın.Ne düğüne ünlemeye çıkıverir, ne sarka giyer.Kapı önüne oturmaz.Yoldan bir adam geçse, örtmesini örtüp duvara dönmez; yürür gider. Çalık. “Bir çalık garı bu Naciye gız. Ha düşünür, ha düşünür ...””(Susuz 11,**MB.**, s.6)

Varım Diyorum İnanmalısınız öyküsünün kahramanı genç kız; mutsuz bir aile yaşantısına sahiptir.Alkolik, çalışmayan bir babası, eviyle doğru dürüst ilgilenmeyen,vaktinin büyük bir kısmını komşularıyla geçiren bir annesi vardır.Maaş aldığı bir gün babasıyla tartışan genç kız, kapıyı çekip ayrılır evinden.Evden kaçmıştır, yalnızdır ve yolda karşılaştığı, hiç tanımadığı bir adama güvenip evine gitmiştir.Zamanla birbirlerine aşık olup birlikte olmuşlardır.Ama genç kız kendisini evlenmek zorunda hissetmez.Çünkü onun için toplum baskısı önemli değildir.Önemli olan birbirlerini sevmeleridir.Çünkü genç kız cinsel özgürlük yanlısıdır.

Menekşeli Bilinç öyküsünün genç kız kahramanı da; annesi ve çevresindekiler gibi eve bağlanıp kalmak, ölü kızlar kervanına katılmak, kendinden öncekilerin koydukları törelere boyun eğmek istemeyen, dilediği gibi bir hayat yaşayıp, kendi törelerini kendisi oluşturmak isteyen bir karakterdir ve bu yüzden genç kız evde çürüyüp giden ablasıyla da bir tartışma içersine girmiştir.

Hışhışı Hançer öyküsündeki genç kız da; cinsel özgürlüğü uğruna mücadele eden, güzelliğiyle çevresindeki erkekleri etkileyip beraber olan; ama günün birinde, karşısına bambaşka, eğitilmiş, çevresi geniş, aydın, çalışkan biri çıkınca da cahilliğinin, eksikliğinin farkına varan, mücadelecisi ruhlu; ama doğru bir yolda da olmayan bir karakterdir.

Açar da Tutku Gülleri Açar öyküsünün, geçimini sağlamak için, herkes kocalarıyla beraber uyurken gece gündüz çalışıp ekmeğini çıkaran orta yaşlı kadın kahramanı yalnızdır ve kendisinden yaşça küçük biriyle ilişki yaşamaktadır.Delikanlının başka bir kızla daha beraber olduğunu bilse de tutkularının peşinden giderek tabularını yıkmıştır ve bunu, yıllarca yalnız yaşayan biri olarak hak ettiğini düşünmektedir.

“Çok çabaladım.Çok çabaladım da, sonra alıp uğraşlarımı yanı başıma, balkan güneşlerine oturup bir baktım.Bir baktım ki kimseler halin nedir dememiş.Adam olmuşum bir kendi çabamla....Borç yüzünden çıbanlar dökmüşüm...Hoşuma giden adamlarla yatmak hakkımdır.Bunu anlamayacaklarını, o çarpık erdem anlayışla bağdaştırmayacaklarını bilmez miyim.Boşvermişim ben onları.”(Açar da Tutku Gülleri Açar, **MB.**, s.81)

Sancılı Us Bizzedir öyküsünün ressam kadın kahramanı; kayınvalidesine ve onun yakınlarına boyun eğmeyip kendisine güvenen görünüşü, tavrı, hakim karşısındaki özgüveniyle mücadeleci, bilinçli kadınlar arasında yer almayı hak eden bir karakterdir.

Dumanaltı öykü kitabındaki Gülgün ise; genç, orta derecede eğitim almış, evli, çocuklu bir kadın karakterdir.Babasının vermemesi üzerine aşık olduğu Murat’la değil de başka biriyle evlenen Gülgün, büyük aşkı Murat’ı unutamaz ve Murat’ın anarşist suçlamalarıyla arandığı günlerde hiç düşünmeden onu evinde saklar.Daha sonra yakalanırlar.Ama Gülgün,haksız yere yaşadığı tüm suçlamalara rağmen başı dimdik, ağlamadan, cesurca biner polis arabasına.

Tedirgin öyküsünde ise; genç, sert, cesur,dik başlı, Nebahat adında bir üniversite öğrencisi kız çıkar karşımıza.Genç kız, hiç kimseye hesap verme sorumluluğu taşımadan, savunduğu düşüncelerin peşinden giden mücadeleci ruhlu bir karakterdir.

Umut’ a Tezgah Kurmak öyküsünün 40’lı yaşlardaki evli, öğretmen karakteri Nesrin Çarıklı; hiçbir zaman kardeşleri gibi olamaz.Annesinin lükse,eğlenmeye olan merakı diğer kızlarına geçerken, Nesrin, babasının aldığı, sonradan rüşvet olduğunu öğrendiği paraların altında ezilerek büyür.

Farklı bir karakter olarak sosyal sorumlulukları taşır, iki yıla yakın tutuklu kaldığı dönemde olumsuz yönlerini törpülerken kendisini her yönde geliştirmeye çalışır.

“İki yıla yakın bir zaman bu değişikliği göğüsleyebilmek için, sınırlarımı sağlam tutmaya çalıştım.Tek başarıım....Değiştim.Çok değiştim.Yadırgayacaklar beni.Önce sinirli, aşırı duygulu yapımı yendim.Başardım bunu...”(Umut’ a Tezgah Kurmak,**D.**, s.79)

Tan’ in Öyküsü ’nde başkişi olarak yer alan Ülker, evli,bir çocuğa sahip, fikir suçundan tutuklanmış bir kişinin(Özdemir) eşidir.Ülker, Nezihe Meriç’ in güçlü kadın karakterlerinin ruhuna sahiptir.Kocasının tutuklanmasından dolayı sınırları haraptır, bezgindir,sıkıntılıdır, gergindir; ama bu durumunu oğluna yansıtmamaktadır.Çünkü o

güçlü bir kadındır ve çocuğunu da bu bilince sahip biri olarak yetiştirecek kadar olgun, bilinçli bir annedir.

Acıyı Aşmak öyküsünde, kahraman olarak yer alan yaşlı kadın, siyasi olaylara karışan üç genci evinde saklayarak, gençlerin vurulmaları üzerine büyük tepkiler göstererek aktif-mücadeleci ruhunu ortaya koymaktadır.

Zor Yokuşu öyküsünde adı verilmeyip, fiziksel özellikleri gözler önüne serilmemiş kadın kahramanın, kocasından ayrı, bir kıyı kentinde, kızıyla birlikte ayakta durmaya çalışması, verdiği büyük yaşam mücadelesi gözler önüne serilmektedir.

Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar öyküsünün kadın kahramanı,geçim sıkıntısı çeken bir profesör eşi olarak, çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmeye çalışmış, dışarıya sıkıntılarını belli etmeyip, duygularını yazıyla ortaya koymaya çabalamış, güçlü bir karakterdir.

Yandırma öyküsünde, başkişisi olarak karşımıza çıkan Zümrüt Hanım, zamanında kirlî işlere bulaştığı bilinen Şamlı Fatma adlı kadının evlat edindiği, bir hanımefendi olarak yetiştirdiği bir karakterdir.Şamlı Fatma'nın zamansız ölümü, ardından evlendirildiği gencin de üç ay sonra veremden ölmesi üzerine Zümrüt Hanım, Şamlı Fatma'dan kalan, şehirden uzakta, gecekondu içindeki evinde dikiş dikerek yıllarını geçirmiştir.Ama yıllar sonra karşısına çıkan Rasim Usta ile tüm yaşamı değişmiştir.Ona beslediği büyük aşk ve bağlılık, Rasim Ustanın geçirdiği büyük kaza ile ortaya çıkmıştır.Zümrüt Hanım'ın kocasının iyileşmesi uğruna verdiği mücadele,sevgili kocasının hayata dönmesini sağlamıştır.

Çisenti 4 öyküsünün kızıl saçlı, güzel kadın kahramanı ise kocası tarafından genç, aptal, güzel bir kızla aldatılan, ama bu duruma üzülmeyen, çünkü kocasıyla farklı karakterlere sahip olduğunu bilen, neşeli, canlı, akıllı, gözlemleri, yorumları olan, dağ köylerinden omuzlayıp evine getirecek kadar bir tahta kapıdaki aşkı hisseden, paraya önem vermeyen , özgür ruhlu, mimar bir karakterdir.

Nezihe Meriç'in öykülerinin bir kısmında ise; önceleri pasif-edilgen bir yapı gösterirken, zaman içerisinde çeşitli sebeplerle bilinçlenerek aktif-mücadeleci hale gelen kadın kahramanlar dikkati çekmektedir.

Dedi Ölüm Aklımda öyküsünün kadın kahramanı Nedret, hayatının büyük bir kısmı mutfakta geçen, anlamsız, tekdüze bir yaşamı olan, değişiklik özlemi hisseden bir karakterdir.Kendisini eşine, çocuklarına ve işine adanmış biri olarak günlerini koyun gibi

geçirdiğini düşünmektedir. Her şey aynıdır. Çocuklarının kendisinden daha zeki olduğunu düşünüyordur. Eskiden bulaşmaya korktuğu olaylara, çocuklarının istekleri uğruna korkusuzca atılması sonunda kendisine de bir güç vermeye başlamasına, gözlerinin açılmasına neden olmuştur. Bu bir bilinçlenme belirtisidir.

“Biçimli, derli toplu bir şişmanlığı var. Yakışıyor ona. Elleri küçük ve ince. Eğilip doğrulduca, yanakları pembeleşiyor, soluğu daralıyor... yorgun, düşünceleri; dağınık bir anlam vardı, koyu kahverengi halkalı, açık kahverengi gözlerinde.” (Dedi Ölüm Aklımda, **D.**, s. 10)

Umut’ a Tezgah Kurmak öyküsündeki Boncuk Hanım karakteri ise; mutlu bir çocukluk yaşamış, gözünün içine bakılarak büyütülmüş, evlendikten sonra üç kızıyla genç yaşta dul kalmış bir kahramandır. Kızlarını en iyi şekilde büyütme çalışmıştır. Ama ikizleri, umursamaz, güzelliklerine, eğlenceye düşkün karakterler olarak yetiştirilirken, küçük kızı Nalan sosyal olaylara duyarlı, sessiz kalmayan bir kız olmuştur. Zaten kızı Nalan’ın sosyal davalar peşinde koşuşu, kaçakları gizlice evinde saklaması ve Boncuk Hanımın da onlara bakması, tutuklanmasına neden olmuştur.

Boncuk Hanım için tutukluluk dönemi, bir değişim sürecini oluşturmuştur. O güne kadar neyin ne olduğu konusunda bir bilgisi olmayan, hayatı koğuştta öğrenmeye çalışan Boncuk Hanım için yaşam, çıktıktan sonra daha farklı, daha aktif olacaktır.

“Mavi bir cam bilyaya benzetmiştik onu... Öyle bir cam bilya ki, insana çocukça sevinmeler getirebiliyordu. Öyle topalacık, öyle parlaktı ki her şeyi. Dişleri, gergin yanakları, tırnakları, arasına beyazlar karışan sarı saçları. Ya masum mavi gözleri!” (Umut’ a Tezgah Kurmak, **D.**, s.108)

“Başlangıçta, konuşmadan, başı elindeki işine eğik, sessizce oturan biriyken, yavaş yavaş, gene tutuk, gene çekingen, ama uyanık, neşeli, sevmelere, sevinmelere hazır, anlatmak istediğini uzun uzun anlatabilen, sözün arasına, insanı gülmekten bayıltan yansımalar katan bir kadın çıkıyordu ortaya. Sarışınlığına hiç uymayan, esmer, demli bir sesi vardı... Memleketin hemen her yöresinin ağzını biliyordu.... Altı aya varmadan, koşuğu örgütleyip, hepimizi yün örür, nakış işler duruma getiren de o oldu.” (Umut’ a Tezgah Kurmak, **D.**, s.82)

Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3’te; bir önceki öyküde (**Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2**) kocasının ölümü üzerine, akrabalarını bulmaya geldikleri kıyı kentinde, iki çocuğuyla birlikte

ortada kalan kadın kahramanı, bu öyküde, kentin doktorunun öncülüğünde kıyı kentinin sahiplendiğini görmekteyiz.

Öyküdeki kadın kahraman, kente yerleştikten sonra hamaratlığıyla, tatlılığıyla herkesin sevgisini kazanmış, yaşadığı yeri bir cennet haline getirmiş, kıyı kentinin gerçek anlamdaki lokantacısı olmuş, çocuklarını okutmuş, çaresizliğini başarıya taşımış mücadeleci bir karakterdir.

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.Nasıl Yaşamak İstediyime Gelince...Yaşamöykünden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim,Örnek Olarak öyküsünün orta yaşlı kadın kahramanı, yıllardır annesiyle birlikte kendisini küçük gören, sinir hastası yapan kocasından ayrılıp, doğup büyüdüğü, çok sevdiği kıyı kentine yerleşen; burada, dağ yolunda zeytinlikler içerisinde, dededen kalma yetmiş seksen yıllık bir eve taşınan, tek başına, sadece kendi dilediği şeyleri yapan, bankacı biri olarak, kocasının kendisine yakıştıramadığı yazarlık ruhunu burada doyasıya yaşayan, denizle baş başa mutluluk içerisinde bir yaşam süren, gerçek aşkı tatmamış ve bu durumuna üzülen kaptan dedesinin biricik torunudur.

2.2.3.1.1.2.Pasif-Edilgen Kadınlar

Öykülerin büyük bir çoğunluğunda, toplumumuzda sıkça karşılaştığımız, bizlerle birlikte yaşayan, koca baskısı gören; ama kimi çocukları kimi de çaresizliğinden dolayı boyun eğip sesini çıkaramayan, bunların yanı sıra maddi sıkıntılar çeken ya da karakter bakımından geri planda kalmayı tercih eden kadın kahramanlar yer alır.

Dünyada Teknik Arıza öyküsünün kahramanı, küçük yaşta evlenmiş, kendisini evine, kocasına, çocuklarına adanmış; bu sırada kendi duygularını ihmal etmiş, kocasının aşkı başka bir yerde buluşuyla ortada kalmış, çaresiz bir kadın karakteridir.

Susuz 4 öyküsünün kültürlü, çalışkan kadın kahramanı da kocası tarafından aldatılmıştır.Ama ortada çocukları vardır ve kadın onları zor durumda bırakmayacak kadar da özverili bir annedir.

“Sesi yine öyle; kalın ve genç.Yıllarca önceki gibi.Sesi değişmemiş.Dış görünüşü çok az değişmiş zaten.Asıl gözleri.Bir hançer saplanmış sanki, acısı soğuyup katılmış.Böyle bir şeyi.İyi olmaz, belli.Ama acıya alışmanın kuvveti var sanırım onda.”(Susuz 4,TK. , S.27)

“... Çok savaşımiş.Kaybetmedim, diyor.Rahat ve sağlam duruyor kendi dikeyinde.Kendine boş veriyor.”(Susuz 4, TK. ,s.27)

Susuz 10 öyküsünün kadın kahramanı Hüsniye cahil, kocasına bağımlı, ezik bir karakterdir.Kocasını kendisini aldatıyordu, bunun farkındadır.Ama ne kadar acı çekse de “erkektir yapar; döner gelir evine.”deyip acısını içine atıyordu.

Suskun Ezgisi öyküsünün iki çocuğa sahip, 48 yaşındaki güzel, bakımlı kahramanı; kocasının başka bir kadına ilgi gösterdiğini bilmesine rağmen, onu kaybetmek korkusuyla sesini çıkaramayan, rahat bir yaşama sahip olmasından dolayı sosyal davalarla ilgilenmeyen; ama içinde de bir şeylerin eksik olduğunu hisseden bir kadın karakterdir

Tedirgin öyküsünün baş kişisi Nurhan Aladağ, zengin, çocuğu olmayan, gezmeye eğlenmeye düşkün, kocasına bağımlı bir kadın karakterdir.Konumu gereği siyasi olaylarla ilgilenmese de gençlerin ölmesine, çektikleri acılara da dayanamaz.Arkadaşı Nili'nin, eşinin akrabası olan üniversite öğrencisi Nebahat'ı nezaket icabı evine davet etmesi, kartını vermesi gözaltına alınmasına sebep olur.Olaylarla hiçbir ilgisi olmayan Nurhan, koğuşta geçirdiği gecede, yaşananları, kendisini gözaltına alan sebepleri bulmaya çalışarak tedirgin bir gece geçirir.Çünkü Nurhan siyasetle ilgilenen biri değildir.Ama koğuştaki yatağında uzanırken geçmişine, erken yaşta evlenişine, yaşananlara o güne kadar duyarsız kalıp sadece kendisi için yaşamış olmasına artık, kızan bir karakterdir.

“‘Tedirgin’ de gözaltına alınmış, yaşamın doğal bir parçası olmuş burjuva alışkanlıklarından uzakta, toplumsal çalkantıları, yolunda gitmeyen, herhalde ters olması gereken ama bir türlü tam berraklaştıramadığı pek çok şeyi sağduyusu ve kuntlaşmış duygularıyla sezinleyerek yaşayan bir kadındır Nurhan Aladağ.”⁵⁷

İkircim öyküsündeki Zerrin karakteri;

“Ben de evimi seviyorum işte.....Kumaşlarla ahablık ederim.Dikiş kutumla konuşurum desem yeridir.Öyle iğnelerim, ipliklerim vardır ki, dostlarımdır.Dümdüz bir kumaşı kesip biçerek, pastalar, pensler, büzgülerle donatarak ondan bir giysi, bir etek çıkarmanın zevki!Yünlerim de öyle.Sepet sepet, torba torba....Arkadaşlarım da gelsin isterim elbette.Biz ailece geleni gidene çok severiz.Küçük börekler, tuzlu poğaçalar, pastalar yaparım onlara.Hep bir şeyler yaratmaktır yaşamak benim için...Evim benim

⁵⁷ Füsün Akatlı, “Dumanaltı”, **Öykülerde Dünyalar eleştiri yazıları**, Boyut Kitapları, İst. 1998, s. 24.

kabuğumdur.Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için.Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben.....İyi bir vatandaşın tüm niteliklerini taşıyarak, çevresine faydalı olmayı amaçlayarak, güzel örnek olarak yaşadı...Elbette, memleketin yetiştirdiği tüm sanatçıların üzerine titrer.Toz kondurmaz.Yazdığı kitapları okur, eleştirir, resimleri izler.Tiyatroları, sinemaları konserleri hiç kaçırmaz.Gazetelerdeki eleştiri yazılarını özellikle izler.Okur, kendi beğenisini ölçer...Savurgan olmamalıdır diye düşünür...Hep eskiyi yeni yapar.Ondaki beceri kimsede yoktur.Ucuzları hiç kaçırmaz.”(İkircim, D., s.160-161)şeklinde tanımlanabilir.

Zerrin öyküde rahat bir karakter olarak çıkar karşımıza.Evlidir,özel üniversitelerde okuyan, siyasi olaylara karışmayan çocukları vardır, kendi evi içerisinde temizliğini, ailesine pişireceği yemekleri düşünerek yaşamaktadır.Bu rahat yaşam içerisinde dış dünyayı kitaplardan, okuduklarından takip etmeye çalışır.Kendisine göre bilgili, eğitilidir.Fakat en yakın arkadaşı Güzin’e göre ise hayata atılmayıp kıyısında durduğu, sosyalizmi savunmadığı ve çocuklarını da kendisi gibi yetiştirdiği için pasif-edilgen bir karakterdir.

Kimin Kimsesi Kim öyküsünde yer alan genç kız, dağ köylerinin birinde doğmuş, ninesinden başka kimsesi olmayan, ninesinin ölümü üzerine köye gelen Çerçi Mustafa ile evlendirilen, onunla köy köy gezip Tülay adında bir kızları olan, kocasının kendilerini sokağa bırakmasıyla ortada kalıp hallerine acıyan bir kadın tarafından Madam Ana’ya getirilen, Madam Ana’nın kendisini en iyi şekilde yetiştirmesi sonucu bir İstanbul hanımı haline gelen, iş öğrenen, yan evin çatısında çalışan Abdurrahman adlı bir Karadeniz delikanlısına aşık olan; fakat Abdurrahman’ın çatıdan düşüp, Madam Ana’nın da yaşlılıktan ölmesiyle tekrar yapayalnız kalan, çaresiz bir karakterdir.

“Ayşe bu dünyanın, bu memleketin, bu kentin, küçücük bir zerresidir.Ovada, uzaktaki dağlara doğru yayılıp giden boz toprakta, tek bir ağaçtır.Yanı yöresi bomboş.”(Kimin Kimsesi Kim,Ç. ,s.34)

Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 öyküsünün baş kişisi, fakir yaşamında kocası ve çocuklarıyla mutlu bir yaşam sürerken; kocasının ani ölümü üzerine çocuklarıyla ortada kalan, hiçbir güvencesi olmayan, toplumumuzun birçok yerinde karşılaşılabileceğimiz çaresiz bir kadın tipidir.

“Balık etinde bir taze.Saçları şakaklarında uçuk sarı kıvrımlar yapan, açık kumral, ela gözlerinde derin bir endişeye benzeyen keder.Yanakları ve gerdanı pençe pençe kızarıp soluyor.Solan yerlerde sarımtırak halkalar oluşuyor.”(Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2,Ç. , s.39)

Susuz 7 öyküsünde, kocası Rahşan Koçakoğlu'nın zenginliğinden yararlanarak gününü gün eden karısı; cahilliği, görgüsüzlüğü, merakı ve edilgenliğiyle, öykünün kahramanı Meli tarafından çok güzel tasvir edilmiştir.

2.2.3.1.1.3. Bunların Dışındaki Kadınlar

Kimi kadınlar da tüm rahat görünümüne karşın arada kalmış bir yapı sergilerler.Çünkü bu tip karakterler ne tamamıyla özgürdürler, ne mutludurlar, ne de bir yere bağlanabilmişlerdir.Bu arada kalmışlık daha çok genç kızlarda görülmektedir.

Boşlukta Mavi öyküsünde, tatilini dayısının taşradaki evinde geçiren genç kızın içersindeki boşluk, yalnızlık, bir yere ait olamama hissi öyküye damgasını vurmaktadır.Bu genç kız ne dayısının taşra evini sahiplenebiliyordur ne de şehirdeki küçük evinde mutludur.Bunun yarattığı baskı karakteri boğuyordur.

Dünyada milyonlarca insan vardır.Her insan ayrı bir karakter yapısına, ayrı bir kişiliğe sahiptir.Ama bu insanlar ortak duygular, benzer hayatlar da yaşayabiliyordur.Tıpkı **Narin** öyküsündeki genç kızın, bilmediği bir dilde şarkı söyleyen bir adamdan çok etkilenmesi gibi.

Bu öyküdeki narin, içli genç kız, o kadar hassastır ki insanların gözlerine bakarak bile, onların düşünceleri, karakterleri hakkında yorumlarda bulunabiliyordur.

Kurumak öyküsündeki Bilge; içinde bulunduğu ortamdan mutlu olmayan, içten içe bir sıkıntının kendisini kemirdiğini düşünen, bir işe yaramama duygusuyla parazit insan kalmaktan doğan bir kırılışla yaşayan, tam umudu bulduğunu düşündüğü anlarda “her şeye karşın o tedirginlik benim içimde bir yerde duruyor.”(Kurumak, **B.** , s.95) diyerek bir türlü kabuğunu kırıp dışarı çıkamayan, içindeki tedirginlikle kuruyan, kendi kendisini yiyip bitiren bir genç kızdır.

Susuz 7 öyküsünün kahramanı Ayşe, içinde bulunduğu anlayışsız çevreden sıkılmaktadır.Kendisini anlayan insanların sayısı sınırlıdır.Bu insanlardan biri olan kuzeni Nil de yaşadığı ortama dayanamayıp Amerika'ya kaçmıştır ve tek başına olan

mutsuz yaşamında Ayşe, kimseye bir şeyleri kabul ettirmeye çalışmadan yaşayıp gitmektedir.

“...Önce ben, mutlu değilim.İş burada.Ben varım ya ben, kendim, ben, mutlu değilim.Güçsüzüm...”(Susuz 8,TK. , s.90)

Güzbeyi öyküsünün evli, torun sahibi, 50’li yaşlardaki güzel kadın kahramanı, kendisini rahat, huzurlu bulmamaktadır.Çünkü oğlu, gelini, torunları ve hiç durmadan gelip giden misafirleriyle dolu yaşamında bir tutsak hayatı yaşıyordu ve biraz olsun kendisiyle başbaşa kalabilmek için uğraş veriyordu.

“Bu ince sarışın yüz
bu ince mavi gözler
bu fırçalanıp kulakların arkasından şöylece toparlanıvermiş sarı saçlar
Elli yaş öyle çok yaşlı
Yaşlı mıyım?
Kırışıklarım bana yakışıyor.”(Güzbeyi , BKDK., s.315)

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken öyküsünün “...kırk yaşlarında, gözleri...denizin,güneşin,mavinin,deniz gibi renginin karışımı.

Tepesine bağlanıvermiş, bir güzel topuz havası estirilmiş saçlarından, ayağındaki kalın sandaletlerden, yerlere kadar uzanan, yerli bürümcük entarisinin , eski zaman giysilerini anımsatan havasına dek, sırtına astığı, pek rastlanamayan dokuma çantasıyla, değişik, “ne hoş”denilen bir havanın içinde...”(Hani Bir Zamanlar Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken, Ç. , s.8) tüm aile fertleri bir arada, Boğaziçi’ndeki yalılarında, canlı, cıvıl cıvıl, mutlu bir çocukluk geçiren kahramanı Yeşim, yıllar sonra taşındığı apartman dairesine bir türlü alışamaz.Kalabalık bir aileden gelip de eşi ve çocuğuyla olan minik hayatı onu mutlu etmez.Hele de sık sık değişen bakıcılar geçmiş günlerine daha fazla özlem duymasına neden olur ve bu mutsuzluk, yalı hayatından uzak kalışı, çevrenin yaşadığı olumsuz değişim, Yeşim’in kendi içine dönük bir yaşam sürmesine neden olur.

Çisenti 5 öyküsünün kadın kahramanı da çok istemesine rağmen annesinin hastalığı, babasının hayırsızlığı yüzünden okuyamamış, sonradan hapislerde çürüyen Ahmet’le değil de; aşık olmadığı çok iyi kalpli başka biriyle evlenmiş, bir kız bir erkek

çocuğuna sahip olmuş; fakat hayatında bir şeylerin eksik olduğunu hissedip, bu sıkıntı içersinde sabahlara kadar yıllarca uyuyamamış bir karakterdir.

Nezihe Meriç'in kadın karakterleri içersinde; yaşadıkları tüm sıkıntılara, maddi yetersizliklere ya da eğitimsizliklerine rağmen mutluluğu yakalayabilmiş kahramanlar da yer almaktadır.

Özsu öyküsünde; mahallenin özsu olarak nitelendirilebilecek Hayriye'si; temiz, neşeli, hamarat, mahalleliyle çok iyi geçinen, düşleri olan, kabına sığmayan ve bu canlılığını, çevresine de geçiren bir karakterdir.

“Hayriye kumral, iri kalçalı, ıslıl ıslıl bir kadındır. Onun işini bitirdikten sonra filesini alıp sokağa çıkmasıyla günlük yaşam canlanıverirdi.” (Özsu, B., s.74)

Ve bu kahraman, yaşadığı maddi sıkıntılara rağmen mutlu olmayı, elindekileri değerlendirmeyi bilen kadın tipine örnektir.

Alaturka Şarkılar öyküsünün kahramanları genç kız ile annesinin arkadaşı Rani; yaşamı, doğayı seven, doğayla iç içe olduklarında Allah'ı kendilerine daha yakın hisseden, canlı, neşeli, umutları, hayalleri olan kadın karakterlerdir.

Rani “Her zaman bir küçük kız kadar masumdu. Kuşları, civcivleri kedileri, küçük köpek yavrularını; denizi; acı biber turşusunu; eski yalıları, çocukları, genç ihtiyar herkesi...severdi...” (Alaturka Şarkılar, B., s.87)

Deli Deli Deli öyküsünün kadın kahramanı da, yaz mevsiminin sona erip çevredekilerin kente girmesiyle Bodrum'la baş başa kalan ve burada tek başına olmanın tadını çıkararak mutlu bir karakterdir.

Gül Yaprığının Pembe Sesi öyküsünün orta yaşlı kadın kahramanı; yeni neslin rahatlığından, dostça tavırlarından, anlayışlılıklarından hoşnut, kendisi de aynı düşüncelere sahip, pahalı bir otel önünde değil de kayalık bir denizde karşımıza çıkan mutlu bir karakterdir.

Sepetli Kadın öyküsünün kahramanı da yalnızlıktır. Her şeyi tek başına yaşar. Ama bu yalnızlık, kendisinin tercih etmiş olduğu bir durumdur. Çünkü arkadaşları beraber vakit geçirmek isterken, o, yanına aldığı sepetiyle uzaklarda kitap okuyarak, tek başına denize girerek mutluluğu yaşayan bir karakterdir.

Nezihe Meriç öykülerinde yazar kahramanlar da, oldukça geniş bir yer kaplar.

Öykücülük öyküsünde yer alan kadın kahraman; evine düşkün, titiz, İstanbul'a hayran, dost canlısı, yakın iki dostunun da içersinde bulunduğu öyküler yazan orta yaşlı bir karakterdir.

Bugenvilli Başlangıç öyküsünün sevgi dolu, ileri görüşlü, çevresinde yaşananlara karşı duyarlı yazar kahramanı; beyaz duvarlardan, damlardan, çardaklardan taşan mor begonviller gibi istediği öyküyü yazacağına inanan, yazı, yazın verdiği tüm güzelliklere hayran olan bir karakterdir.

Eskiden Bodrum'da 1 öyküsünün kadın kahramanı da Bodrum'u ve sessizliği seven, dostluk duygusuna önem veren, insanları, yaşamı tanımaya çalışan, kendi iç sesini dinleyen, eşine aşık bir yazardır.

Uydurukçu öyküsünün kadın kahramanı ise; hayal dünyası geniş, çevresinde gördüğü ufak tefek ipuçlarıyla bir öykü kurgulamaya çalışan, önünde duran beyaz şarabı, karpuzu ve sigara böreğiyle, denize yakın olan bir Bodrum akşamında gününü güzelleştiren, mutlu bir karakterdir.

Sonuç olarak Nezihe Meriç öykülerine kadın açısından yaklaşıldığında; ilk öykü kitabı Bozbulanık'ta, kırsal kesim içersinde yer alan eğitimsiz kadın kahramanlar dikkati çekerken, zaman içersinde bu kadın kahramanların, yerlerini, şehirlerde yaşayan, yüksek öğrenim görmüş kişilere bıraktığı görülmektedir.Öykülerde en çok orta yaşlı kahramanlar ve genç kızlar dikkati çekmektedir.Bu kahramanlardan bazıları, aktif-mücadeleci yaşamları içersinde pes etmeden, mutluluk peşinde bir yaşam sürerken; bazıları da gerek toplum baskısı gerek kocalarının bağnazlığı, gerek de kendi cahilliklerinden dolayı pasif-edilgen bir yapı sergilerler.

Bazı öykülerde(özellikle **Dumanaltı** öykü kitabında)siyasi olaylarla ilgilenen kadın kahramanlar yer alırken; bazıları içinse bahsedilmesi bile ayıp bir olgudur.Menekşeli Bilinç öykü kitabında ise diğer öykülerinden farklı olarak, özellikle genç kız karakterlerinin özgürleşme, dilediklerini yaşama istekleriyle cinsel arzularının peşinden gittikleri gözlemlenmektedir.

Meslek açısından değerlendirdiğimizde ise kadın kahramanlar en çok öğretmen ya da yazar olarak çıkar karşımıza.

2.2.3.1.2. Erkek Kahramanlar

Nezihe Meriç öykülerinde erkekler şahıs kadrosu içerisinde başkişi olarak çok fazla yer almaz. Çünkü kadın bir yazar olarak, kadınlara özel bir önem veren Nezihe Meriç için erkekler biraz daha geri planda kalmıştır. Fakat başkişi olarak az sayıda yer alan bu erkek kahramanlar, kadın kahramanların yanında, yardımcı karakter olarak sıklıkla yer alır.

Erkek Kahramanlar, **Bozbulanık**, **Topal Koşma**, **Bir Kara Derin Kuyu** ve **Yandırma** öykü kitaplarında başkişi olarak çok fazla yer almazken; **Dumanaltı** ve **Çisenti** öykü kitaplarında daha fazla karşımıza çıkar.

Erkek kahramanları maddi durumları açısından değerlendirdiğimizde ise; daha çok orta halli kahramanların yer aldıkları görülmektedir. Bir tek **Erol Bey** öyküsünün kahramanı Erol Bey ve **Bir Kara Derin Kuyu** öyküsünün başkişisi Uğur Bey maddi açıdan zengindir.

Bu kahramanları yaşlarına göre değerlendirdiğimizde ise daha çok orta yaşlı kahramanların yer aldığı ve onları delikanlıların takip ettiği görülmektedir.

Erkek kahramanların fiziksel özellikleri kadın kahramanlarındaki gibi çok fazla ortaya konmamıştır. Çünkü Nezihe Meriç kahramanlarının daha çok ruhsal ve düşünce yapılarını ortaya koyma amacındadır. Sınırlı sayıdaki fiziksel özellik tasvirini de, kahramanların tarzlarını daha görünür kılmak için vermiştir.

Öykülerde, tıpkı kadın karakterlerde olduğu gibi, erkek karakterlerde de duyarlılığı yüksek kahramanlar dikkati çeker.

Çalgıcı öyküsünün başkişisi bir öğretmendir. Bu öğretmen, çevresindeki sıradan insanlardan farklı, düşünen, anlamaya çalışan; bu nedenle de karamsar, sıkıntılı bir karakterdir.

“Paltosuyla fötr şapkasının altında kaybolmuştu. Ufak tefeki. İncecik suratlıydı. Sakalı uzamıştı. Sırtı ağrıyordu. Üşüyordu. Bakışları bıçak sırtı gibiydi. Gençti ama çok yaşamış bir görünümü vardı.” (Çalgıcı, B., s. 9)

“Genç adam da yorgun, bezgin, tatsız. Bir an önce evde olmayı istiyordu. İstek değil, kuru, sessiz bir odayı, bu ıslak, soğuk gürültüden üstün bulmak onunki. Huzursuz, sıkıntılı bir duruşu vardı. Aklından şöyle bir dize geçtiği sanılabilir: “Ve ben bir anlık hayatını yaşamak isterim herkesin” yada insanları ayakta tutan, yaşama gücü veren, en ilkelinden en olgununa dek herkeste eş olan şeyin ne olabileceğini

düşünüyordu.Yüzünde bu anlama gelen bir solukluk vardı.Kim bilir! İnsanların alacası belli mi?Önünden geçen otobüslere, insanlara, tramvaylara, şapkalara, ışıklara, pencerelere bakıyor, üşüyor bezginliği artıyordu.”(Çalgıcı, **B.** , s.9)

Işın öyküsündeki Işın adlı genç kızın babası; düşünen, sıkılan, kendi içine dönük bir yaşamı tercih eden, çevresindeki birçok insandan farklı, öğrenmeye çabalayan bir karakter olmasının yanı sıra; kızıyla en iyi şekilde diyalog kurup arkadaş olabilen, ona doğru yönü gösteren, sessiz, sakin, anlayışlı bir babadır da.

Erol Bey öyküsünün kahramanı Erol Bey ise bize karakter olarak Servet-i Fünun dönemi kahramanlarını hatırlatmaktadır.İnce, narin, kibar, kırılğan, sessiz, içine dönük, ailesine düşkün bir yapıya sahip olan Erol Bey, babasından kalma büyük bir konakta, kiralardan gelen paralarla geçinmektedir ve içinde bulunduğu buhranlı dönemleri alkole sarılarak atlarmaya çalışmaktadır.

Yani Erol Bey öyküde mücadeleci, kararlı, çalışkan bir karakter olmaktan uzakta; duygusal, tembel, hassas bir yapı sergilemektedir.

“...Son derece terbiyeli, içine dönük, utangaç bir adammış öyle zamanlarda.Utangaç bir adam zaten, belli etmemeye çalışırsa da...Hiç evlenmemiş.Kumral, sakallı, ince mavi gözleriyle,Türke hiç benzemeyerek, ama konuşması, gülmesi, rakı içmesi ve mezelere olan ilgisiyle, hem Türk, hem Osmanlıdır...Elleri çok güzeldir.Uzun parmaklı, kemikli, ince.Üzeri kumral tüylerle kaplı.Ayrıca çok temiz.”(Erol Bey , **D.** , s.176-177)

“Erol Bey aydıındır,bilgilidir,ama çağdaş değildir dedik...Şekspir’i İngilizcesinden okur, Molyer’ i Fransızcasından. Fransa’nın Paris’ini, İngiliz’in Londra’sını ezbere bilir, ama senin Konya’yı bilmez.”(Erol Bey, **D.** , s.178)

Bir Kara Derin Kuyu öyküsünün İstanbul ve Boğaz tutkunu, eşinden ayrılmış kahramanı Uğur Bey; kibarlığı, sessizliği ve kendi içine dönüklüğüyle(Faik Beyin deyimiyle)bir ‘cumartesi kibarı’ erkeği olarak tanımlanmaktadır.

Bir Yunus öyküsünün kahramanı Yunus, bir kıyı kentinde doğmuş, burada derviş olarak tanınan bir süngerci tarafından ismi konulmuş, denizlere olan aşkı nedeniyle küçük gemilere verilmiş, buralarda yıllarını geçirip döndüğünde annesinin ve süngercinin öldüğünü öğrenmiş ve ardından evlendirilip çoluk çocuğa karışmış bir karakterdir.Ama Yunus için bu, dilediği bir hayat olamamıştır.Çünkü o, karısıyla yaşama dair oturup konuşmak, gerçek anlamda yaşamı paylaşmak ve gerekirse karşılıklı

oturup içmek istemektedir.Ama bu durum karısına göre değildir ve bu yüzden de Yunus çaresizliğinin, mutsuzluğunun içersinde, kendisine mutluluk verecek başka bir ışık aramaktadır.

“...Yunus küçüktü.Dağların ceylanıydı.O küçücük yaşında bile, bir yakışıklıydı, bir göze görkem çocuk, bir erkek adamdı ki!

Hiç küçük oğlan çocuğu olmadı.

On beşine geldiğinde de, tam bir genç erkek.

...

Tanrı bu çocuğa güzel ol demiş.

Kafasının biçimi, kestirmese bukle bukle incecik olan gür ipek saçları, güldüğü zaman güneşli dişlerinin parıltısı, sarı ela gözlerinin baktığı yeri aydınlatan ışığı, boyu posu, pazuları, biçimli bacakları...” (Bir Yunus, Y. , s.26)

Ormanın içinde Yeşil Gezer öyküsünün öksüz olarak büyüüp evlilik yaşına gelince de biricik Agop Usta’sının karısı Hemide teyze tarafından Menekşe adlı bir kızla evlendirilen kahramanı Mustafa, karısını sevmesine rağmen dünyalarının farklı olduğunu düşünen, karısı sülalesi ile haşır neşir olurken; kendisi kitaplarıyla yaşayan, sessiz, sakin, iyi kalpli bir karakterdir.

“Sen iyi cins bir ağaçtan kesilme, ince ruhlu bir kerestesin.” (Ormanın içinde Yeşil Gezer, Ç. , s.19)

Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3’te başkişi olarak yer alan doktor, çok uzun yıllar önce öyküdeki kıyı kentine gelen, babasının kendilerini terk edip gitmesinin dışında geçmişi hakkında pek bir şey hatırlamayan, yakışıklı, insanın gözlerine baktığında karakteri hakkında doğru kararlar verebilen, bir derinliğe sahip, iyi niyetli, kültürlü, her akşam deniz kenarındaki bir lokantada rakısını içen, kendisini Nezihe Meriç’in Topal Koşma kitabının Susuz 2 öyküsündeki Ali Bey karakterine benzeten, herkesin sevip saygı duyduğu bir karakterdir.

“Orta boyluydu bu adam.Şişman mıydı?Göbeği vardı ama yok, şişman denilemezdi.İnsanın dikkatini çeken, herhangi bir özelliği yoktu.Yaz kentine uygun giyiniyordu.Ama onda, dile getirilmesi zor bir albeni vardı.Sigara içişinde, hiçbir tasası yokmuş gibi görünen tasalı duruşunda ....

....

....

Doktor beyin, kısık, acı yeşil, sarı yeşil gözleriydi insanı çarpan.”(Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3, Ç. , s.43-44)

Çisenti 2 öyküsündeki kumral delikanlının hayatı; küçük yaşlarında anneannesinin sevgisi ve ilgisiyle, anneannesinin kendisini bırakıp göklere uçmasının ardından, anne ve babasını balkonda bekleyerek geçmiş, babasından görmediği ilgiyi başkalarında aramış, en mutlu olduğunu düşündüğü anlarda bile, bakışlarında bir donukluk, içinde bir hüznün barındırmış, ince, hassas bir kız kadar zarif, ölümü kendisine yakıştıramamış bir karakterdir.

Çisenti 3 öyküsünün uzun boylu, yapılı, kalabalıklar içersinde tek başına yaşamayı tercih eden kahramanı, çevresindekilerin kendisini terk etmesinin ardından gerçek yalnızlığın ne olduğunu anlayan, mutluluğu da mutsuzluğu da tam olarak tanımlayamayan ve yaşama bir yerinden tutunmak gerektiğine inanan, yalnız, duyarlı bir adamdır.

Çisenti 7 öyküsünün evli erkek kahramanı ise; ‘Avrupai’ diye adlandırılan yaşam tarzından çok ‘Alaturkalığı’ seven, lüks semtler yerine kenar mahallelilerin salaş kahvelerini tercih eden, sürekli çevresini inceleyen ve bu düşüncelerinden dolayı lüks düşkünün karısıyla anlaşamayıp ayrılmayı düşünen hassas bir karakterdir.

Erkeklerin başkişi olarak yer aldığı öykülerin bazılarında; kahramanların yaşadıkları mutsuzlukların, çıkmazların tüm ayrıntılarıyla verildiği dikkati çekmektedir.

Uzun Hava öyküsünün kahramanı Demirci Fehmi Usta, Allah ve kader duygusuna yürekten bağlı, evine ve ailesine düşkün, hoşlanmadığı şeyler olsa da Allah korkusu ve kader inancıyla sessizliğini koruyan bir Anadolu insanıdır.

“Demircidir...Çarşıda küçük, dar, karanlık bir dükkanı vardır.Sabahtan akşama kadar çalışır.Bir paket sigara içer.Pek az konuşur.Binde bir de güler.Ama onu; ...iki göz evinde, kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli...Bu yüzden Allah’ını, kaderini, dünyayı, demirciliği, safran çiçeklerini sever...Düşünür, şaşar; şükreder; gene düşünür...”(Uzun Hava, B. , s.49)

Aynı öykünün bir diğer kahramanı Sabir ise toplum baskısı ve gelenekler yüzünden aşık olduğu Rum Sofiya ile değil de on altısında, sevmediği bir kızla evlendirilen bir şofördür ve kahramanın yaşadığı, mutsuzluk öykünün bütününe bir çılgılık olarak yayılmaktadır.

“Dağınık sarı saçları, iri yarı vücuduyla sarhoş, umutsuz, hırçın...” (Uzun Hava, **B.** , s.49)

“Şoför Sâbir, it Sabir, kopuk Sabir...kimin nesidir bilinmez...Masal gibidir havası.Enine en, boyuna civan, şahin bakışlı, kartal uçuşlu Şoför Sabir ...içip içip dağlarda gezen bir adam; yangın olduğu Rum karısı Sofiya...Ve dağın tepesinde Fehmi Ustanın evine yakın bir evde, ablak köylü surati, uçuklamış dudaklarıyla onaltısını yeni bitirmiş karısı.” (Uzun Hava, **B.** s.49-50)

Susuz 2 öyküsünün kahramanı Ali Bey, sonradan pişmanlık duyduğu bir yaşama sahip, yılları geri almak için temennilerde bulunan, kuşağının kaderini yaşadığını düşünen, bir birikim yapmadığı, daha doğrusu yasal olmayan işlere bulaşmadığı için karısı tarafından küçük görülen, yaptığı hatalardan dolayı oğluna karşı bir hesap verme ihtiyacı duyan, üzgün, ezik bir babadır.

“İşte yaşamını özetleyen çevre: karısı, kızı, konukları.Giderek bu oda, zaman zaman gelip yaşamına yerleşmiş bu eşyalar...Kurtulamaz.Kanına karışmış bunlar onun.Çevresinde, masanın başında oturuyorlar.Sigara dumanları arasında, ondan uzaklaşmış seslerle, onu hiç ilgilendirmeyen konuşma içinde, zaman zaman dikine çıkışlar yapan, bazen toptan patlayıveren kahkahalarla...” (Susuz 2, **TK.** , s.13)

Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 öyküsünde, kahraman olarak karşımıza çıkan delikanlı; sonradan pişmanlık duyduğu bir evlilik gerçekleştiren, yaşadığı yozluğu yaşanmamış saymak isteyen ve bütün yaşadıklarını yok sayıp çocukluğunun geçtiği kıyı kentine göçmeyi düşünen bir maden mühendisidir.

Erkek karakterler içersinde yer alan ve deli olarak adlandırılan bir karakter de **Çisenti 6** öyküsünde yerini almıştır.

Öykülerin bazılarında ise orta halli, kalabalıklar içersinde yaşayıp giden, sıkıntıları olsa da mutlu olmaya çabalayan, Anadolu insanını temsil eden sıcak karakterler dikkati çekmektedir.

Bazıları öyküsünün kahramanı Rıza Bey; toplumumuzun büyük bir kısmını oluşturan, orta halli, evin geçimine ancak yetiştirebilen, biri kız, biri oğlan iki çocuğa sahip, kendi yağında kavrulup giden, düşünceleri, arzuları olsa da sessiz, bir eziklik içersinde günlerini geçiren, mutlu olmaya çalışan bir memurdur.

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır öyküsünün marangoz Ahmet Usta'sı ise babasının kendisini okutma isteğine rağmen okumayıp evden kaçan, tutkunu olduğu

ağaçlara sığınan, otuzlu yaşlarda, evli, iki güzel kıza, melek gibi bir eşe sahip, çalışmaktan bıkmayıp sürekli bir ekmek kavgası peşinde koşan mutlu bir marangozdur.

Çisenti 10 öyküsünün erkek kahramanı ise; herkesçe bilinen karakteristik bir gülüşe sahip, evli, merhametli, bilmediğini bilen bir yapıya sahip, bir erkek çocuğu özlemi duyan, ailesiyle kalabalık, mutlu bir yaşam süren bir karakterdir.

2.2.3.2.Mesleklerine Göre Şahıslar

Nezihe Meriç öykülerinde, şahıs kadrosunu meslek gruplarına göre değerlendirdiğimizde karşımıza geniş bir yelpazenin çıktığını görmekteyiz.Öykülerinde özellikle kadına, kadının bilinçlenmesine, eğitimine önem veren Nezihe Meriç için, kahramanlarının çoğunu öğrenmeye çalışırken ya da bir meslek dalını icra ederken görmek bizi şaşırtmaz.

2.2.3.2.1. Öğretmen Kahramanlar

Meslek dalı içerisinde en fazla yeri kaplayan öğretmenlerdir.Özellikle genç kız öğretmenler tüm bilinçlilikleri, takındıkları tavırları, çevreyle mücadeleleri ile Cumhuriyet dönemi özverili Türk öğretmenlerini temsil etmektedirler.

Öğretmen kahramanlar içerisinde en fazla üzerinde durulması gereken karakter şüphesiz ki Meli'dir .**Susuz 7** öyküsünde netleşen, ama birçok öyküde de adı geçen Meli; bilinçliliği, korkusuzluğu, cesareti, sıkıntıları, öğrencilerine karşı taşıdığı sorumluluğu ile dönemini yansıtan solcu bir edebiyat öğretmenidir.

“İyi bir ailenin kızı olan Meli-Meliha'nın kısaltılmışı-İstanbul liselerinden birinde edebiyat öğretmenidir.Çevresiyle anlaşamayan, iki çağ arasında bocalayan,duygularıyla düşünceleri bağdaşamamış, 20. yüzyılın bozgun havasında yaşayan, sanatçı yaradılışlı bir kızdır.” (Susuz 7,TK. ,s.62)

Susuz IX öyküsündeki öğrencilerini müsamereye hazırlayan genç kız da, maddi imkansızlıklar nedeniyle öğrencilerine krepon kağıdından giysiler hazırlayıp onları mutlu etmeye çalışan, onlara doğru yolu göstermek için uğraşan, mesleğini en iyi şekilde gerçekleştirmek için emek veren özverili, saygılı bir öğretmendir.

2.2.3.2.2. Yazar Kahramanlar

Öğretmenliğin dışında dikkatimizi çeken diğer meslek dalı yazarlıktır. Özellikle biyografik özellikler gösteren öykülerinde Nezihe Meriç kendisini, yazarlığını, bir yazının oluşum sürecini tüm ayrıntılarıyla okuyucuya sunmaktadır.

Yazı yazmak sıkıntılı bir süreçtir. Hele ki nasıl söylediğine özellikle önem veren yazarlar için bu daha da zor bir durumdur. Nezihe Meriç de öykülerinde, kadın kahramanın ağzından bu süreci en iyi, en canlı şekilde aktarmaktadır.

Örneğin **Bir Kara Derin Kuyu** öykü kitabının **Bugenvilli Başlangıç, Eskiden Bodrum'da I ve Uydurukçu** öykülerinde, Bodrum hayranı kahramanların, Bodrum yaşantıları ve çevre üzerine yazdıkları yazılar dikkati çekmektedir.

“Yaz boyunca, neler neler göreceğiz. Neler yaşayacağız. Bir başlasam yazmaya bu yaz kentini kendimce. Bu yazdıklarımı okuyunca seviniyorum. 'Gayret' diyorum. Mor bugenviller gibi taşmalıyım beyaz duvarlardan, damlardan, çardaklardan.” (Bugenvilli Başlangıç, **BKDK**, s.284)

Yandırma öyküsünde de yazar kahramanların ağzından, bir yazının oluşum sürecinin zorluğuna şahit olmaktadır.

“Şimdi, bu öyküyü yazmak için, masanın başına oturmuş düşünüyorum. Düşünüyorum da, bir öykü ne şaşırtıcı, ne garip oluşumlarla başlıyor, geliyor, kotarılmaya hazırlanıyor.” (Yandırma, **Y**, s.7)

2.2.3.2.3. Ressam Kahramanlar

Ressam kahramanlar da kadın karakterler içersinde tüm zarafetleriyle kendilerini göstermektedir. Bir sanatçı duyarlılığına sahip Nezihe Meriç için ressam kahramanları tanıtmak hiç de zor olmamıştır.

Susuz VI öyküsünün bir sanatçı duyarlılığına sahip, tek isteği sürekli resim yapıp tuvalinde yer alacak insanları bulmak olan ressam kahramanı Özün; hassas, kırılğan, kocasına aşık, sanatçı yaradılışlı bir karakterdir.

“Büyük, böyle duvar kadar resimler boyamak, bütün renkleri doyasıya kullanmak istiyorum. Sergilere gitmek, resimlere bakmak istiyorum.” (Susuz VI, **TK**, s.48)

Bahıklar da Acı Çeker öyküsündeki ressam kahraman ise; duruşu zarafeti, konuşması ve evini döşemedeki zevki ile dikkatleri çekmektedir.

“... ince uzun güzelliğine, beyaz saçlarına karşı, yumuşak, yavaş seslerle konuşuyorduk.Onun kalın, genizden gelen, etkileyici, biraz buğulu sesi ona çok yakışıyor diye düşünüyorduk.”(Balıklar da Acı Çeker,Y.,s.72)

Özellikle kadın kahramanların sahip olduğu bu meslekler dışında; kültürlü, okuyan, çevresiyle bağdaşamayan erkek kahramanların da doktor, avukat, mimar, mühendis gibi saygın mesleklerle okuyucuya tanıtıldığı görülmektedir.

Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 öyküsünün doktor kahramanı eğitimi, tavrı, insanlara olan yaklaşımı ile karakterini en iyi şekilde yansıtmaktadır.

“Kaç kez iskelede, yolda, eczanede görmüştü onu.Bir anlık bir bakışı vardı; elektrik çarpmış gibi oluyordu insan.Ama, bu rahatlatıcı bir darbeydi.Bir sığınak bulmuşçasına, soluk aldırın bir...” (Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3,Ç., s.44)

2.2.3.2.4. Diğer Meslekler

Nezihe Meriç öykülerinin çoğunluğunu oluşturan orta sınıf halk, onların sahip olduğu meslekler, taşımak zorunda oldukları sorumluluklar,verdikleri yaşam mücadeleleri de öykülerde tüm canlılığıyla yer almaktadır.Çalgıcısından terzisine, şerbetçisinden şoförüne, demircisinden marangozuna, müteahhidinden inşaat ustasına, denizcisinden kâhyasına, çercisinden lokantacısına kadar her sınıftan her meslek dalından kahramanlar bize tanıtılmaktadır.

Bunların dışında, kendilerini her zaman geri planda kalmaya mahkûm edip kocalarına bağımlı hisseden, çeşitli sebeplerden dolayı çalışmayan, günlük hayatta da her an bizlerle olan ev hanımları öykülerde hak ettikleri yerleri almaktadır.

Genel anlamda mesleklerin öykülere göre dağılımına baktığımızda ise; **Bozbulanık, Dumanaltı, Yandırma ve Çisenti** öykü kitaplarında esnaf olarak nitelendirilebilecek, eğitime dayanmayan mesleklerin ön plana çıktığı görülürken;**Topal Koşma, Menekşeli Bilinç ve Bir Kara Derin Kuyu** öykü kitaplarında daha çok yazar,öğretmen ve eğitimli kahramanların yer aldığı görülmektedir.

2.2.3.3. Düşünce ve Karakter Yapılarına Göre Şahıslar

2.2.3.3.1.İçe Dönük Kahramanlar

Nezihe Meriç'in öykülerinde (özellikle ilk dönem), kahramanların büyük bir çoğunluğunun,çeşitli sebeplerle içe dönük bir yapı sergiledikleri görülmektedir.

Bu kahramanlardan bazıları, koca baskısı ya da bilgisizlik, bazıları da aydın bir düşünce yapısına sahip olup, çevreleri tarafından anlaşılamadıklarını düşündüklerinden, kendi içlerine dönük bir yaşamı seçmişlerdir.

Genel anlamda cahil bir çevre içerisinde savaş veren mücadeleci Nezihe Meriç kahramanları için, sonunda pes edip kendi içlerine dönük yaşamaları olağan bir durumdur.

Öykülerin hemen hepsinde dikkatimizi çeken bu içe dönük kahramanların bazılarına değinirsek; bunlardan birinin, **Çalgıcı** öyküsünde, cahil, tek amacı para kazanmak olan çalgıcının yanında oturan, çevresinde yaşanan olaylara karşı duyarlı, yaşanan olumsuzluklar karşısında sıkılan ve bir an önce kendini evine atmak isteyen öğretmen olduğunu görürüz.

Kurumak öyküsündeki aydın öğretmen Bilge karakteri ile **Bozbulanık** öyküsündeki Bilge ve **Çisenti 5** öyküsündeki kadın karakter benzer düşünce yapılarına sahiptir. Her üçü de kendilerini çevrelerinden farklı hissedip, rahatsızlıkları görüp, toplum adına bir şey yapmamaktan dolayı kendilerini suçlayan ve kendi kendilerine kalacakları kuytu köşeler arayan kahramanlardır.

“Bilge kendini, zamanın, mēkanın, toplumun dışında buluyor.

...işe yaramamak, parazit insan ya da küçük insanları sevmek, küçük mutluluklar, aşk ,huzur.....benim içimde bir şey yapamamaktan gelen, nasıl diyeyim işe yaramamak, parazit insan ya da küçük insan kalmaktan doğan bir kırılış var.Bende bir sanatçı yaratılışı var,ama bir sanatçı değilim.....

Bilge'nin istediği, kuvvetle duyduğu ama anlatamadığı bir yan, ömrünün sonuna dek onunla birlikte olacaktı.Bilge buna 'Kurumak' diyor.Bir başkası çıkar, doyumsuzluk der.”(Kurumak,**B.**,s.93)

Topal Koşma ve **Dumanaltı** öykü kitaplarında yer alan kahramanların taşıdıkları sıkıntılar ise daha çok düşünce yapılarından kaynaklanmaktadır.Buradaki kahramanlar sol ideolojiyi savunmaları bakımından, çevrelerine karşı mücadele etmek

zorunda kalan ve sonunda çeşitli sebeplerle pes edip kendi içlerine dönen, susan, susmak zorunda olan karakterlerdir.

Susuz VII öyküsündeki Meli karakteri sol ideolojiyi en iyi temsil eden karakterlerden biridir. Bir edebiyat öğretmeni olan Meli ve arkadaşları, düşüncelerinden dünyayı değiştirme arzusuyla yaptıklarından dolayı, susturulmaya çalışılmış, yapılan baskılar sonucunda pes edip kendi içlerine dönmeleri sağlanmıştır.

“Biz eski teknede yoğrulan yeni hamuruz. Tekneye sığmamız olanaksız. Hamurla, tekne arasında, bir kolayı bulunup denge kuruluncaya kadar, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtaracağız, ama insan olarak hep açıkta bunun sıkıntısını yaşayacağız. Bu bir kuşak kaderidir.” (Susuz VII, TK., s.66)

Dedi Ölüm Aklımda, Tedirgin, Işın, Tan ’ın Öyküsü, Zor Yokuşu ve Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar öykülerinde, kahraman ya da çevresindekilerin düşünce yapılarından, sol ideolojiyi savunmaları bakımından tutuklandıkları, sevdiklerinin de bu duruma üzülüp dik durmaya çalıştıkları; fakat içten içe de yıkılıp kendi içlerine döndükleri görülmektedir.

Işın öyküsünün, her gecesini balkonda içki içip kitap okuyarak geçiren kahramanı baba; çevresindekilerden, hata gezip eğlenmekten zevk alan karısından farklı olarak, yalnızlığı, düşünmeyi tercih eder. Çünkü çevresindeki insanların kendisini anlayamayacağını farkındadır. Ona en yakın olan kızının sorduğu solculuk, özgürlük gibi kavramlara da kendisi anlatıp etkilemek yerine, kitaplara yönlendirerek ufkunun genişlemesini sağlayan bilgili bir babadır da.

Zor Yokuşu öyküsünün kocası tutuklanan kadın kahramanı ise; yaşadığı maddi sıkıntılar içersinde kızıyla ayakta durmaya çalışan, yaşadıklarını yazarak atma yolunu bulan, üzgün, çaresiz, sessiz bir karakterdir.

“Aşk, ayrılık, yaşamak, ölmek, evlilik, toplum, kader, özgürlük, birey, evrim, devrim, insan hakları, boşluk, saçma, Allah, dünya, insanlar vb. çeşitli sözcükler yazıp ünlemler çekiyorum. Bir yazıp bir karalıyorum. Uzun zamandır susuşum, kafamdaki bu dağımlıktan. Şu dünyada, okuyarak, yaşayarak edindiklerimin tümünü, unutmuşum gibi bir duyguya kapılıyorum; gece yarıları uykusuz otururken. Çeşitli soruların yanıtlarını, yeniden, kendiliğimden bulmaya çalışıyorum. Bazen, “Acaba delirir miyim” diye korkulara kapılıyorum.” (Zor Yokuşu, BKDK., s.219)

Susuz IV ve **Susuz XI** öykülerinde, kocalarının kendilerini aldatması sonucu; çaresizliklerinden, savaşamayışlarından dolayı kendi içlerine dönen kahramanlar yer alırken; **Bir Kara Derin Kuyu, Bir Yunus, Ormanın İçinde Yeşil Gezer** ve **Çisenti 7** öykülerinde, eşleriyle dünyaları birbirinden ayrı olan kahramanların yaşadıkları yalnızlıklar, anlaşılamayacakları düşüncesiyle kimseye bir şey anlatmama durumları dikkati çeker.

“Ben bu oyunu tek başıma oynayamıyorum.O yüzden bozuk atıyorum yaşamaya.Kimseye de anlatamazsın.Agop ustamın hatırı var.Hermine teyze de, iyi olur sandı, ne bilsin.Ben de evimi bileyim istedi.Of! iyi ki bu Salih usta var.” (Ormanın İçinde Yeşil Gezer,Ç.,s.22)

Susuz II öyküsündeki Ali Bey ve **Erol Bey** öyküsündeki Erol Bey karakterleri, kendilerini ve çevrelerini mutlu edemediklerini, bir işe yaramadıklarını düşünen, hassas, nazik, terbiyeli, gülerini okuyarak ve kendi içlerine dönük bir yaşam sürerek geçiren, çevrelerine ve çağına uyum sağlamayan, Servet-i Fünun dönemi kahramanlarını hatırlatan karakterlerdir.

“Ali Bey için elli sekizinden sonra yapacak bir şey yoktur.Bu memleket ve bu koşullar içinde.Kuşağının kaderi içinde dese olur.Öyleyse bunu kabullenip alışmaya bakmalı.” (Susuz II,TK.,s.13)

Susuz VI öyküsündeki, Orta Anadolu şehirlerinden birinde yaşayan, gece gündüz resim yapmak isteyip de maddi imkansızlıklar nedeniyle yapamayan, o küçük belde sıkışıp kalan kahraman Özün; **Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi'nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken** öyküsünün, küçüklüğü Boğaz'da bir konakta, kalabalık ailesiyle mutlu bir şekilde geçen, ileriki yıllarda evlenip küçük bir apartman dairesine taşındıktan sonra, çocuğu ve kocasıyla olan minik yaşamından, bakıcılardan, çocukluğunun geçtiği Boğaz'daki yalıyı satmak zorunda kalışından ve göçle gelen insanların Boğaz'ı istila edişinden bunalan ve içine kapanan kahramanı Yeşim; **Çisenti 2** öyküsünde, kendisiyle ilgilenen tek insan olan anneannesinin ölümü üzerine içine kapanıp, küçüklüğü anne ve babasını balkonda bekleyerek geçen kahramanı delikanlı; **Çisenti 3** öyküsündeki, kalabalıklardan hoşlanmayıp kitaplarına ve gazetelerine sığınarak tek başına yaşamayı tercih eden, kültürlü, aydın kahramanı mimar ve **Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3** öyküsündeki yakışıklı, yalnız, herkesin sevip saygı duyduğu kahramanı

doktor, Nezihe Meriç öykülerinde yer alan; hassas, kendi içine dönük bir yaşam süren kahramanlardandır.

“O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşmayan rengi arıyordu.Tuvalin tam ortasında: “Sahir olmasa yaşayamam,” diye yazacak.Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: “Resim yapmazsam yaşayamam,” yazacak.Sonra bir köşeye, küçük, çekingen bir yazı oturtacak: “Boya alacak paramız yok!” (Susuz VI, TK., s.54)

“ “Dün gibi” diye içini çekiyor Yeşim.Genç bir kadın şimdi.Resim yapıyor,öyküler yazıyor.Bir apartman dairesinde oturmaktan, denizden uzak yaşamaktan, çalıştığı şirketten nefret ediyor.Küçük bir aile oluşu,onu çok sıkıyor.Anne, baba, çocuk.”(**Hani Bir Zamanlar,Yeşim Daha Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken,Hani Onlar Daha Hayattayken,Ç.,s.15**)

2.2.3.3.2.Dışa Dönük Kahramanlar

Genellikle içe dönük bir yapı sergileyen Nezihe Meriç kahramanları içersinde az da olsa dışa dönük kahramanlar dikkati çekmektedir.Özellikle **Menekşeli Bilinç** öykü kitabında, genç kız karakterlerinin bilinçlenmelerine bağlı olarak, kahramanların daha dışa dönük bir tavır sergiledikleri, korkusuzca dilediklerini söyleyip yaptıkları görülmektedir.

Susuz I öyküsündeki hukuk öğrencisi kahraman genç kızın, hasta bir çocuk için, doktorun kapısına dikilip onu almadan dönmeyişi, gelmesi konusunda yaptığı baskı ve kendine olan güveni, kararlılığı ile görülmeye değerdir.

“ “Köşede nöbetçi var,diyorum efendim.Anlamıyor musunuz?”

“Biliyorum.Ama siz geleceksiniz.Doktor işi bu.Vakit geçiyor, çabuk olun.Çocuğa bir şey olursa sizi dava ederim.”” (Susuz I,TK.,s.8)

Susuz XI, Sancılı Us Bizdendir, Hışhışı Hançer, Menekşeli Bilinç,Varım Diyorum İnanmalısınız ve Açar da Tutku Gülleri Açar öykülerinde yer alan genç kızların, gerek ailelerine gerek çevrelerine karşı,özgürlükleri uğruna verdikleri mücadeleleri, rahat tavırları dikkati çekmektedir.

“Önce senin gibi olmak istemiyorum.Kendinden önceliklerin koydukları törelere aptalca bir boyun eğiş.Onların hayat anlayışlarına karşı koyamamak.Ben hayatı, kendime göre olan hayatı istiyorum.Biz yani.Ben senin yıllarca, erkeksiz, karanlık

uykular içinde ölümlü, olumsuz ürpertiler getiren kadınlığından korkuyorum.”
(Menekşeli Bilinç, **MB.**,s.37)

“Ben hayatımı kurmalıyım, önce kendime güvenimi pekiştirmeliyim.Bir süre arkadaşlık ederiz.Birbirimize yeteceğimizi anlarsak, evleniriz.”(Varım Dıyorum İnanmalısınız, **MB.**,s.29)

Özsu, Çiçek Balı, Çisenti 8 ve Çisenti 10 öykülerinde yer alan, mutlu, huzurlu bir yaşam süren kahramanlar ise; çevrelerine karşı gösterdikleri rahatlıkla, güzel, sıcak bir tavır sergileyişleriyle okuyucuyu etkilemektedir.

Özsu öyküsünün, fakir ama mutlu olmayı başarabilen kahramanı Hayriye, çevresine karşı olan rahat yaklaşımıyla, güler yüzüyle herkesin yardımına koşuşuyla ve kızdığı zaman dilediği gibi sesini yükseltebilişiyle mahallesindeki herkesin övgüsünü kazanmıştır.

“Tam giderken başını kaldırıp, pencerede inatlı inatlı sigara içen ev sahibine baktı.Baktı, baktı ve kendini tutamayıp boşandı: “Tuh...boyun bosun devrilsin inşallah e mi,al evinin direklerini; kışına sok şimdi...””(Özsu, **B.**, s.78)

2.2.3.3.3.Cahil Kahramanlar

Nezihe Meriç öykülerinde, aydın kahramanların yanında yer alan cahil kahramanların kimisi durumlarının farkında, kendi yağlarında kavrulup minicik dünyaları içersinde mutlu bir yaşam sürerken, kimisi de kendilerini, çevresindeki aydın insanlarla bir tutup onlarla yarış içersine giren ve böylece bilinç olarak cahilliklerini daha da ortaya çıkaran kahramanlardır.

Dışarlıklı öyküsünün kahramanı Remziye; küçük bir yerde yaşarken, dışarıdan bir evlilik gerçekleştirerek valinin şoförü ile evlenen, İstanbul’a geldikten sonra valinin karısı gibi olabilmek için çabalayan; ama hiçbir zaman tam bir kentli gibi olamayan, çevresindeki tüm eleştirilere rağmen inatla kendisini değiştirmek için çaba gösteren, cahil ve durumunun farkında olmayan bir karakterdir.

“Şoför Sâcit’in karısı Remziye elindeki örgüye o kadar dalmıştı ki, gözü dünyayı görmüyordu.Bir sarı hırka örüyordu.Bir de siyah etek yapacaktı: şöyle daracık bir etek; kıcı mıcı meydana çıksın istiyordu.Tıpkı karşıdaki subayın karısı gibi.Bakalım olacak mıydı.”(Dışarlıklı,**B.**,s.103)

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır öyküsünün, tek derdi geçim sıkıntısı ve kerestenin pahalılaşması olan kahramanı marangoz Ahmet Usta, çevresinde olup biten şeylerden habersiz, Ramiz Usta'nın oğlunun kendisi için söylediği "ilkel" sözcüğün ne anlama geldiğini bile bilmeden, küçük dükkanı ile evi arasında yaşayıp giden sessiz bir karakterdir.

2.2.4. Zaman

Zaman, insan zihnini en çok meşgul etmiş kavramlardan biridir. Çünkü asırlardır yapılan tüm açıklama ve yorumlara rağmen hala net bir şekilde ifade edilememiş ve bu yüzden "tanımlanması en zor kavram" olarak kabul edilmiştir.

Zaman geçmişten bugüne farklı düzeylerde algılanmıştır. Klasik öykü ve romanda geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman, kesin kategoriler halinde belirlenip bir zamandan ötekine belli kuralları izleyerek geçerken; modern roman ve öyküde söz konusu zaman dilimleri bağımsız kesitlerle değil, konunun seyrine göre bağımsız ve ya iç içe bir şekilde verilmiştir. Çünkü onlar, zamanın üç haline de açık bir yapıya sahip olan insan için, zamanı belli bir sıraya göre vermeyi eksik bulmuşlardır. Ve sonuç olarak bu iki anlayış, kronolojik ve akronolojik zaman olarak ayrılmıştır.

2.2.4.1.Kronolojik- Akronolojik Zaman

Nezihe Meriç'in öykülerinde zamanı bu açıdan değerlendirdiğimizde; akronolojik öykülerin daha fazla yer aldığını görürüz. Çünkü öykülerinde bilinç akışı tekniğini fazlasıyla kullanan bir yazar olarak, kahramanlarının zihin devinimlerini olduğu gibi ortaya dökme amacındadır ve buna bağlı olarak, zaman atlamalı öykülere daha fazla yer verir. İnsanın basit ve statik değil karmaşık, dinamik bir yapıya sahip olduğunu düşünen Nezihe Meriç, zamanı da bu bilinç akışıyla vermeyi uygun bulmuştur. Tabii bunların dışında olaylarda belli bir seyri takip eden, geriye veya ileriye sıçramalar yapmayan, düşünceden çok vak'aya ağırlık veren kronolojik öyküleri de yok değildir.

Nezihe Meriç'in öykülerini bu açıdan değerlendirdiğimizde; ilk öykü kitabı **Bozbulanık**, öykücülüğünün ikinci dönemini temsil eden kitabı **Bir Kara Derin Kuyu** ve son öykü kitabı **Çisenti**'deki öykülerin çoğunun kronolojik bir seyir izlediğini; **Topal Koşma**, **Menekşeli Bilinç**, **Dumanaltı** ve **Yandırma**' da ise daha çok kronolojik

bir yapı sergilediğini görürüz. Bu öyküleri toplamında düşündüğümüzde ise akronolojik öykülerin daha fazla yer aldığını saptarız.

Topal Koşma öykü kitabının **Susuz 2** öyküsünün Ali Bey'i, geçmişine dair pişmanlıkları olan, tüm çabalarına rağmen ailesine yaranamayan, çok sevdiği oğlu Bülent'e karşı, kendisini affettirme adına çeşitli sözler söyleyen biridir ve bunları düşünürken geçmiş günlerine, geçmişte konuşulanlara dönmesi, yaptıklarından pişmanlık duyması, geçmişle bugün arasında gidip gelmesi akronolojik bir yapı sergilemesini örnekler.

Dumanaltı öykü kitabının aynı adlı öyküsünde; bir tarafta kahraman Gülgün'un jandarma tarafından karakola götürülmesi ve onu takip eden olaylar yer alırken; diğer taraftan Gülgün'un geçmişte Murat'a duyduğu aşk ve onu evinde saklaması farklı zaman aralıklarıyla verilmiştir.

Yine **Yandırma** öykü kitabının, **Bir Yunus** adlı öyküsündeki yakışıklı, genç kahramanı Yunus'un bugünü, yaşadığı hayattan duyduğu mutsuzluğu ve bunların yanı sıra; geçmiş günlerine de dönülerek çocukluğu, denizlere açılışı ve kimsesizlikten yaptığı aşksız evliliği de okuyucuya sunulmuştur.

Kronolojik zamanlı öykülere baktığımızda ise; bunların zaman atlamalı öyküler kadar fazla olmadığını görürüz. Daha çok olay öykülerinde yer alan kronolojik ilerleyiş, az da olsa durum öykülerinde de gözlenir.

Örneğin **Dumanaltı** öykü kitabının **Marangozdur Adı Ahmet Ustadır** öyküsünde; kahraman Marangoz Ahmet Usta'nın yaşamı, çevresi ve dönemi belli bir sıra takip edilerek ortaya konmuştur.

Bir Kara Derin Kuyu öykü kitabının, **Çangal** adlı öyküsünde yer alan kahramanının, güzel bir bahar sabahında İstanbul'un Boğaziçi semtinden Üsküdar'a gitmek için durakta bekleyişi, beklerken yaşadığı olaylar kronolojik sırayla verilmiştir.

2.2.4.2.Vak'a Zamanı

Öyküleri, anlatıldığı vak'a zamanlarına göre değerlendirdiğimizde; vak'anın genellikle kısa süreli, bir gün içersinde geçen birkaç saatlik süreleri kapsadığını görürüz. Tabii bu kısa süreli öykülerde hatırlama, iç monolog, bilinç akışı yoluyla, zamanda genişlemelerin yapılmış olduğu da söylenmelidir.

Öykülerde geçen zamanı mevsimler açısından değerlendirdiğimizde; en çok yaz mevsiminin kullanıldığını görürüz. Yaz mevsimini, kıyı kentlerini ve denizi çok seven Nezihe Meriç, öykülerinde, özellikle de **Bir Kara Derin Kuyu** öykü kitabında mekân olarak kıyı kentlerini ve mevsim olarak da yazı tüm sıcaklığıyla işlemiştir.

“Yolculuk Akdeniz’e doğru.Ağustosun en sıcak günleri.Yolcular perişan.Kimse soluk alamıyor.Yarı baygın, bitkin, su içerek, yelpazelenerek, yolculuğun biteceği, akşam serinliğinin çıkacağı, (belki) o mutlu sonu hayal ederek, öylece oturuyor.”(Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2, Ç. , s. 39)

“ Sabahın bu erken vaktinde meydanın orta yerinde, dal başıma dikiliyorum. Bol büzgülü ince giysimin, omuzlarımdan aşağı dökülürken rahatlığına sığınan vücudum, yaza ve sığağa kavuşmuşluğun (yalnız bunun) keyfini çıkarıyor.”(Bugenvilli Başlangıç, **BKDK.** , s. 278)

Öykülerde yaz mevsiminden sonra dikkatimizi çeken mevsim ise kıştır. Özellikle kırsal kesimin ve İstanbul’un mekân olarak yer aldığı öykülerde kış mevsimi, kahramanların psikolojilerini de en iyi yansıtacak şekilde kullanılmıştır.

“ ... dışarıda gece ve kar, içerde, sıcak, neşeli bir hava...” (Bozbulanık, **B.** , s. 36)

“ Akşamüzeri çıkan fırtına, hava karardıktan sonra iyice şiddetlendi. ”(Bazıları, **B.** , s. 54)

“ Kış.Gece yarısı.Soğuk, bereketsiz lanetlenmiş bir yağmur.” (Susuz 1, **TK.**, s.7)

Öyküleri günün bölümlerine göre değerlendirdiğimizde ise; en çok gündüzlerin tercih edilmiş olduğunu görürüz.Bunun dışında, mekânı ve zamanı, kahramanların psikolojik durumlarına göre vermeyi başarıyla gerçekleştiren yazar için akşam vakitleri de öykülerde gündüzlerin hemen ardından gelmektedir.

“ Bugün, 1986 yılının Mayıs ayında, sabah vakti...” (Çangal, **BKDK.** , s.273)

“ Büyük bir kent.Uyanmış, çın sabahtan beri uğuldamaya başlamış bile.Sabah. Kahvaltı zamanı. ” (Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1, Ç. , s. 36)

“ Mısırlar patladıkça güneş daha çok açıyor gece vakti. ” (Susuz 10, **TK.**, s.101)

“Bu öyküdeki kıyı kentini doktor beyi, akşam, günbatımı renkleriyle gamlanırken, tepede denize karşı dikilip, peş peşe üç sigara içerek, uzun uzun çevresini seyretti. ” (Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3, Ç. s. 43)

2.2.4.3. Yazma Zamanı

Nezihe Meriç'in ilk öyküsünün yayımlandığı 15 Şubat 1945 tarihinden itibaren, dergilerde çıkan öykülerinin yazılma ve yayım tarihleri ile ilgili fikir sahibi olmak mümkünken; kimi öykülerin de hangi tarihlerde yazıldığını bilmek imkânsızdır. Bunu ancak, öykü kitaplarının yayımlanmış tarihlerinden çıkarabiliriz.

Yazarın hayatından ve öykücülüğünden bahsederken; onun İkinci Dünya Savaşı yıllarını ve sonrasını, dünyada ve özel olarak da Türkiye’de oluşturduğu şartları yaşayan biri olarak, öykülerinde hissettirdiğini söylemek gerekir.

Türkiye’de 1946’ya kadar olan tek parti dönemi, devlet- siyaset kavramının içi içe ve birlikte düşünüldüğü, Cumhuriyet’in 15. yıldönümü hamleleriyle beraber, Avrupa’nın felakete sürüklendiği yıllardır. 1950’den sonra ise Demokrat Parti’nin Türk siyaset hayatına dâhil olması ve büyük çoğunlukla iktidara gelişi ile köylü- vatandaş-devlet ilişkilerini değişimi sağlanmış, Marshall yardımının alınmasıyla Türkiye’de sanayi, yol ve liman inşası gerçekleşmiş, Çukurova’da sulama barajlarıyla beraber zengin bir kitle meydana gelmiş ve daha sonra bunlar holdinglere dönüşmüştür. Dolayısıyla yazarın ilk öykülerini yazmaya başladığı bu dönem; Atatürk döneminden İsmet İnönü dönemine, oradan da çok partili hayata geçişin ve dış dünyaya açılımın yaşandığı yılları ifade etmektedir.

1953’te yayımlanan **Bozbulanık**, yazıldığı zamanı ve ondan birkaç yıl öncesini anlatan öykülerden oluşan bir kitaptır. Nezihe Meriç’in, pek çok şeyi sığacağı sığacağı yazma düşüncesinde olduğunu yazdığı diğer öykü kitaplarından da görebiliriz. Öykülerindeki tematik ve mekân değişiklikleri de bununla ilgilidir.

“Fakirlik, pislik... İkinci dünya... İkinci dünya savaşından sonra, Avrupa’yı saran, gününü gün etme kuralı içinde fuhuş... Ahlakın iflası...” (Bozbulanık, **B.**, s. 40)

“Ali Bey’in kuşağı büyük karışıklık içinde. Ne diyordu biraz önce Vahit: “Biz değil miydik gençliğini bu memleketin şoselerine, demir yollarına, dosyalarına, hastanelerine yatıran. Biz de bu memleket için çalışmadık mı? O görevdi. Bunları ki ideal!..” (Susuz 2, **TK.**, s. 15-16)

“Mızızlık XX. yüzyıla göre değil.” (Susuz VII., **TK.**, s. 71)

Menekşeli Bilinç öykü kitabı da dahil olmak üzere, önceki kitaplarda, 40’lı 50’li ve onun devamı niteliğindeki 60’lı yılların hayatı yer aldığı görülmektedir.

27 Mayıs 1960 ihtilalinin Demokrat Partiye karşı yapılması, o dönemdeki hükümet-ordu arasındaki çatışmalar, Demokrat Parti'ye karşı olan diğer yazarlar gibi Nezihe Meriç'in de öykülerinde yer almaz. Aynı Nezihe Meriç, sol aydınlara karşı yönelen tavrıyla, 1971 sonrasını, 12 Mart dönemini (bizzat yaşayan biri olarak) öykülerinde tüm canlılığı ile anlatır.

1967 yılından sonra Avrupa'yla eş zamanlı başlayan üniversite olayları sağ ve sol kavramlarını gündeme getirmiş ve boykotlarla, Deniz Gezmiş'lerin idamı ile 12 Eylül 1980'e kadar uzanan bir kaos dönemi başlamıştır. Çoğu vilayette sıkı yönetimli yıllar yaşanmış ve özellikle 1978 yılı, sağ ve sol terörün en yıkıcı olduğu dönemler olmuştur ve N. Meriç sosyal gerçekçi tavrı ile o dönemi birey üzerindeki etkilerine bağlayarak eserlerinde vermiştir.

“Oysa bir zamandır erkekler daha çok kahveye gider olmuştu. Canları sikkindi. Az konuşuyorlardı...Gece sokağa çıkma yasağı vardı.Kadınlar beyaz örtmeleri karanlığın içinde dalgalanarak, bahçelerin arasından, gizlice komşuya geçiyorlardı... Seslerini örtüp basarak, birilerinden çekinerek, kulakları çevrede, konuşuyorlardı, bitirip tüketmeden... Kadınlar şaşkın şaşkın bakıyorlardı birbirlerine hayıflanarak.“Kan davası mı ne bu giz! Bir de parti marti çıktı, başımıza gelenler!” diyorlardı...Geceyarısı evler basılmaya, kapılar yumruklanmaya başlandı.Asker, polis, jandarma doldu dört bir yana. Yataklar batar oldu, uykusuz uykusuz!" (Dumanaltı, **D.**, s.36)

“Memlekette ne rahat kalmıştı ne huzur. Sağcılar, solcular, bozguncular, ordu, polis, partiler, hükümet, aydınlar, halk karmakarışık bir kör dövüşünün içindeydiler bence.” (Acıyı Aşmak, **B.**, s.152)

“Anlatıyorlar işte, sol, içinde bilmem kaç bölüme ayrılmış.Ah ne yazık!Sağ desen, geçmişimiz ortada işte.Gericilik, yobazlık bize ne getirir.Perişan ettiler memleketi, bütçeyi, şimdi de utanmadan muhalefet yapıyorlar.Allah kahretsin bunları.Kemiklerini sızlatıyorlar Atatürk'ün mezarında.Ah!O ve paşa ölmeydiler.Ya da bizim başımıza, gene öyle Atatürk gibi kuvvetli bir önder gerek.” (İkircim, **D.**, s.162)

12 Eylül sonrası toplumun politikadan uzaklaşması, 80'li yılların ortasından itibaren Doğu blokunun çatlaması ve sosyalist düşüncenin tekrar tartışılmaya başlaması, bu görüşü savunanları zor durumda bırakmıştır. Geçmiş döneme ait sosyal ya da siyasal hassasiyetler, yazarları yavaş yavaş kendi içine kapanmak veya daha ferdiyetçi yazma

tercihine götürmüştür. Nezihe Meriç de 1980 sonrası öykülerinde bu havayı, yaşanan yozlaşmayı hissettirmiştir.

Nezihe Meriç'in 1940'lı yıllardan 2005'e kadar çok uzun bir döneme yayılan öyküleri, Türkiye'de değişen insan manzaralarını ve hayat tarzlarını göstermek adına büyük bir öneme sahip olmuştur.

2.2.4.4.Okuma Zamanı

Nezihe Meriç'in 1940'lı yıllarda geçen öykülerinde anlatılanlar, bize biraz uzak gelir.Çünkü günümüzde şartlar daha farklı olmakla beraber, özellikle kadın profilinde büyük bir değişim yaşanmıştır.Kadınlar, daha fazla eğitim alıp çalışma hayatında yer alarak belli mesafeyi kat etmeyi, erkeklerin yanında yer almayı bilmişlerdir.Dolayısıyla o dönem insanın karşı çıkamayışını, çemberlerini kıramayışını devrin ahlak anlayışıyla, siyasi ya da ekonomik yapısıyla eşdeğer düşününce, günümüzden bakıldığında bir anlam kazanabilir.

Nezihe Meriç, geçmişi eserlerinde yansıtmakla beraber,orada takılıp kalmaz. Özellikle son dönem **Bir Kara Derin Kuyu**, **Yandırma** ve **Çisenti** öykü kitaplarında anlatılanlar ise bize daha yakın gelir. Çünkü dönemin şartları, karakterlerin yaşam üzerindeki duruşları bizi anlatır. Bu nedenle yazarların ilk dönem **Bozbulanık**, **Topal Koşma** ve **Menekşeli Bilinç** öykü kitaplarında yaşananlar, karakterlerin gösterdikleri yapı ve çevre bize daha uzak gelirken; son dönem öyküleri, benzer, tanıdık, samimi duygular yaşatır.

2.2.5.Mekân

Nezihe Meriç'in öykülerinde mekân tasvirleri önemli bir yer tutmaktadır. Gözleme, ayrıntıya büyük bir önem veren Nezihe Meriç, verdiği bu önemi, öykülerindeki açık-geniş ve kapalı-dar mekânları anlatımındaki başarısı, okuyucuyu etkisi altına alışı ve gerçekçiliği ile en iyi şekilde kanıtlamaktadır.

Nezihe Meriç'in incelediğimiz 84 öyküsü içerisinde, kapalı-dar mekân tasvirlerinin daha fazla yer aldığını, açık-geniş mekan tasvirlerinin ise azınlıkta olduğunu görürüz.

Bunların yanı sıra, yazar, öykülerinde yer alan mekânları insan ilişkisini de göz önünde bulundurarak vermiş; bu şekilde mekan-insan arasındaki bağlantıyı kurmadaki başarısını da ortaya koymuştur.

2.2.5.1.Kapalı – Dar Mekân

Nezihe Meriç öykülerinde, kapalı mekân denilince, evler çıkar öncelikle karşımıza. Mekânı ev olan öykülerin sayısı oldukça fazladır. Öykülerde evlerin yanı sıra, az da olsa farklı kapalı mekânlar da kullanılmıştır. Bunlar; sınıf, vapur, koğuş, meyhane, dükkân, pansiyon, mahkeme salonu, dolmuş, kilise, yazıhane ve karakoldur.

Kapalı mekân olarak yer alan evler; kahramanların maddi durumlarına, statülerine, zevklerine göre farklı yapılar göstermektedir. Kimi öyküler lüks villalarda, kimileri bir apartman dairesinde, kimileri ise kırsal kesimde, eski bir evde geçmektedir. Ama öykülerin çoğunluğunda kullanılan bu evler, orta halli ailelerin yaşadığı ev tipidir ve çoğu zaman kahramanların sığındığı, korunduğu bir kabuktur.

Nezihe Meriç, gerçek yaşamında oldukça titiz, temizliğe önem veren, evine bağlı bir karakterdir ve bu özelliği, öykülerinin çoğunda yer alan kadın kahramanlara geçmiştir.Kahramanlar temiz evde yaşamaktan mutluluk duyarken, dağınıklık karşısında isyan ederler.

Öykülerde yer alan evlerde, mekân olarak en çok mutfaklar kullanılmıştır. Nezihe Meriç'in mutfağa, yemek yapmaya verdiği önem, kahramanlarıyla da sık sık karşımıza çıkar.Mutfağın yanı sıra, öykülerde balkon ve odalar da kapalı mekân tasvirleri içersinde yer almıştır.

Nezihe Meriç öykülerinde, mekân olarak kullanılan evleri; zengin ve orta sınıf, yoksul aile evleri olarak sınıflandırabiliriz.

Köşk, villa tarzı evler, daha çok, eski ve yeni halleri ile karşılaştırılarak, mekân tasvirleri içersinde yer almıştır.

Boşlukta Mavi, Susuz VII, Balıklar da Acı Çeker, Çisenti 5, Tedirgin, Erol Bey ve Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1 öykülerinde köşk, villa tarzı evler dikkatimizi çekmektedir.

Boşlukta Mavi öyküsünde, öykünün kahramanı genç kızın dayısı Hacı Osman Bey'in bir taşra memleketindeki eski yapı, büyük zengin konağı mekân olarak yer almaktadır.

“Bu insana rahatlık veren, yayvan basamaklı... kahverengi boyalı, çekme parmaklıklı bir merdivendi. Bu taşra memleketinde, eski yapı, büyük bir zengin evinde, aşağı katın geniş taşlıklarından, yukarı katın aydınlık, büyük sofalarına çıkan bir merdiven...Merdivenin alt başında durulduğu zaman, yalnız gökyüzü görünüyordu...”(Boşlukta Mavi, **B.**, s. 20 – 21)

Susuz VII öyküsünde ise, müteahhit Rahşan Koçakoğlu'nun, çoğu Avrupa'dan alınmış, pahalı eşyalarla döşenmiş, zevksiz evi, yeğeni Meli'nin bakış açısıyla, eleştirilerek verilmiştir.

Tedirgin öyküsünde, öykünün kahramanları Nurhan ile Nil'in, zengin, yurtdışından alınan pahalı eşyalarla döşenmiş evleri mekân olarak kullanılmıştır.

“Başka ülkelere yapılan gezilerin anısı, ince bir beğeniyle seçilip alınmış, biriktirilmiş tüm antika eşyalar, kristaller, gümüşler akşam güneşini pembeli mavili soylu ışık oyunları ile yansıtıyordu. (Tedirgin, **D.**, s.57-58)

Erol Bey öyküsü ise Servet-i Fünun dönemi kahramanlarını, mekânlarını hatırlatan bir öyküdür. İnce bir beğeniye sahip Erol Bey'in köşkünün güzelliği, geçmişi sembolize eden yapısı, zamanla yaşadığı yıpranma, öyküde tüm etkileyiciliği ile verilmiştir.

“Karardı kaldı yıllardır bakımsızlıktan. Kiremitler kırık. Artık yazları bile pek oturulmayan, yukarı katlar akıyor, yağmurda. Çarpılmış saçakları, mermerleri kırık merdivenleri, gıcırdayıp duran harap kapılarıyla...Bakımsızlığına karşın, gene de görkemli bir görünüşü varsa, önce, yapı güzel bir yapı.Bir tepeye, bir koruluğun ortasına, İstanbul Boğazı'na karşı kurulmuş, dinlendirici, sevindirici boyutlarıyla.Bir de şu mermer merdivenler...Şimdi bu köşk harap bir köşktür.Yıllardır onarım görmemiştir. Çayırı çimeni sararıp solmuş, koruluğu yozlaşmış, çiçekleri azmış, havuzu kurumuş olan şu bahçeye uygun bir köşk.” (Erol Bey, **D.**, s. 184-185)

Balıklar da Acı Çeker öyküsünde, evin sahibi ressam Gün'ün karakteri, ince beğenisi, yaşadığı evin ruhunu oluşturmuştur.

“Tavanla perdelerin yüksekliğinden, perdelerle halıların renk uyumundan gelen rahatlığı, duvarlardaki resimlerin, köşelere yerleştirilmiş paha biçilemez vazoların, seramiklerin, gümüş çay takımlarının getirdiği duyguyu, kadifenin insanı derinliklerine çeken koyuluklarının üzerine pırıldayıp geçen sırmayı, dalgalanmadığı halde

dalgalanmayı, uçuşmayı düşündüğünü, onlardan gelen hoş titreşimleri de göz ardı etmemek gerekir.” (Balıklarda Acı Çeker, Y., s.72)

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1 ve Çisenti 5 öykülerinde de mekân olarak lüks evler karşımıza çıkmaktadır.

Bu zengin evlerin yanı sıra, Nezihe Meriç öykülerinde, mekânların bir kısmını orta tabakadan ya da daha da yoksul ailelerin evleri oluşturur.

Bozbulanık öykü kitabının **Dünyada Teknik Arıza, Bazıları, Kurumak** ve **Dışarlıklı** öykülerinde orta sınıf ve fakir halkın yaşadığı evler, ruh hallerini yansıtacak şekilde verilmiştir.

“Oda, iyi döşenmiş bir oda...Ama, yabancı bir göz için bu.Bir bakışta, köşedeki çini soba, ortadaki üzeri muşambalı yemek masası, işlemeli keten perdeler gözü çekebilir.Gelgelelim Nermin Hanım...Duvarların badanasızlığına içi daralarak bakar. Yer yer yırtılmış muşambaların üzerinde karyolaların altında tozların uçtuğunu, sürahinin, ampulün, aynanın, sinek pisliği ve toz içinde örtülerin kirli, perdelerin yıkanamayacak kadar eskimiş olduğunu görür.(Dünyada Teknik Arıza, B., s.14)

“Eşyalar karanlığın içinde biçimlerini kaybetmişlerdi.Sadece köşedeki ceviz karyolanın beyaz örtüleri, sobanın tablası ve beyaz boyalı borular hayal meyal seçiliyordu. (Dışarlıklı, B., s. 91)

“Bir somya uydurdu.Yere halı, tül perde, siyah istor aldı.Hiçbir şey eksik kalmasın istiyordu. Oturdu keten örtüler işledi.” (Dışarlıklı, B., s. 106)

Topal Koşma öykü kitabının **Susuz 1, Susuz 2, Susuz 4** ve **Susuz 10** öykülerinde de kapalı mekân olarak orta sınıf ve yoksul ailelerin evleri yer almaktadır.

“Yoksul bir odada, tavanın isli karanlığı, gaz lambasının sarı ışığı, köşede yanan sobanın boğucu sıcaklığı ortasında gölgeleri büyüterek hasta çocuğa iğne yapmak için uğraşıyorlardı.”(Susuz 1, TK, s.10-11)

Susuz XI öyküsünde, öykünün kahramanı Naciye'nin yaşadığı yerden kaçmadan önceki evi, kapalı mekân tasvirleri içersindedir.

“Murat'ın anacığının, garip urumelili anacığının evi gibi. Kapanık avlunun içinde, naneler, maydanozlar yetiştirmişti...Tuna nehri akardı gürül gürül, o yer minderleriyle döşediği, duvarına Atatürk'ün resmiyle, Kuran-ı Kerimini astığı bir göz yer odasından ıslak kara kuşlar, büyük sessizlikle geçerlerdi göçmen oldukları yıllardan.” (Susuz XI, MB., s10 – 11)

Dedi Ölüm Aklımda öyküsünde, orta tabakadan, çalışan bayan kahramanın, işinden döndükten sonra evine bakışı, mutfakta geçirdiği uzunca vakit, ruh halini yansıtacak şekilde verilmiştir.

“Bir mutbak penceresi aralığa bakan.Fena oluyor insanın içi bu aralıklara bakarken.İs, kurum, yağmurların yol yol akıttığı.İyi ki şu karşı komşu var.Pencerenin önünü, ikide bir,sıcak sabunlu suyla, dumanı tüte tüte siliyor.Sünger kara kara köpürüyor çoğu kez.Çiçek koyuyor bazen, bir saksı.Bazen da çocukların eski giysilerinden yaptığı elbezlerini asıyor.Beyaz üzerine kırmızı benekli de, lacivertlisi pembe yollu.Eh iyi gene.Beşinci kat hiç olmazsa.Ya en alt katta olursa.Loş.Herkesin attığı çerçöp, pencerelerin önünde.” (Dedi Ölüm Aklımda, **D.** ,s.12)

Umut’a Tezgâh Kurmak’ ta, öykünün kahramanı Boncuk Hanım’ın babadan kalma tek katlı, çok sevdiği evi ile kızlarının kendisini yerleştiği bir apartman dairesinin, on ikinci katının ön odası, mekân-insan ilişkisi içerisinde karşılaştırmalar yapılarak verilmiştir.

“On ikinci katın, anayola bakan ön odasını vermişlerdi Boncuk Hanım’a.Altın kafes sanıyorlardı; altın bile değildi üstelik.Pencereden görünen o büyük asfalt yoldan nefret ediyordu.Eğilip bakar günde kimbilir kaç kez, aşağıda kalan baba evine üç adım ötede, bahçe içinde, bomboş duran babaevi.Büyük anayol yapılırken, yükseltildiği için aşağıda kalan, iki katlı bir ev.”(Umut’a Tezgâh Kurmak, **D.**, s.89)

“Kapıdan girince, önce büyücek bir papuçluk vardı, bir basamakla, tahta döşeli bir sofaya çıkılır.Tam karşıda bahçe kapısı.Oradan, iki taş basamakla, bahçeye inilir.Bahçe kapısının hemen solunda, gene küçük bir tahta merdivenle çıkılan, tahtabaşla, hayat kırması bir yer vardır.Hasırların üzerine, çaput dokuması kilimler, yer minderleri serilerek döşenmiştir...Esintili, gönül açıcı bir oturma yeriydi...Girişteki sofanın bir yanında, kış için, küçük muhkem bir oturma odası, öbür yanında mutbağı vardı.Oturma odası olarak da kullanılan; yerli fırını, kalın demir ızgaralı ocağı olan...Koca davlumbazın kenarına, annesi gümüş gibi kalaylı bakır tencerelerini, kapaklı sahanlarını dizmişti...Küçük bir hamamı bile vardı, mutbaktan geçilen...Beş on adımlık merdivenle çıkılan üst katta da üç oda vardı...Boncuk Hanım, çocukluk yıllarını anlatırken, ben bir Karadeniz türküsü anımsardım: Ormana bir şey oldu da / ormana karışayı.” (Umut’a Tezgah Kurmak, **D.**, s. 89-90-91)

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır öyküsü, fakir mahallesinde mutlu bir yaşam süren Ahmet Usta'nın, gösterişsiz fakat tertemiz, huzurlu evini, yaşamını bizlere sunar.

“Evimiz, kentin fakir mahallelerini saran binlerce, milyonlarca evden biri. Gösterişli, görkemli bir yaşayışımız yok elbette. (Marangozdur Adı Ahmet Ustadır, **D.**, s. 117)

“Evimiz tertemizdir. Kapının eşliğinde dek ovar bu benim garip.”(Marangozdur Adı Ahmet Ustadır, **D.**, s. 120)

Işın öyküsü, öykünün kahramanı Işın ile babasının, mutfak ve balkonda geçen diyalogları üzerine kuruludur. Balkon ve mutfak, kahramanların psikolojilerine dayandırılarak yansıtılmıştır.

“Ev böyle sessiz ne güzel, diye düşünüyor. Aralığın sonundaki oturma odası bile karanlık.Yaz kış, dumanlı turuncu ışığı hep yanan; evin gürültüsüyle şişen oda.O bile, pencerelerinden dışarı uzanmış, derin derin soluk alıyor.Akşam çayının bardakları ortada, sigara tablaları dolu olsa bile, bir süre yalnız kalabilmek, karanlığa sığınıp günlük hayattan biraz uzaklaşarak, kendini dinleme istemez mi o da!” (Işın, **D.**, s. 126-127)

İkircim öyküsünde, öykünün kahramanı Zerrin'in benin kabuğum dediği evinin tasviri, ayrıntılı bir şekilde mekân-insan ilişkisi içersinde verilmiştir.

“Perdeyi açiverdi mi, güneş çiçeklerin tümünü renklendiren bir ışımayla dolar içeri. Panjurları indirerek loş bir güzellik getirir odaya. Çiçekler gölgede başka güzel...

Masalar, sandalyeler, halılar, lambalar, yastıklar, havalanıp uçar Hatice'nin ellerinde kollarında.Sonra hepsi, yıkanıp silinip parlatılmış olarak yeniden büyük bir düzenle yerleştirilir...Banyonun parlatma tozlarıyla ovulmuş, hortumlarla yıkanmış fayansları, ışığı yıldız yıldız yansıtmıyor mu bayılıyor.”(İkircim, **D.**, s.158)

Çiçek Balı'nda, kahraman Nemide Hanım'ın çocukluğunun geçtiği, arka kapısı dağa açılan evi ile, öykünün vaka zamanında yaşadığı evi mekan tasvirleri içersinde yer almaktadır.

Ünlemleri Kökertmek öyküsünde ise, öykünün geçtiği Beylerbeyi semtinde, kahramanın görüp beğendiği bir ev, tüm canlılığıyla öyküde tanıtılmıştır.

“Yokuşun başına ve sonuna yukardan bakan, yerine kurulup oturmuş bir evdi ev. Kapısı ortadan. Eski bir kapı.

İki kanatlı.Kapıdan girince bir taşlık vardır.Ya da, küçük bir pabuçluktan, bir basamakla sofaya çıkılır.Bir yanda bir oda, öbür yanda bir oda.Arkada geniş bir mutfak, malta taşı döşeli, gömme taş fırınlı.Giriş kapısının tam karşısında bir kapı daha vardır, bahçeye açılan, bahçedeki kuyu, şeker şerbet suyuyla buz gibi durur.Ağaçlar, iki kayısı, bir karadut, bir malta eriği.

Soldan bir merdivenle yukarı çıkılır.Önde iki büyük oda, arkada, tahta balkona bitişik, bahçeye bakan, orta boy bir oda, ara yerde de bir sandık odası.

İşlemeli beyaz perdeleri olsun, sofaya boydan boya serilmiş yürüdümle olsun, havı iyice dökülmüş, solmuş İran halıları olsun, sofadaki sedir, öykülere, romanlara nostaljik renkler katarak giren aynalı konsol, kapakları, ceviz elbise dolabı.”(Ünlemleri Kökertmek,Y., s. 90)

Çisenti öykü kitabındaki öykülerin çoğunu da, mekân olarak evler oluşturmaktadır.**Ormanın İçinde Yeşil Gezer** öyküsünde kahramanın hayalini kurduğu, yaşamak istediği ev, **Kimin Kimsesi Kim’** de, kimsesiz Ayşe’nin sığındığı, Madam Ana’nın evi; **Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2’**de kahramanın, kocası ölmeden önce çocuklarıyla yaşadığı ev; **Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3’**te aynı kadının, çocuklarıyla sığındığı, kaymakamın müştemilatının öncesi ve sonrası; **Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.Nasıl Yaşamak İstediğime Gelince... Yaşamöykümden Bir Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak** öyküsünde, kocasından ayrılan kahramanın yerleştiği, dededen kalma evin öncesi ve sonrası; **Çisenti 2** öyküsünde, kahramanın kendisi küçükken vefat eden anneanesiyle kaldığı oda; **Çisenti 4** öyküsünde ise, önceleri kalabalık bir evken, herkesin terk etmesiyle ıpıssız, bakımsız kalan mimar kahramanın evi, kapalı-dar mekân tasvirleri içersindedir.

“Madam ana, kimbilir kaç yüzyıldır, asmanın eriştiği o teras katında, o kendi gibi yüzyıllık binada oturur.Hereke taban halısından, içinde cevizin gizemli, hareli koyuluklar taşıyan kahverengini dört bir yana dağıtan (konsoldu, yemek masasıydı, koltukların kenarıydı, resim çevreleriydi) mobilyası, şokolaları, likörleri, pembe kristal likör kadehleri, artık kokusunu bile unuttuğu parfümlerinin anılarıyla:Aponaks, Milflör...” (Kimin Kimsesi Kim, Ç.,s. 26)

“Göz erimine dek açıklık, kırlık bir yerde, bayır üstü, ağaçlık bir mahalle vardı. Uzakta, bir büyük kentin dibinde.

Bir küçük ev (çalıdan çırpıdan) Kapısı iyi kapanmayan (olsun), damı akan olsun ama, bacası hep tüten.İçinde anne, baba, iki küçük çocuk.

Önemli olan ocak.Evin mutfağı var.Hem de, penceresi kırlara bakan, kırlara açılan bir mutfak.Ocağın mutfağın içinde, tencere ocağın üstünde, içinde mis gibi kokan yemekler pişiyor.” (Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2, Ç., s. 40)

“Sonra evimi soydum.

Bütün perdeleri çıkardım.Deniz doldu içeri.Hangi pencereden, hangi köşeden baksan deniz.Koltukları, kanepeleri, çekyatları, maşaları, sehpaları yok ettim

Ev bomboş kaldı.Taşlıkları, panjurları, hortumla foşur foşur yıkadım.Toprak ve tahta kokusu tüttü, eve dolan güneşle.

Kendime bir masa yaptım.....

Üzerine kitap, dergi, bilgisayar, kalem kağıt, bir yazara neler gerekirse hepsini yerleştirdim; şarkılar mırıldanarak.Ev ışıldadıkça ışıldadı.” (Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.Nasıl Yaşamak İsteddiğime Gelince..Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak, Ç.,s.60-61)

“Sokak üstü bir odadır bu.Pencerenin önündeki sedire, boydan boya, çeşitli bez parçalarından dokunmuş bir yürüdüm serilmiştir.El örmesi dantel perdelerin ortasında tavus kuşları vardır.” (Çisenti 2,Ç.,s.72)

Nezihe Meriç öykülerinde kapalı mekân olarak yer alan evlerin yanı sıra; **Öğretmen** öyküsünde sınıf, **Keklik Türküsü** öyküsünde vapur, **Tedirgin** öyküsünde koğuş, **Ormanın İçinde Yeşil Gezer** öyküsünde de meyhane kapalı-dar mekânlar içerisinde yer almıştır.

2.2.5.2.Açık- Geniş Mekân

Nezihe Meriç’in öykülerinde, açık mekân denilince, öncelikle İstanbul ve semtleri, Ege ve Akdeniz’in kıyı kentleri, buralara ait sokaklar, mahalleler, caddeler dikkatimizi çekmektedir. Nezihe Meriç bir İstanbul hayranıdır. İstanbul’un bir büyüğü, keşfedilmeyi bekleyen birçok sokağının olduğuna inanır ve bu sevgisini, ilgisini kahramanlarına da en iyi şekilde yansıtmıştır. Öykülerindeki kahramanlar İstanbul’u, Boğaziçi’ni, öncesini, sonrasını; özellikle de **Topal Koşma, Bir Kara Derin Kuyu, Yandırma** ve **Çisenti** kitaplarında ayrıntılarıyla inceler.

Topal Koşma öykü kitabının **Susuz VIII** öyküsünde, öykünün kahramanlarından Nil'in İstanbul'u şu şekilde vermiştir:

“İstanbul kentini kimse bu küçük ela kız gibi sevememiştir.İstanbul kenti, denizin dibinde, Binbir Gece Masallarının, ışık ışık tılsımlı mavisini yaşardı geceyarıları. Geceyarıları, yıldız çiselerken bir tılsımlı vakitte.” (Susuz VIII, **TK.** , s. 84-85).

Dumanaltı öykü kitabının **Erol Bey** öyküsünde, bir akşam vakti, öykünün kahramanı Erol Bey'in köşkünden, Boğaz'ın görünümünü canlı bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.

“Akşamüzerinin en güzel saati budur, diye düşünüyor Erol Bey.Gündüz, az sonra yüzyıllardır yaptığı işi yineleyerek, renkleri koyultmaya başlayacak. Boğaz'ın soğuk akıntılı suları güneşin ışınlarını dibinden dibinden çalkalayıp çevire çevire maviye dönüştürecek.Akşam karanlığı bastığında, bir koyu mavi oluşu vardır suların.

... Gün öğle üzeri denize vurup çıldıran, diklemesine parlak, gözalcı yorucu ışıklarını, renklerini, duyguları körelten, o ışıklarını, belli etmeden kaybederek, gizli bir elin, tadına doyum olmayan İstanbul görüntüsünü çizmeye başlayışına bırakır meydanı.

Boğazı tepeden, kuşbakışı görür köşkün bahçesi; yüzyıl geçen zamandan bu yana, çınarlarla beraber.” (Erol Bey, **D.** , s. 181)

Bir Kara Derin Kuyu öyküsünde İstanbul ve Boğaz:

“Derinden İstanbul'un uğultusu gelir.Büyük çevre yollarının, denizin, kentin hafiflemiş bir uğultusudur bu.Bahçeler emer gürültüyü.Geriye kalanın içine kuş sesi doldurur, esinti katar, yumuşatır, öyle yollar yukarıya yokuşa.Tepelerden bakıldı mı görünen, bakımsız kalmış viran bahçeler değildir.Tersine çok güzeldir görünüm.Şaşırır insan.Önce çepeçevre, sonsuz bir yeşillik vardır dalga dalga.Elbette açıktan koyuya, koyudan açığa geçerek yer yer.Aşağıda akan Boğaz'ın mavisini gibi.Doğal bu.Amma, bir de tanımlanamaz, bilinmedik, görülmedik yeşiller girer araya.Boğazın mavisinde de öyledir...Sonra ağaçlar.Binlerce ağaç vardır.Çoğunun yapraklarının arasından deniz görünür.Boğaz akar yaprakların arasından.Binlerce sarmaşık, ot, bitki.Yeşili değiştiren, benekleyen, renklendiren bir doğa örtüsü.Hep Boğaz'ın esintisiyle ürpererek.Işıklı limon sarısı bir ağaçtan, kurutulmuş gün batımı kızılılarına geçivermek duvarlardan sarkan sarmaşık yapraklarında...Patlıcan moru üç ağaç yan yana aşağıdaki açıklıkta. Sonra bayır yukarı, top peşinde koşan çocukların oynadığı büyük boşlukta, gökyüzünün

önünde yüzlerce çam, sıra sıra.” (Bir Kara Derin Kuyu, **BKDK.**, s.230) şeklinde verilmiştir.

Balıklarda Acı Çeker öyküsünde Boğaziçi, tüm güzelliği ve ihtişamı ile bir ressamın gözünden başarıyla aktarılmıştır.

“Boğaziçi !

Gündelik,... dünyada eşi benzeri olmayan, gizemli, kıtalararası büyük su.Güneşin yedi bin rengini, yedi bin kez ayrıştırıp, ayrışan her renge yedi bin giz saklayarak ışıklanan su.Karadeniz’le, Akdeniz’in yedi bin kat dipten akıp kavuşan büyük, dile gelmez, akıl almaz aşkını yansıtarak, ona bakanlara, onu görenlere büyü yapıp ebkem bırakan...(Balıklarda Acı Çeker, **K.** , s. 78)

Çisenti 6 öyküsünde ise; İstanbul’un tüm kalabalığına, karmaşasına rağmen taşıdığı güzellik gözler önüne serilir.

“Burası Karaköy derler... Kalabalığın içerisinde şaşırır kalırsın... Kaynaşan, giden gelen insan kalabalığı, ilk kez gördüğüm tramvaylar, tepesine dek insanlarla dolu otobüsler, konuşmalar, gülüşmeler, alışık olmadığım bir uğultu; kentin uğuldayışı seni sersemletir...

İlk zamanlar, hoşuma giden şeylerden biri, köprü üstünde balık tutan avaralardır. Mısır Çarşısı bir de.Ama şu otomobiller, şu acele acele giden gelen, bir yerlerde toplanıp, bekleyen gürültücü insanlar olmasa.Kent, bağırان satıcılarla, irkiltici, kızdıracı korna sesleriyle, vapur düdükleleriyle yüklü olarak, ara vermeden uğuldamasa...

Gökyüzü de senin bildiğin gökyüzü değildir.Çatılar, bacalar, teller, arasında; bölük pörçük tuhaf maviliklerdir.”(Çisenti 6, **Ç** , s. 93)

“Yüzlerce yıllık, ünü dünyayı tutmuş bir düş olan, böyle bir kentte yaşarken insan, o yüzlerce yılın yaşanmışlıklarını sezer.”(Çisenti 6, **Ç.** , s. 92)

“İstanbul’un bozulduğu, çarpık kentleşmenin onu bitirdiği söylenir.Doğrudur. Yalnız, şunu da eklemek gerekir: Bu İstanbul, yedi tepe üzerine kurulmuştur ama, kaç yetmiş bin kez, sevmesini bilenlerce efsunlanmış bir kenttir.” (Çisenti 6, **Ç.**, s.94)

Öykülerin bazılarında ise; mekân tasvirleri içerisinde İstanbul’un karmaşıklığı, bozulmuşluğu, olumsuz yanları verilmiştir.

“Duman rengi bir gökyüzü.Soluk alamıyor.Tıkanıyor.Dayanamıyor bu renk bir gökyüzüne.” (Bir Yunus, **Y.**, s. 27)

“O duman rengi gökyüzünün önünde, yolun iki yanına sıralanmış kara çalı ağaçlar.Ağaçlarda kara kargalar.Yukarı doğru çıktıkça kirli hava ve sis tütüyor.”(Bir Yunus, Y.,s.30)

Nezihe Meriç’in öykülerinde, İstanbul ve Boğaziçi’nden sonra; Ege ve Akdeniz kıyı kentleri, Bodrum, tüm güzellikleri, canlılıkları ve zamanla yaşadıkları yozlaşmayla gözler önüne serilmektedir.

Kıyı kentlerinin mekân olarak kullanıldığı öykülerde, Nezihe Meriç’in çok sevdiği çiçekler, özellikle de begonviller sıklıkla yer alır.

Kıyı kentleri, mekân tasviri olarak daha çok **Dumanaltı** ve sonrasındaki öykü kitaplarında kullanılmıştır.

Tan’ın Öyküsü’nde kahraman, arkadaşlarıyla bir tatil beldesinde bulunmaktadır. Ve hatta kahramanın eşini, düşünce suçundan polis, bu tatil beldesinde tutuklamıştır.

“Güneş öyle yakıcı, öyle sıcaktı ki öğleye doğru, “Güneş soldu”, diye düşünülüyordu.Gölgeler de, denizin mavisi de soluyordu.Her şey...”(Tan’ın Öyküsü, D., s.137)

Zor Yokuşu öyküsünde, kızıyla zor bir yaşam süren kadın kahramanın, Ege’nin güzelliğinden, taşıdığı yoksulluk duygusunu bile unutuşu anlatılır.

“Denizin kenarında mavilerle yeşillerin menevişlenmesi arasında, bir sepet meyve gibi duran, bakımlı bir yazlık tatil köyü.Taa uzaklara dek bakabiliyorsun. Deniz yayılıp gidiyor.Havanın içi hep, uzak uzak gülüşmeler, küçük çığlıklar, seslerle dolu.”(Zor Yokuşu, BKDK., s.220)

Suskun Ezgisi öyküsünde ise; kahramanın, yaşadığı yazlık kentin, on yıl önceki, bozulmamış, yeni kurulmaya başladığı zamanlarına duyduğu özlemi görmekteyiz.

“Şimdi istenilen gerçekleşti.Şık villalar çiçekler içinde.Bahçivanlar, kumar partileri, disko, yüzme havuzu, her istenilen şey.Ama büyü bozuldu.Nerede o eski horoz sesleri?”(Suskun Ezgisi, BKDK., s.245-246)

Deli Deli Deli, Bugenvilli Başlangıç, Eskiden Bodrum’da II, Giz ve Uydurukçu öykülerinde; Bodrum ve sokakları, tüm güzelliği ve canlılığıyla, kahramanlara verdiği mutluluk, huzur, temizlik duygusuyla ve begonvilleriyle okuyucuya sunulmuştur.

“O karşıda görünen yeni yoldan, yaygın son virajı döndün mü, Bodrum gözler önüne seriliverir.Yukarıda söylenen o boncuk mavisinin en koyusuyla mavi olan

denizin önünde bembeyaz evler.Yeşillerin içinde.Mor buganviller serpin bu görünüşün orasına burasına, bolca.Yarımadanın ucuna da insana tarihi, gizemli sözcüğüyle bir arada yaşatan görkemli kaleyi oturtun.Koylara yelkenliler koyun, çekinmeyin.”(Eskiden Bodrum’da II, **BKDK.**, s. 207)

“Ne demiştin, denize inen dar sokaklar!İşte kentin tanıtımının ilk tümcesi.Beyaz, dar sokaklar.Duvarların hem içini, hem dışını, iç avluyla dışarıdaki dar sokağı renklendiren, insanları sevinç içinde bırakan çılgın mor bugenviller.Yerli yabancı her yaz gezgini, onları görünce, durur, bakar, güler, sevinir.(Giz, **BKDK.**, s.300)

“... Öğleye doğru sokakları dolduran kapkara olmuş yerli yabancı gezginler, gezi motorları, yeni gelen bavullar, tatili bitirip dönen bavullar, armağan incik boncuk, takı, öteberi sergileyen tezgahlar, meydandaki açık hava lokantasında çığırkan, kışkırtıcı pide, sarımsaklı yoğurt, mantı, döner, kokuları.

Akşamları ara sokaklarda kurulan, kentin seçkinlerinin, paralı gezginlerin gittiği pahalı içki evleri, lokantaları, hepsi birden çalan, birbirine karışan çeşitli müzik parçaları, kalabalık kalabalık...”.(Giz, **BKDK.**, s.301)

“... Bizim tepenin güneyindeki keçiyolundan inmeye başladım.Yolu uzatıyordum... Adını ‘kapılar’ koyduğumuz sokağın iki yanı, yüksek, beyaz badanalı duvar.Birinde bir tahta kapı, öbüründe mavi boyalı kapı var.Tahta kapının olduğu duvarda, deli bir Japon gülü.Yirmi otuz tane birden açmış.Beyaza karşı kırmızı.Beyaz bastırıyor oysa.Duvar, hem yüksek, hem uzun.Sokağın sonuna dek, denize, çakıl kokusuna, kum kokusuna doğru çekip gidiyor.Öbür duvar bugenvilli.Kapının üzerinden başlayıp,duvarın yarısını kaplıyor neredeyse.Sonra, yandaki bahçeden taşan zakkumlarla karışıyor.Bu iki duvar caddeye gelince duruyorlar.Sokağın yukarı başından, böyle bayır aşağı bakıldığı zaman, insanın karşısına dikdörtgen bir çerçeve içinde, büyük boy bir deniz manzarası çıkıyor.Altta, asfaltın esmer rengi.Caddenin bir parçası.Resmin ortalarına doğru bir yerde, beyaz örtüsüyle küçük bir masa.Üzerinde bir vazo çiçek. Arkada, deniz, gökyüzü.Çoğu zaman bir iki tekne.Bazen uzakta bir yelkenli. Kalenin bir parçası ...Soldaki duvarın bitiminde bir levha:Buken Pansiyon.Sağ duvarda yarı açık bir tahta kepenk.Boyası iyice solmuş, reçineleri akmış.” (Uydurukçu, **BKDK.**, s, 306)

Eskiden Bodrum’da I ,**Eskiden Bodrum’da II** ve **Güzbeyi** öykülerinde ise Bodrum’un eski ve yeni hali, yaşadığı değişimler, kahramanlara verdiği üzüntüyle ortaya konmuştur.

“Bodrumda bir yaz. Demek, neredeyse yirmi yıl olmuş.

Değdiği yeri beyaz ışıklı sığağıyla kör bir karanlığın içine çeken yaz güneşi.

Sokaklarda sessizlik çınları. Beyaz, boş sokaklar.

O yıllar öyleydi.

...

Sokaklarda sessizlik çınları. Beyaz, boş sokaklar.

Deniz kenarı boyunca, loşluğuna sığınılan, büyük, depomsu taş ev altlarında sünger işlenirdi. Süngerler, denizden ışık alan yerlerde, donuk saman sarısı görünürdü. Sessizlik soldurdu denizin mavisini.

Çekiş sesleri, ağır, yumuşak, yuvarlak harflerle süren, mırıltılı konuşma seslerini böler, uzar giderlerdi, sonsuzluğun içinde.Sonsuzluk, ince yollar açarak akarken kuruyan suların, çerin çöpün içinde, taşlık sokak araları, boş arsaları, yıkık eski taş evlerin geçmişlerindeydi.”(Eskiden Bodrum’da I, **BKDK.**, s.285)

“Azmakbaşı’na yaklaşırken (Bodrumluların, denizin, denizcinin, üç beş kentli gezginin, demli çayın kahvehanesi.Kurumuş dere yatağının denize kavuştuğu yerde kurulmuş salaş kahve.” (Eskiden Bodrum’da I, **BKDK.**, s. 286)

“Bakkallar market, lokantalar restoran, olmadan

Batiklerle dolu Butikler caddelerde, sokak içlerinde, her köşe başına sıralanmadan,

Pasajlar tek tek açılır,

Disko’lar, kafe’ler, vitrin’ler yeni yeni düzenlenirken,

Hotel’ler, Motel’ler, Kamping’ler orada burada bitmeden...”(Eskiden Bodrum’da I., **BKDK.**, s. 286)

“Bodrum’u seviyorum...

Çok değişti, değişiyor da biliyorum. Doğası bozuluyor. Büyük, geniş asfalt caddeler edindi. Dağı taşı saran beyaz evlerde, bazen mezarlık çağrışımı yaparak (yok canım)

Güzelim narenciye bahçeleri gün günden yok oluyor.

Meydanlar açıldı, rıhtım genişledi, ayaküstü öteberi yenen küçük yerle ‘kafe’ler, kıyı meyhaneleri, içki evleri çoğaldı. Lokantalar, sokaklarda aşevleri, müzik dinlenen, dans edilen...

Kalabalık anlatılmaz bir üst üste, omuz omuza...(Güzbeyi, **BKDK.**, s. 315)

Çiçek Balı, Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır II,

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır III öykülerinde ise Akdeniz’in kıyı kentleri, tıpkı Ege gibi, tüm güzelliği ile mekân-insan ilişkisi içerisinde öykülerde yer almıştır.

“Dışarıda günlük güneşlik bir gün, gökyüzü masmavi, deniz soluk mavi, hava sıcak, zakkumlar pembe, iki taşın arasında bile yaşama gücü bulan rengarenk rozetler, ağaç olmuş zakkumlar, duvarlar senin deyip açmış mor bugenviller, çardaklar benim deyip açmış güneş kırmızısı bugenviller...

“Ah Akdeniz ! Güzel Akdeniz !”” (Çiçek Balı, **Y.**, s. 65)

Nezihe Meriç’in öykülerinde, gerek İstanbul’da, gerek başka kıyı kentlerinde deniz, kahramanlar için vazgeçilmezdir.

Acıyı Aşmak öyküsünde kahraman, yaşadığı tatil beldesindeki denizi, kendisinde bıraktığı etkilerle tanımlamaktadır.

“Deniz de ...

Yaprak kımıldamayan bir günün sarı sığığında, adaçayı, kekik, güneşte fırçmış incir kokularının keskinleştiği zamanlarda deniz, ışığı geçiriverir. Dümdüz duramaz... Kararır bazen de; korku veren koyu mor lekeler edinir, alır morlukları kara bulutların arasına yayar uzakta.Gökle birleştiği yerlerde, kızıl fırtına renkleriyle, şimşeklere, gök gürültülerine durmamacasına yağacak olan Akdeniz yağmurlarına hazırlanarak.

... Tepenin güney ucunda, küçük koyun suyu bir başkadır. Maviyi bozup yeşilleştirmeye çalışır orda. Kuşlar da, bu yeşilimsi suya ince sesleriyle çığırışıp yayılarak, düzenli biçimler çize çize uzaklaşıp giderler...Dalgın, dingin.Genellikle büyük bir yalnızlık uykusunun içinde.Deniz hep denizdir.Büyük, sonsuz erişilmez... Durmamacasına öten cırcır böceklerinin sesiyle, denizin kıyından gelen kumlu kokusunun karışımı, sarı bir uğultuydu yaşamak tepe için...” (Acıyı Aşmak, **D.**, s. 144-145)

Zor Yokuşu öyküsünde ise, bir Ege kentinde kahraman, denizi izleyerek, sabahın oluşuna anbean şahit olmaktadır.

Bir Yunus, Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2, Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.Nasıl Yaşamak İstedığıme Geline...Yaşamöykümden Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak ve Çisenti 4 öykülerinde de deniz, tüm etkileyciliğiyle öykülerde yer almaktadır.

“... o denizin dibindeki ışıklarla kamaşan, birbirine karışıp karışıp açılan, toparlanıp toparlanıp koyulan, o renk cümbüşünü hani koyu mavilerin, tirşe yeşillerin, tanımlanması olanaksız pembesi yavruağzlarının arasında...”(Bir Yunus, Y., s. 26)

Öykülerde, İstanbul ve kıyı kentlerinin dışında şehir olarak Ankara, “Kayabaşı” adlı bir semt ve yurt dışının (Roma) mekân olarak kullanıldığı bir tek öykü mekan tasvirleri içersinde bulunmaktadır.

Umut’a Tezgah Kurmak öyküsünde, öykünün kahramanı Nesrin’in, hapisneden çıktıktan sonra gördüğü Ankara ile öncesi, insan ilişkisine dayandırılarak verilmiştir.

“Bu kent şimdi büyük soluklarla yaşıyor.Çoğalan büyük yapıları, gökdelenleri, artan kalabalığıyla...Uçak alanları, kentleri, ülkeleri birbirine bağlayan büyük yollar örgüsünün tam ortasında oluşu, bankaları, pavyonları, büyük otelleri,...büyük camlı mağazaları, butikleri, marketleri, süpermarketleri, ortaklıklar..., karmaşık olup birbirine girdiği, kanlandığı üniversiteleri, her gece perdelerini açan operası, tiyatroları, meydanları, geniş bulvarları, akıllalmaz trafik sıklığıyla tam bir büyük kent. Ama insanları gibi sağlıksız.Büyük büyük, yüzyıllardan kalma ağaçları, akar suları yok. Havası yok... çiçekler açmıyor...”(Umut’a Tezgah Kurmak, D., s. 114)

“İşte büyük parkın da ışıkları yandı. Gece oldu artık. Köşedeki çayevinin, göz alıcı turuncu masa örtüleri, karanlıkta koyu renk görünüyor.Yalnız kapıdan vuran ışığın aydınlattığı yerde kalanlar, renklerini koruyorlar...Yandaki tostçu, ayaküstü bir şeyler yiyip sinemaya yetişmek isteyenlerle dolu.(Umut’a Tezgah Kurmak, D., s. 115)

Dumanaltı öyküsünde de, bir Anadolu şehrindeki, Kayabaşı adlı, adından da anlaşılacağı üzere kayalık, eski, tarihi, hayali bir semt mekân tasvirleri içersinde, oldukça ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

“Kentın bu Kayabaşı semtinde, bütün sokaklar yokuş yukarı gider.Her yolun sonunda, dağlar görünür.Çıktıkça açılır hava.Güneşlenir, aydınlanır.Tozsuzdur buralar. Kayalık.Aşağıda,... hep taş döşelidir.Eski çağlardan kalmadır...Toz bağ yollarındadır. Yol boyunca sararan bahçelerde, bu tozlu yollarda, güneşten pişerek ezilip firçemiş

kayıpların kokusu, iç bayılarak yayılır gezer.Bunılır sıcakta insan.Oysa Kayabaşı, yaylasıdır kentin.Esintili serin.Karlı dağlara yakın, öyle ya...

Kentin bu Kayabaşı semtinde, her evin yanında bir kaya vardır...Güzel kenttir burası.Eski kent...

Yağmur boşandı mıydı, Kayabaşı'ndan doğru gelen seller, boz boz köpürür akar taşların arasından.Toz ne bırakmaz.Yol kenarlarında, taşların arasında biten otlar, küçük sarı çiçekler daha bi çoğalıp kaldırı-kaldırıverirler başlarını suyu görünce..." (Dumanaltı, **D.**,s.27-28)

Türkiye dışının mekan olarak yer aldığı tek öykü **Dağlı** da ise; Roma, tarihi binaları, heykelleri, havuzları, insanları, günlük yaşamı ile öyküye konu olmuştur.

Nezihe Meriç'in öykülerinde, mekân olarak sıklıkla kullanılan İstanbul, kıyı kentleri ve denizin dışında; sokaklar, eski zaman yokuşları, mahalleler, caddeler, çevrenin yaşadığı olumlu olumsuz değişimler, insanlar üzerindeki etkilerine dayandırılarak öykülerde mekân olarak kullanılmıştır.

Sokaklar Nezihe Meriç için keşfedilmeye hazır birer dünyadır.Ona ve kahramanlarına göre; sokaklarda, o mahallenin insanının ruhu, yaşamı yer alır.

Çalgıcı ve **Sancılı Us Bizdedir** öykülerinde şehrin kalabalığı, havanın pisliliği, çevrenin kirliliği, kahraman üzerindeki etkilerine dayandırılarak verilmiştir.

"Hava pisti.Gökyüzü renksiz lekeli...Yağmur altında mağazalar, apartmanlar, ara sokaklar ruhsuz...Taşın, tahtanın, demirin soğukluğunda, paslığında...Işıklar ıslak, çipil çipil üşütücü...Genç adam da yorgun, bezgin tatsız."(Çalgıcı, **B.**, s. 9)

Narin öyküsünde ise kahraman, caddedeki insanlarla, çevreyle kendi psikolojisini karşılaştırmaktadır.

"Serinlik çıktı ve yağmur çiselemeye başladı.Hava da kebab kestane kokusu vardı. Bir köşeyi dönünce kestaneciyle karşılaştım; karpit lambasının mavi ışığını görür görmez, o küçük kızın ölmüş olduğuna birdenbire inanıverdim.O anda dayanılmaz bir acı ve yalnızlık duydum.Yukarıda gökyüzü koyu mavi yıldızlıydı.Anlatılması zor güzellikte bir sonbahar rüzgârı esiyordu.Aşağıda, çevremde caddenin ışıkları parlıyor, insanlar mutlu gülüşlerle yağmurdan kaçıyorlardı.Ben de kaçmayı istedim bir an. (Narin, **B.**, s. 69)

Mademki Hayal Kurmak Bedavadır öyküsü; bir sokağın, bir eski zaman yokuşunun, kahramana verdiği mutluluk üzerine kuruludur.

“Bu taşların arasından otlar fışkıran bir eski zaman yokuşuydu.İki yanında yüksek, sağlam serin taş duvarlar ve tam karşıda masmavi bir gökyüzü parçası vardı.En güzeli yokuştan aşağı taşların otların arasından şırl şırl süzülen sulardı.Onu ilk kez... ilk duyduğum istek, hemen gidip duvarlara avuçlarımı, yanağımı dayayarak serinliğin tadını duymak olmuştu.Duvarın üzerinden sarkan ağaç dallarına, kuş seslerine bakarak, yusufçuklar eğer sahiden, “Üsküdar’a gidelim Üsküdar’a gidelim” diye ötüşüyorlarsa... diye düşünmüştüm.Sokakta akla hemen Üsküdar’ı getiren bir şey vardı.”(Mademki Hayal Kurmak Bedavadır, **B.**,s.79)

Kurumak öyküsünde, öykünün kahramanı Bilge’nin gözünden; yaşadığı fakir mahallenin, sokağın tasviri yapılmıştır.

“... Sokaklar çamur içinde, boyasız ahşap evler kapkara, ağaçlar çalı çalı, renklerde bir solukluk; leke leke...”(Kurumak, **B.**, s.90)

Küçük, ara sokakların yanı sıra, büyük caddeler de, özellikle son dönem öykülerinde, mekân tasvirleri içersinde yer alır.

Varım Diyorum İnanmalısınız ve **Çangal** öykülerinde; geniş caddelerin ve taşıtların kahramanlar üzerindeki etkileri verilmiştir.

“Hava kararıyordu. Çevremde kimse gülmüyordu. Geniş caddeler, kocaman kırmızı kamyonlar, otobüsler üstüme üstüme geliyor, insanlar ayaklarımın dibinde kaynaşıyordu.Şeytan yavrusu cipler vurup vurup kaçıyordu.(Varım Diyorum İnanmalısınız, **MB.**, s.15)

“Sessizlik, deniz köpüğü, kuş uçuşu, şıldır kavak kıpırtısıyla dolarak büyüyordu.

Önümde cadde,

Yamaçta apartmanlar,

Yol kenarında kavaklar, belediyenin yani taktığı, geceleri sarı ışık veren lambalar, arkamda deniz...

Karşı kıyı;

Gidip gelen vapurlar, motorlar...” (Çangal, **BKDK.**, s. 275)

Açar da Tutku Gülleri Açar öyküsünde ise kahramanın içinde bulunduğu sokak, çıktığı cadde, ona, yaşamın, hayatta olmanın ne kadar güzel bir duygu olduğunu hatırlatır.

“Beni kamyonların, balyaların, denklerin arasından, ara yerlerden geçirip, bir aralık sokaktan geniş caddeye çıkardıktan sonra...Baktım cadde almış başını gider,

yollar gider, ağaçlar gider.Kuşlar var sonra denizleri düşündüren çok yüksekte uçarak, rüzgar, çiçekler.Bu yol güneye gider, bu yol batıya.Şu yönde ormanlar var, buradan gide gide denize varılır.rfgOh! Yaşamak ne güzel...” (Açar da Tutku Gülleri Açar, **MB.**, s. 75)

Susuz 6 öyküsünde, kötü bir psikolojiye sahip kahramanın, o bakış açısıyla, içinde bulunduğu sokağı tasviri verilmiştir.

“Dar sokak, bu orta Anadolu şehirlerinde pek çok olan elektrik lambasıyla aydınlatılmamış sokaklardan biri yine o, vişne çürüğü ile, boğuntu veren ayva pişmiş içinde karanlık.Minare taş duvarın arkasında.Taş duvar, eski zamanlardan kalma, yüksek, yosunlu.Acı çeşme duvarda.Suyun acısında ezan sesi.Hep ezan sesi.İkide bir ezan sesi.Ezan okuyan adam çirkin.Sesi de; karanlık, güçsüz, can sıkıcı.Ne karayel, ne yamacında yöresinde gelincikler açmış dağ yolu.Ne çocuk gülüşü, ne it üremesi.” (Susuz 6, **TK.**, s. 44)

Ünlemleri Kökertmek öyküsünde ise, eski sokakların yerini zamanla caddelere bırakması, asfaltlanması, kahramana verdiği üzüntüyle aktarılır.

“Yokuş yukarı, genişçe bir yol.Asfaltlandı o güzelim eski zaman yokuşu.Taş döşeliydi bir zamanlar.Taşların arasında yemyeşil otlar biterdi.En güzeli de gene taşların arasında, bayır aşağı incecik suların akışıydı; belli belirsiz bir şırıltıyla.”(Ünlemleri Kökertmek, **Y.**, s. 88)

Genel anlamda öykülere baktığımızda ise; kırsal kesim, ilk dönem öykülerinde mekân olarak daha çok yer alırken, şehirler, lüks semtler son dönem öykülerinde daha çok dikkatimizi çeker. Örneğin **Alaturka Şarkılar, Dışarıklı, Yandırma, Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2** ve **Çisenti 6** öyküleri kırsal bir kesimde geçerken; bunların dışındaki öyküler, daha önce incelediğimiz İstanbul, Ankara, Bodrum ve benzeri kıyı kentlerinde geçmektedir. Kırsal kesimin mekân olarak kullanıldığı öykülerde mekânın, kahramanlara olan olumlu etkileri gözlenirken; şehirlerin mekân olarak kullanıldığı öykülerde, buralardaki karmaşanın, kalabalığın kahramanlar üzerindeki olumsuz etkileri yer alır.

“Bir de baktım uçsuz bucaksız bir çayırın orta yerindeyim.Bir an için dünyada yeşilden başka renk kalmamış sandım.Gökyüzü bile yeşile çalar bi uçuk renkteydi. Hafiften hafiften yeşilimsi bir rüzgâr esiyordu.Ağırbaşlı, güvenli ve şifa verici bir

rüzgâr.Taaaa karşıda koyu yeşil bir koruluk vardı...O anda Allah bana o kadar yakındı ki..."(Alaturka Şarkılar, **B.**, s.83)

"Düşünüyorum da, masal gibiydi benim çocukluğum.Önce bir gökyüzü vardı. Bulutları ve yıldızlarıyla, derin, göz alan bir gökyüzü..."

Ben geçip gitmiş olan o zamanlarda, yollarda yürüyüp giderken, hep dağları görürdüm diyordum kendi kendime konuşup dertleşirken.

Hangi aralığa sapsan, hangi çayırılığı geçsen boydan boya, hangi yokuşu çıksan hep dağları görürsün çünkü." (Çisenti 6., **Ç.**, s.91)

Çisenti 11 öyküsünde, şehrin insanlar üzerindeki etkileri en iyi şekilde verilmiştir.

"Yan yana, üst üste, sıkışık, tıkkışık duran otomobil, kamyon, motosiklet, karmaşası içinde, yılan ısığığı gibi dolaşiyor bezginlik, tekdüzelik, sıkıntı.Yollar, köprüler, dönemeçler tamamen tıkanmış, evlerin ışıkları birer ikişer, orada burada... Ortada yılgınlık var ama, alışılmış olduğundan, hep bir arada, çökeliş kalınmış."(Çisenti 11, **Ç.**, s. 111)

Bunların dışında Nezihe Meriç'in çok sevdiği pazar yerleri, oraların kalabalığı, şenliği **Açar da Tutku Gülleri Açar, Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar** ve **Sepetli Kadın** öykülerinde mekân olarak yer almıştır.

"Mevsimler pazarlarla gelir.Sebzeleri, meyveleri tablalara doldururlar.Gürültücü bir kadınlar kalabalığı arasında renkleri yaşamayı becerebilmem gerekir.Kendimi onlardan ayırır, renklere veririm." (Açar da Tutku Gülleri Açar, **MB.**, s.71)

"Pazar yerleri, içi renk renk, minik boncuklarla dolu, kocaman bir boncuk kutusudur.Değil.Semt pazarları güneş vurmuş şenlik boncuğudur.Boncuk kutusu güneşidir...Nerede kurulursa kurulsun böyledir...Bir düzlükte mi?Olabilir.Ortada dolaşılacak yollar bırakılarak, hemen kazıklar çakılır.Tenteler gerilir.Pazarcıların, bir tentelik, iki tentelik pazar evi kuruverir.İplerin altından geçerken, dikkat!Başları eğmek gerekir.Gidiş geliş, dönüş yapamayan kamyonların, o telaşın, bağırmalarının, korna seslerinin, fren gıcırtilarının arasında, mallar, tahta sandıklar dolusu, çuvallar dolusu sırtlanır, taşınır, indirilir.Hemen, tablalara, arkalarda, yerler serilen bezlerin üzerine tezgâhlara yerleştiriliverir...Bu yerleşme, yerleştirme şipinişi oluverir."(Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar, **BKDK.**, s.252)

Ayrıca **Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar** öyküsünde rıhtım, **Çisenti 4, Çisenti 10** ve **Menekşeli Bilinç** öykülerinde bahçe, bunların yanı sıra iskele,

yokuş, park, çayır, çay bahçesi, kavşak, açık içki evi, açık lokanta, kahve, meydan, otobüs durağı ve inşaat alanı da, Nezihe Meriç öykülerinde açık-geniş mekan tasvirleri içerisinde yer almaktadır.

3.DİL VE ÜSLÛP

Dil bir anlatım ve iletişim aracıdır ve anlatıma dayalı edebi türler, bu araçtan farklı düzeylerde yararlanır.

Sanatçılar bir edebi tür ortaya koyarken hem anlatımı gerçekleştirmek, hem de anlatılanları gerçek kılmak için dilden yararlanırlar. Sanatçı, günlük hayatta basit bir anlatım aracı olan dili ustalıkla işleyerek yeni bir boyuta taşır.

Üslûp ise dilin anlatım dağarcığını, kişisel beceriyle söze ya da yazıya dökmektir. Yazar; konu, zaman, mekan, dil, imlâ... gibi bir metnin ham maddeleri olan bu birimleri işleyerek üslubunu oluşturur. Üslûbun, yazarın özgünlüğünü ortaya koyduğu bir imza olduğunu söyleyebiliriz.

Dil, Nezihe Meriç için yazı hayatına atıldığı ilk anlardan itibaren çok önemli bir yere sahip olmuştur. 1950'lerde başladığı yazı hayatı kendi sesini bulmak adına verdiği uğraşla, dile verdiği büyük önemle günümüze dek sürmüştür. Kendisi de dile olan yaklaşımını şöyle aktarmaktadır:

“Yazmak beni hep çok titizlendirdi, uğraştırdı. Durmadan kendime has biçimimi, kendime has yöntemimi bulmaya çalıştım. Yaşayan, devinen dili (Dil beni her şeyden çok ilgilendirmiş, en büyük heyecanı ve sevinci vermiştir bana.) yaşamın içinde soluk alıp verircesine izlemek, metinde aynı titizlikle kullanmak için tüm gücümü harcadım.”⁵⁸

Nezihe Meriç Türkçe'nin güzelliklerini, inceliklerini bilen bir yazar olarak dilin yapısını bozmadan, varolan yapının olanaklarını değerlendirmeye çalışmaktadır. Olanakların yetmediğini düşündüğü yerlerde ise kendisine ait deyişler arayarak dilin sınırlarını genişletmektedir ve bu deyişler alışılmış türlerin uzağında Nezihe Meriç'e has özellikler taşımaktadır.

Yazarın anlatımındaki başka bir özellik de şiirselliktir. Bir şair duyarlılığına sahip olan yazar, ilk öykülerinden son öykülerine kadar, yazılarına bu duyarlılıkla yaklaşmış ve kendi üslûbunu oluşturmuştur.

---

⁵⁸ Asım Bezirci, **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İst. 1999, s. 62.

Yazarın öykülerini yayımlanış sırasına göre değerlendirdiğimizde **Bozbulanık'** ın açık, sade bir dille yazılmış olduğunu görürüz.**Topal Koşma'**daki anlatımın ise; **Bozbulanık'** taki açık, sade dil yapısından biraz daha uzaklaşarak değişik bir yapıya büründüğünü ve yine bu kitapta, yabancı sözcüklerden kaçınılıp, yerlerine Türkçe'lerinin kullanılmasına özen gösterildiğini hissederiz.Bu da yazarın dili artık bir anlatım aracı olarak görmekten çok; ona estetik bir veri olarak yaklaşılmaya başladığının göstergesidir.

Menekşeli Bilinç öykü kitabındaki öykülerde de önceki öykü kitaplarındaki özelliklerin, özellikle de şiirselliğin artarak devam ettiğini görürüz.

Dumanaltı, Bir Kara Derin Kuyu, Yandırma ve **Çisenti** öykü kitaplarındaki öyküler de; yayımlanış sırasına göre, her geçen gün biraz daha sadeleşip konuşma diline yaklaşarak, bir şiirsellik içersinde okuyucuya sunulmuştur.

Öykülerde kullanılan dilin sade olmasına özen gösterilirken; özellikle ruh çözümlemelerinde uzun cümlelere başvurulduğu dikkatleri çekmektedir.Buna bağlı olarak bağlı, sıralı ve sonucun, okuyucunun imgelemine bırakıldığı eksilteli cümlelerin arttığı, özellikle tasvirlerde bol miktarda sıfatların kullanıldığı ve fiillerin azaldığı gözlenmektedir.Yazar böyle bir anlatım biçimiyle hem okuyucuyu öykülerine dahil etmiş hem de bize üslûp bakımından sağlam öyküler armağan etmiştir.Özellikle 12 Mart döneminin yansıtıldığı **Dumanaltı** öykü kitabında, kahramanların düşüncelerine bağlı olarak, cümlelerin uzadığı tespit edilmiştir.

“Vaktin birliğinde, tavşan tüyü bir yağmur indiğinde tarlaların üzerine, tarlalar, döne çevrile dağlara dek açılıp giderken, çocukların sevinç dolu çığlıklarını, güneşi, taşı toprağı, dereyi birbirine katan bağırsmalarını, çocuklarını bölüşmelerini, icat ettikleri oyunlarla, koşmacalarla, yarışmalarla, yağmur, rüzgar, çingir mıngır oluşlarını da alır götürürdü.” (Ormanın İçinde Yeşil Gezer, Ç. , s.21)

“Bu genç adamın yaşamını lif lif ayırdığımızda (genç bir adamdı, çocuksu sevinçlerine, içindeki şen şatır, gün açmışçasına ışıltılı sevgisine, baykuş, ören , çakal, yavşak, daralmak, anlamsız, boş, usangın, umarsız, boşluk sözcüklerinden gelen çağrışımların gölgesi düşmüştü.)boşa gitmiş, anlamsız bir karışıklık içinde parçalanmış bir yaşam çıkar ortaya ki, romanı bile yazılamaz.” (Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3, Ç. , s.54)

Olayların ağırlık kazandığı bölümlerde ise kısa cümlelerin arttığı görülür.

“Bağırarak yavı.İş onda işte.Ruh muh anlamaz millet.Geldin mi sen hiç bizim gazinoya? Gelmedin.Öyledir.Kibar takımı uğramaz.” (Çalgıcı, B. , s.11)

“Tepedeydi.

Tek katlı bir ev.Sağda bir çardak.Kalın tahta masanın üzerinde üç çay bardağı.Biri çayını yarım bırakmış.” (Eskiden Bodrum ‘da 1, BKDK. , s.287)

Nezihe Meriç’in öykülerinde örnekleme yöntemiyle seçtiğimiz sayfaların cümle ve sözcük türlerine göre dökümü de şöyledir:

Dünyada Teknik Arıza	Sayılan Cümle	Basit Cümle	Bileşik Cümle	Sıralı Cümle	Bağlı Cümle	İsim Cümlesi	Fiil Cümlesi	Kurallı Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle	Olumlu Cümle	Olumsuz Cümle
	27	12	12	3	-	2	24	26	-	6	23	3
Umut’a Tezgah Kurmak	20	12	7	2	-	1	21	15	8	2	19	2
Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır3	20	10	8	2	-	11	7	13	5	2	16	3

Dökümü yapılan bu üç öyküyü yapısına göre incelediğimizde; daha çok basit cümlelerin kullanılmış olduğunu görürüz.Bu, yazarın bu öykülerinde adeylem, ortaç ve ulacı , “ki” bağlacı ile sa-se şart kipini ve birbirinin içerisine girmiş cümleleri çok fazla kullanmamış olduğunun göstergesidir.Yazarın böyle bir yol izlemesini; bu öykülerinde düşünceden çok olaya ağırlık vermesi ile açıklayabiliriz.Yazar basit, kısa cümlelerle okuyucunun ilgisini kendisinde toplayabilmek amacıyla olabilir.Ama bu, Nezihe Meriç’in öyküleri genelinde göstermiş olduğu bir özellik değildir.Olaydan çok düşünceye ağırlık veren yazar; bileşik, sıralı ve bağlı cümleleri, özellikle kahramanların düşünce yapılarını ortaya koyarken sıklıkla kullanmıştır.

Cümleleri yüklem türüne göre incelediğimizde ise; **Dünyada Teknik Arıza** ve **Umut’a Tezgah Kurmak** öykülerinde yoğun olarak fiil cümlelerinin kullanılmış olduğunu; **Bu Bir Uzun Hikayedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3** öyküsünde ise; fiil ve isim cümlelerinin başabaş bir yapı gösterdiğini görürüz.Fiil cümlelerinin daha çok yer alması, yazarın ilk dönem öykülerinde, olaya daha çok önem vermesiyle

açıklanabilirken; öykülerin yayımlanış tarihleri ilerledikçe, olaydan çok duruma önem vermeye başlayan yazar için, isim cümlelerinin ağırlık kazanması şaşırtıcı değildir.

Öyküleri öğelerin dizilişine göre sınıflandırdığımızda kurallı cümlelerin; yani yüklemi sonda olan cümlelerin daha fazla yer aldığını görürüz.Bu, yazarın yargıları daha çok cümlelerin sonunda vermek istediğinin göstergesidir.

Nezihe Meriç, öykülerinde kurallı ve devrik cümlelerin yanı sıra eksilteli cümlelere de yer vermiştir.Bu şekilde okuyucularını da öykülerine dahil etmekte, onların hayal dünyalarını canlandırarak, bir şekilde o cümleyi kendi diledikleri gibi tamamlamalarını sağlamaktadır.

Öyküleri anlamlarına göre değerlendirdiğimizde ise; daha çok olumlu cümlelerin kullanılmış olduğunu görürüz.Bu, yazarın sürekli olumlu düşünceler ifade ettiğini kanıtlamaz.Nezihe Meriç, anlamca olumsuz bir cümleyi de, biçim olarak olumlu vermeyi tercih etmektedir.

Bunların yanı sıra; bu üç öyküde ünlem cümlelerinin yer almadığı; az da olsa soru cümlelerinin kullanılmış olduğu dikkati çekmektedir.

Nezihe Meriç'in uzun bir hazırlık döneminden sonra kılı kırk yarararak oluşturduğu bu öyküleri sağlam bir yapıya sahiptir.Yazı dili ile konuşma dili arasında denge kuran, sohbet üslubuyla yazılmış öyküleri bizi kendisine çeker.Her zaman dilde özdeşleşme taraftarı olan yazar, bu amaçla her zaman yalın bir söyleyiş peşinde koşmuş, dili başlı başına bir uğraş edinmiş, öykülerindeki şiirsel tadı her zaman korumuş, çoğu zaman da öykülerinde kimliğini yansıtmış ve dile verdiği önemi bize tüm canlılığıyla hissettirerek, günümüze kadar başarıyla gelmiştir.

4.SONUÇ

Nezihe Meriç'in öyküleri tema bakımından incelendiğinde; konuların, kadın, kadının ezikliği, başkaldırı mücadelesi, kahramanların yaşadıkları can sıkıntısı, mutsuzlukları, mutlulukları, aşk ve aile ilişkileri, yaşama olgusu, ölüm ve yalnızlık konularının etrafında şekillendiği görülür.

Öykülerinde bireyi ön plana çıkaran Nezihe Meriç, onları tüm hassasiyetleri, incelikleriyle bir kadın gözüyle yansıtmıştır.Özellikle kadın kahramanlar öykülerde hatırı sayılır bir yere sahiptir.Erkek kahramanların da yer aldığı öykülerde, genellikle orta sınıfa mensup insanların yaşantıları toplumsal bir bakış açısıyla ortaya konmuştur.

Özellikle ilk dönem öykülerinden sonra, olaylardan çok karakterizasyonun ön plana çıktığı görülür.

Anlatılarında mekan tasvirlerine de büyük bir önem veren Nezihe Meriç için açık-geniş mekan tasvirleri olarak İstanbul ve Boğaziçi'ne, kapalı-dar mekan tasvirlerinde ise evlere, ev içlerine özel bir önem verir.

Nezihe Meriç'in Türk edebiyatındaki yerini asıl belirleyen ise dile yaklaşımıdır. İlk öykülerinden itibaren dilini sürekli geliştirmesi, ona olan hassasiyeti, biçimin yanı sıra bir birey üzerinden toplumsal sorunlara değinmesi dikkat çekicidir. 1950'lerde başladığı yazı hayatında her geçen gün biraz daha gelişmiştir.

Sonuç olarak; Nezihe Meriç öyküleriyle Türk Edebiyatı tarihinde kalıcı bir yer edinmiştir diyebiliriz.

5.KAYNAKÇA

AKATLI, Fusun; Dumanaltı, **Milliyet Sanat**, S. 5, Haziran 1980, s. 111-114.

.....; Hikayeciliğimizin Bir Klasığı: Nezihe Meriç, **Varlık**, S. 1089, 1 Haziran 1998, s. 10-12.

.....; Küçük Bir Sabah Müziği, **Varlık**, S. 1148, Mayıs 2003, s. 36-38.

.....; Nezihe Meriç'i Yeniden Okumak, **Varlık**, S. 1074, 1 Mart 1997, s. 18-19.

.....; **Öykülerde Dünyalar**, Boyut Kitapları, İstanbul 1998.

AKTAŞ, Şerif; **Edebiyatta Üslup ve Problemleri**, Akçağ Yay., 1. Bs., Mart 1986.

.....; **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Akçağ Yay., 5. Bs., Ank. 2000.

ALANGU, Tahir; Cumhuriyetten Sonra Hikaye Ve Roman, **Türk Dili**, S. 266, Kasım 1973, s. 109-115.

ANDAÇ, Feridun; 1980'lerin Sonunda Öykücülüğümüzün Genel Görünümü 1, **Hürriyet Gösteri**, S. 117, Ağustos 1990, s. 60-62.

.....; Nezihe Meriç ile Düünden Bugüne, **Adam Öykü**, S. 2, Ocak-Şubat 1996, s. 18-24.

- .....; Öykücülüğümüzde 1950 Kuşağı, **Adam Öykü**, S.2, Ocak-Şubat 1996, s. 144-152.
- .....; **Söz Uçar Yazı Kalır- Yüz Yılın Son Tanıkları 1**, Can Yay., İstanbul 2001.
- .....; **Öykücünün Kitabı**, Varlık Yay., İst. 1999.
- ASLANKARA, M. Sadık; Orasından Burasından Öyküye Bakmak, **Cumhuriyet Kitap**, 14 Eylül 2006.
- BARBAROSOĞLU, Nalan; Kuyruklu Yıldız Gibi Geçiyor Sonbahar, **Varlık**, S. 1148, Mayıs 2003, s. 38-39.
- .....; Yandırma , **Adam Öykü**, S. 17, Temmuz- Ağustos 1998, s.158-160.
- BEZİRCİ, Asım; **1950 Sonrasında Hikayecilerimiz (Eleştiriler, Konuşmalar)**, Evrensel Basım Yayın, 2. Bs., Şubat 2003.
- .....; **Nezihe Meriç**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 1999.
- ENGİNÜN, İnci; **Yeni Türk Edebiyat Araştırmaları**, 2.Bs., Dergah Yay., İst. 1991.
- .....; **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergah Yay., İst. 2001.
- ERCAN, Enver; **Tanzimat'tan Günümüze Türk Öykü Antolojisi**, Varlık Yay., İst. 1994.
- FERAHLI, Birsen; Bir Öykü Risalesi, **Cumhuriyet Kitap**, S.837, 2 Mart 2006, s. 4-5.
- FORSTER, E.M.; **Roman Sanatı**, Çev. Ünal Aytür, Adam Yay., İst. 2001.
- GİRİTLİ, Osman; Nezihe Meriç Soruyor, **Hürriyet Gösteri**, S. 115, Haziran 1990, s. 5-6.
- GÜMÜŞ, Semih; **Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler**, Adam Yay., 4.Bs., İst. 1999.
- .....; **Öykünün Bahçesi**, Adam Yay., İst. 1999.
- HIZLAN, Doğan; Kimseyi incitmeden her şeyi anlatmış, **Hürriyet Gazetesi**, 29 Mayıs 2005.
- İNCE, Ülker; Nezihe Meriç'in Bir Öyküsü Üzerine, **Türk Dili**, S. 352, Nisan 1981, s. 604-610.

....., ...; Nezihe Meriç'in Yapıtlarında Değişen Kadın İmgeleri; **Adam Sanat**, S.80, Temmuz 1992.

İZMİRLİ, Mübeccel; Sanatçılarla Konuşmalar- Nezihe Meriç, **Varlık**, S. 663, 1 Şubat 1966, s. 10.

LEKESİZ, Ömer; **Yeni Türk Edebiyatında Öykü**, Kaknüs Yay., İstanbul 1998.

....., ...; **Öykü İzleri**, Hece Yay., Ank. 2000.

MERİÇ, Nezihe ; Soruşturma, **Varlık**, S. 1171, Nisan 2005, s. 17.

....., ...; **Alacaceren**, YKY., İst. 2003.

....., ...; **Bir Kara Derin Kuyu**, Can Yay., İst. 1989.

....., ...; **Bozbulanık**, Seçilmiş Hikayeler Dergisi Kitapları, Ank. 1952.

....., ...; **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY., İst. 2004.

....., ...; **Çisenti**, YKY., İst. 2005.

....., ...;Doğmak, yaşamak, ölmek, **Cumhuriyet Kitap**, S. 831, 19 Ocak 2006.

....., ...; **Korsan Çıkmazı**, Dost Yay., Ank. 1961.

....., ...; **Menekşeli Bilinç**, Dost Yay., Ank 1965.

....., ...; Mutfak Bir Cennettir, **Kitap-lık**, S. 78, Aralık 2004, s. 93.

....., ...; **Topal Koşma**, Seçilmiş Hikayeler Dergisi Kitapları, Ank. 1956.

....., ...; **Yandırma**, YKY., İst. 1998.

NACİ, Fethi; Eleştiri Günlüğü, **Adam Sanat**, S. 68, Temmuz 1991, s. 26-32.

NECATİGİL, Behçet; **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yay., 22. Bs., İst 2004.

OKYAY, Leyla Ruhan, Öyküde Mekan, **Adam Öykü**, S. 28, Mayıs-Haziran 2000, s. 83-89.

ÖNEMLİ, İdil; Nezihe Meriç: Her şeye bakarım ben.Yazarken, bellek onları dizi dizi çıkarır ortaya, **Varlık**, S. 1148, Mayıs 2003, s.32-35.

ÖZYALÇINER, Adnan; Öykünün Annesi: Nezihe Meriç, **Radikal Kitap**, 30 Aralık 2005.

PAZARKAYA, Yüksel; Çavlanın İçinde Sessizce, **Cumhuriyet Kitap**, S. 769, 11 Kasım 2004, s.16-17.

SEZER, Sennur; Yandırma, **Cumhuriyet Kitap**, S. 433, 4 Haziran 1998, s. 8.

STEVICK, Philip; **Roman Teorisi**, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Gazi Üniversitesi Yay., Ank. 1988.

ŞENGİL, Salim; **Anlarda Kalan Portreler**, Cem Yay., İst. 1991.

UYGUNER, Muzaffer; Nezihe Meriç'i Tanımak, **Cumhuriyet Kitap**, S. 509, 18 Kasım 1999, s. 9.